

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

az aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában, földszint.
Késziratokat nem adunk vissza.

Telefon-szám: 151.

ELŐFIZETÉS: Helyben 1 évre 12 frt, 1/2 évre 6 frt, 1/4 évre 3 frt, 1 óra 1 frt. — Vidéken 1 évre 14 frt, 1/2 évre 7 frt, 1/4 évre 3 frt 50 kr, 1 óra 1 frt 20 kr.

HIRDETÉSEK: 6-hasábos petit sor egyszer 8 kr, minden következőnél 6 kr. Bélyegdíj külön 30 kr. Nyiltár sora 20 kr.

KIADÓ-HIVATAL:

ARADI NYOMDATARSASÁG (az aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában.)

Telefon-szám: 151.

Sötét karácsony.

Arad, deczember 24.

Az egész keresztény világban fölgynadnak ma, palotákban úgy mint kunyhókban, a szeretet, a béke, a jobb jövő reményének, a világra született megváltásnak szymbolumaiképen az apró kis lángocskák, hogy lobogásukkal földerítsek az emberi lelket, ezt a kétes borongású világot, mely nagyobb a mindenség-nél a mit magában zár, és kisebb a napi események hullámverésénél, melyek pillanatról-pillanatra emelik és buktatják.

A falak között, a barátságos meleg szobákban örömteljes hangulat és világosság, künn, a közéletben sötétség és bizonytalan jövőnek aggalmai.

Forduló ponthoz vezetett bennünket az 1894-ik év karácsonya, de hogy mely irányba fog az új éra indulni, azt majd csak az év vége fogja meghozni.

A magyar nemzet választottai távoznak helyükről, lemondtak kormányzói hivatalukról; a nép tisztelettel hajlik meg koronás fejedelmének akarata előtt, ám aggodva kérdi, hogy új vezérei nem fogják-e az emelkedés eddigi útját, — melyen az anyagi és szellemi fejlődés terén kivívott páratlan sikerekkel haladt a közügy diadalmasan. Előre — elhagyni, és a nemzetet vissza vezérelni arra a lejtőre, melyen annyi küzdelem árán, századokig tartó harcok közben tudtunk föltörni, és melynek aljában a lelki sötétség és a gyalázatos rabzsolgaság várakozik a magyarrá.

Haladás vagy reakció? ez a kérdés lebeg minden ajkon; a mi ezen

kivül még a helyzet képéhez tartozik, mellettük háttérbe szorul s még a jeles és népszerű kormány-férfiak távozása, valamint a helyükbe lépők fölötti tervezgetések és találgatások is csak annyiban bírnak jelentőséggel, a mennyiben a fentebbi alternatívára felelnek, csak annyiban esnek latba, a mennyiben a kétes jövő mérlegének ingadozó nyelvét jobbra vagy balra billentik.

Mert annyi bizonyos, hogy lejtőn vezet a magyar nemzet sorsának útja, melyen megállapodás, vagy óvatos visszalépés nincsen. Előre, föl a magaslatra, a meddig a civilizált kultur népek emelkedtek, vagy kétségbeesett küzdelem a dicstelen halál, az aláhanyatlás, a megsemmisülés ellen.

A döntés, mely pár nap múlva sorunk fölött határoz, a budai királyi lakban és — folytatólag a magyar parlamentben fog végbemenni. A fejedelem élni kíván azon kétségtelen alkotmányos jogaival, hogy minisztereit saját tetszéséhez képest maga válaszsza meg; ehhez joga van még akkor is, ha e miatt sikerekben gazdag, jellemes és a nép által kegyelt férfiaknak kell a kormányról távozniok. Hiszen a további prosperációnak mellözhetlen feltétele a fejedelmi bizalom, ennélkül a legfényesebb tehetségek törekvése meddő, míg avval sok nehéz helyzet bonyodalmaikat megoldhatja a jóakaratu közep-szerűség.

Es a magyar nemzetnek nincsen oka fejedelme iránt bizalmatlankodnia. Közel harmincz év alkotmányos küzdelme közben, melylyel a modern Magyarország új alapokra lett fölépítve, mindig a legtel-

jesebb öszhang volt a fejedelem és népe között; sok nehéz pillanatban, ellentétes befolyásolások közepette bizonyította be királyunk az alkotmányosság iránti tántoríthatatlan hűségét, és hű magyar népéhez való szeretetét.

Amde az emberi tévedés esélyét a legszentebb akarat sem zárja ki. Azok között, kiket a király véleményadás végett magas színe elé idézni óhajt, vannak olyanok, kik a sötét felekezetesség őrvongó fanatikusai, s törekvéseikben a magyar nemzet szabad fejlődésének, tehát az egyetlenség, mely békésen végbemehet, halálos ellenségei; vannak közöttük minden politikai jellem nélkül való hivatalvadászok, kik előtt elv és közérdek csak lépcső az ő nagyravágyó és önző hatalmi törekvéseikben. Isten óvja királyunkat, mi magyar hazánkat, hogy ilyen emberek szavai, elvei befolyásolják a fejedelem bölcs belátását, melynek megnyilatkozásaitól országoknak és népek millióinak üdve és boldogsága függ.

De hát a király mellett az ő támogatásul a nemzet képviselőiben ott van még a magyar parlament, melynek kettős hivatása van: támogatni a korona célzatait, ha általuk dűlőre jut a nemzeti ügy, vagy pedig az alkotmányosság korlátai között úgy gyakorolnia törvényhozó jogait, hogy a hol szükségét látja, a jobban értesült fejedelem újabb megfontolása elé kerüljön az, a minek végrehajtása és állandósulása kárára válnék a közügynek.

A magyar parlament egyetlen megbízható, kormányképes pártja, a szabad-elvű párt; ennek magatartása egyenran-

Az „Aradi Közlöny” tárczája.

Kisértet-óra.

Az „Aradi Közlöny”-nek írta:

Endrődi Sándor.

Vége már az álmod idejének,
Oda van a kikelet, a nyár,
Életemnek hervadó lombjáról
Elrepült a boldogság madár.

Hajam közé ősz szálak vegyülnek,
Köd borítja fáradt szívemet,
Ugy állok itt magán és borongva,
Mint a rom az őszi táj felett.

Zöld repkény fut a komor falakra,
Egy-egy emlék halkán átölel,
Kisért egy-egy odaveszett álom
S mint az árnyék gyorsan lebben el.

Árnyak lengnek mindenütt körültem:
Visszajáró bus kisértelek.
Könnyű léptök foszlányos fehérén
Még fehérebb holdaugár remeg.

Es ha csak így lengnének körültem:
Nyugton állna meg köztük szívem,
De szemükben fenyegető láng van
Ingerkedni kezdének velem.

A felsüvöltők rémes hahotájok,
Tombolásuk brjögésbe megy,
Es sodornak engem is magukkal,
Mint a pelyhet a bűsz fürgeteg.

Testem elfogy csontos karjaik közt,
Zugó fejem éjbe, ködbe vész
— Boldog, aki napvilágon élhet,
S nem a multba: a jövőbe néz!

Hangulat.

— Az „Aradi Közlöny” eredeti tárczája. —
Írta: Hajnalka (Ösv. Rózsa Antalné.)

Előre kijelentem, hogy el vagyok keseredve az egész világ iránt. Az a szemüveg, a mit most használok, minden inkább, csak nem rózsaszín. De szeretem is, hogy nem az. Most az egyszer úgy látom a világot a milyen; nekem ne hazudjék még a szemüvegem sem. Nem is hazudik.

Egy nagy sártenger körültem az egész világ, nyakig loncsos emberekkel és barmokkal. A magasban sötét, szürke fellegek lógnak, és hol szitálják, holöntik rájuk azt a furcsa valamit, ami se nem eső, se nem hó, de még csak nem is harmat, hanem keveréke

mind a háromnak, olyan megnevezhetetlen valami.

De mi közöm az elemekkel? Bántottak-e azok engem valaha? Nem, soha! Artottak-e azok nekem a nnyit, mint az emberek? Féltényit sem. S még is, az idővel van bajom, s nem azokkal, a kikre jogosan vagyok elkésredve.

En is Hamlettel tartok, mikor azt mondja: „Ha érdemök szerint akarnánk az embereket megjutalmazni, egy sem maradna meg vesszőzetlen!” Sőt tovább megyek és azt mondom: egy sem maradna korbácsolatlan. De jó, hogy az uristen nem adott az én kezembe egy olyan korbácsot, a mivel egyszerre végig húzhatnék az egész emberiségen. De sokat csattogtatnám!

Hát van-e csak egy is közöttük a ki kivételt érdemelne? Van-e csak egy, a kit sohasem vezérelt legnemesebb tekintetben önérdék, vagy haszonlesés? Onzéből áll egész lényünk. Mikor szeretünk, azt is csak a magunk kedvéért tesszük.

Minden magasztos ozélnak az egyik oldala nevetséges. — Csak meg kell fordítani,

gu tényezőképen van hivatva a válság intézésében közrehatnia. Az ő elvei képezik a törvényhozás irányát, az ő többsége a kormány létalapját. A kik a reakcionárius iránynak inaugurálására számítanak, azok ezt csak a szabadelvű párt megbontása által remélhetik. Lehetőnek hiszik, hogy a liberális pártnak egy részét kecségtetések vagy megfélemlítés által eltántoríthatják az elvek melletti kitartástól, s a renegátok e töredékével egyesítve a parlament politikai szerencsevadászait, ultramontán tagjait és a felekezettesség zsoldosait, megalkothatják az oportunistáknak elv és hazafiság nélküli való ama pártját, melynek árnyékában a reakció meghúzódhatik, s magasan burjánzott corrupciójában előkészítheti a parlamentarizmus bukását.

A szabadelvű párt elvhüség és összetartása képezi a kedvező kifejlés kezességét. Ne hallgassanak e párt tagjai az ármány suttogásaira, s ne kérdezzék tétován a sötét jövő kétséges esélyeit. Ha visszaléptek is vezérei, tekintsenek lobogójukra, s meg van az irányuk: a míg e lobogót követik, nem juthatnak tévútra, és nem fogyatkoznak meg a számukban, mert ez a lobogó a szabadság, a liberalizmus zászlaja vezet a győzelem útjára, e mögött a lobogó mögött áll nem csak a polgárság többsége, hanem az egész magyar nemzet.

A kormányválság.

— Szemle a lapokból. —

A bécsi és budapesti lapok vasárnapi számai ismét irnak, még pedig elég sok változtatban a helyzetről s a kabinetválságról. Persze, ezekből a hírekből, miknek legtöbbje homlokegyenest ellentmond egymásnak, nem igen lehet igen eligazodni. Kuriózumképp azonban itt adjuk az értesülések egynémelyikét.

A bécsi „Politische Correspondenz“ konstatálja, hogy a Wekerle-kabinetnek tény gyanánt tekintendő lemondása nagy zivatartámasztott a politikai helyzetben. Ez nemcsak a szabadelvű párttra vonatkozik, amely kormányképességét nem vesztette el, hanem az ellenzékre is. Míg az ellenzék egy része a szabadelvűség sorsáért komolyan aggódik, addig a másik részében

hogy azt az oldalát lássuk. En, fájdalom mindig azt az oldalát látom.

Magányomban sokat elmélkedtem. Arra a meggyőződésre jutottam, hogy a korrál jár bizonyos életbölcselet, tapasztalás. Kezdünk tisztábban látni, a tapasztalat pedig megérleli bennünk az ítélő tehetséget. Ekkor aztán, — bár milyen elnézők voltunk vala, — kezdünk kritikusok lenni. Szomorú, de igaz; semmit sem élvezünk teljesen, mert minden élvezetünket meg keseríti a bíráltság és jaj annak, a mit ezután kritikus szemmel nézünk! Mert valamint a napnak vannak árnyfoltjai, úgy a legtökéletesebb dolognak is van árnyoldala. Ha tehát csak gáncsolni kell, arra az én szívem mindig kész. Mert van-e valami tökéletes ezen a szegény világon?!

Mindig csodáltam Heinét, olyan érző, meleg szívben mint az övé, hogy lehet annyira ironia? Csodáltam, hogy a ki így tud szeretni, hogy gyűlölheti annyira a világot és életet?

Hát most már tudom én is. Mind a ketten józanok vagyunk, nem befolyásol semmi a világon, és így olyannak látjuk az életet, a milyen valóban. Az a rózsaszín szemüveg a mit a fiatalság, a szerelem, a dicsőség vagy a hiúság tart szemünk elé, le hult, és mi úgy

élünk a hajlandóság a kormányzatban való részvételre. Ezért járhat nagy nehézségekkel az új kabinetalakítás. Általános a meggyőződés, hogy az esetre, ha a közbjogi alapon álló szabadelvű elemek nem egyesülnek, csak egy átmeneti kormányalakulhat. Ezekre a körülményekre vezetendő vissza az, ha Széll Kálmán csakugyan vonakodnék a kabinetalakítás elvállalásától. A „Politische Correspondenz“ szerint a szabadelvű párt most újévkor nem fogja hivatalosan üdvözölni a miniszterelnököt, mert az ily újévi üdvözlés politikai manifesztációvá válnék, amire a mostani idő nem alkalmas. A szabadelvű párt tagjai azonban magánúton fogják kifejezésre juttatni elismerésüket és rokonszenvéket a miniszterelnök és kabinetársai iránt. Ez eljárásnak azonban a helyzetre vonatkozólag majd semmiféle politikai jelentőséget tulajdonítani nem lehet.

A „Neue Freie Presse“-nek Budapestről telegrafálják, hogy a szabadelvű pártnak a fuzióra nézve megállapodott nézete van. Erősen el van határozva arra, hogy a fuziót ellenesse, mert attól tart, hogy alapelvek feladása nélkül az nem fog megtörténni.

A „Neues Wiener Tagblatt“ arról értesül, hogy nincs kizárva, hogy a kabinet megalakításával a szabadelvű párton kívül álló férfiak fognak megbízatni.

A „Pester Lloyd“ a kabinetkrízisről irt cikkében, többek között a következőket mondja:

A kinek kedves a monarkia élete, az tartózkodni fog Magyarországon reakcionárius experimentumoktól. A dualizmusban rejlik a monarkia ereje és annak éltető eleme a szabadelvű párt; ha azonban Ausztria részéről megint fenyegetnék a liberalizmust és ezáltal megint felkeltenék a magyar nemzetben azt a hitet, hogy a hagyományos „bécsi politika“ Magyarország kulturális fejlődésével össze nem egyeztethető, akkor a pártok nem a mai alakulásokat vennék fel, hanem az egész magyar nemzet szövetkeznek

látjuk az egész emberiséget a milyen, nem szépitve meg semmi által.

Nagyon furcsa ez, de így van. Csakhogy már ekkor oda jutottunk, hogy semmita magateljességében nem élvezhetünk. A legszentebb dolognak meglátjuk a nevetséges oldalát. A legnagyobb ember törpére süllyed, és a mikor könyezni fogunk a meghatottságtól, lehetetlen, hogy felne kacagjunk önmagunk felett.

En szokszor vagyok ilyen kacagó kedvemben, mindig, a hányszor a szívem fáj!

Ugy örültem a karácsonyi ünnepekre. Karácsony, itt a falun!

Hisz ez az én boldog gyermekéveimre emlékeztet. Ugy örültem, hisz hallani fogom újra azt a sajtáságos betlehemi éneket, a mit csak a falusi gyermekek tudnak olyan égbekiáltó közömbösséggel nekiereszteni. Hogy gyönyörködtem bennök; a visszaemlékezések egészen elragadtak, úgy meg voltam hatva, már-már köny szökött a szemembe, mikor az egyik nebuló előlép és kis perselyt tesz az asztalra. A kis Jézuska megszületett! Mennyi fényesség de a persely ott van az asztalon, és ez a háttér. Elfordultam tőle.

Nem szeretem a valódi életet ilyen lepzeletlenül látni!

a közbjogi radikalizmus zászlaja alatt.

A „Pesti Hirlap“ a válsággal kapcsolatban és a még el nem intézett reform-javaslatokról az alábbiakat mondja:

A még el nem intézett két egyházpolitikai törvényjavaslat további sorsa lesz a próbaköve az új kabinet állandóságának s előreláthatólag a szabadelvű párt együttmaradásának is.

E párt kebelében, úgy halljuk, minden kétségen kívül állónak tartják azt, hogy az új kabinet sem el nem ejtheti eme törvényjavaslatokat, sem pedig hosszú időre nem odázhhatja el azoknak főrendiházi tárgyalását.

Némelyek ennél is tovább mennek s úgy vélekednek, hogy az új kabinetnek maga a korona is segítségére lesz a főrendi tárgyalás kedvező eredményének biztosításában.

A főrendiházi ellenzék egyes tagjaitól egyébként máris hallani oly nyilatkozatokat, hogy a leendő kabinettel szemben a törvényjavaslatok újabb tárgyalása alkalmával hajlandók az eddiginél konciliansabb álláspontra helyezkedni.

A „Magyarország“-nak Bécsből ezeket jelentik:

A helyzet lassankint tisztul és a politikusok felfogása mindinkább határozottabb és világosabb lesz.

Bánffy Dezső kabinetjét itt mindenütt biztosra veszik és más személyiségről nem is igen beszélnek. Kállay közös pénzügyminiszter a hozzá intézett kérdésekre kijelentette, hogy egyáltalán nem hajlandó mostani pozícióját elhagyni.

Bizonyos az, hogy a király a végleges megoldás végett 27-én Budapestre érkezik, mert Münchenbe tervezett útjáról épen a legutóbbi napok eseményeinek hatása alatt lemondott.

A „Magyar Hirlap“ hétfői száma a következőket jelenti:

A „N. Fr. Pr.“ szerint Wekerle tegnap délután Dánosra utazott s így a krízisben ünnepi szünet állott be. A politikusok jelenleg leginkább a királyhoz hivatott személyiségekkel, mint a krízis kimenetelével foglalkoznak. Híre jár, hogy még a főrendiház néhány egyházi méltóságát is meghívják, így Vasary herceg primást, két katolikus főpapot és két protestáns püspököt. Podmaniczky Géza bárót is emlegetik a királyhoz meghívandók közt. Akik a meghívottak névsorából fuziótörekvésekre következettnek, tévednek, mert a listát Wekerle állította össze, aki jól tudja, hogy jelenleg lehetetlen a fuzió.

A jövődö miniszterelnök személye felől teljesen tájékozatlanok Budapesten. Szlavay, magas korára való tekintettel, nem vállalkozik a nehéz feladatra. Széll Kálmán, akit ma mindenfelől ama államférfinak tekintenek, aki legtöbb biztosítékát nyujtaná egy állandó regimének, szintén nem vehető rá arra, hogy messzire menő garanciák nélkül, amelyeket pedig most nem nyujthatnak, az aktív politika terére lépjen. Így csak Bánffyt emlegetik, aki még arra is kész, hogy csupán egy átmeneti miniszterium élére álljon.

László főherceg életveszélyben.

— Saját tudósítónktól. —

Kisjenő, december 24.

Kisjenőn tudvalevőleg pár nap előtt József Agost és László főhercegek, az uradalmi erdőségekben nagy vadászatokat tartottak, melyeknek utolsóján László főherceg komoly életveszélybe jutott, melyből őt csak

a szerencsés véletlen szabadította meg, és mely alkalommal az uradalom egy derék tisztviselője súlyosan megsebesült.

A szerencsétlen eset lefolyása tudósítónk szerint a következő:

A vadászat utolsó napján vaddisznókra rendeztek hajtóvadászatot. A vadászok sorában volt természetesen László főherceg is, ki mellé két uradalmi intéző, két jó vadász jutott. A vadászat megkezdődvén, a hajtók csakhamar egész farka vaddisznót vertek fels hajtottak a főherceg felé. Néhány vaddisznó egyenesen V. intéző felé tartott, kinek puszkája seréttel volt megtöltve. V. a vaddisznók közé lőtt, de elég szerencsétlenül, amennyiben a serétek László főherceg füle mellett süvitettek el és súlyosan megsebesítették K. uradalmi intézőt, ki a főherceg közelében állott. A szerencsétlen embernek arczába furódott számos sörét, s a sebesülés következtében rögtön össze esett. A főherczegek természetesen megszüntették a vadászatot s gondoskodtak róla, hogy a szerencsétlen embert gyógykezelés alá vegyék.

Az eset természetesen nagy izgatottságot keltett, amit csak az csillapít, hogy a kedvelt főherczeg megmenekülése telett mindenki őszinte örömet érez.

József Agost főherczeg pénteken elhagyta Kisjenőt, László főherczeg pedig vasárnap este pont 7 órakor induló vonattal Kétegyházáig az arad-osanádi vasutal utazott el. Innen az este 9 órakor Aradról elindult személyvonattal utazott tovább Budapestre. A kisjenői indóházban Ulrich igazgató, Lengyel Ferencz állomásfőnök és Péczeley Elek főszolgabíróval beszélgetett hosszabban László főherczeg. A vonatot Kisjenőtől Kétegyházáig Gellényi Ernő ellenőr és Bejczy mérnök kísérte.

Nyugalomba vonuló bíró.

— Fischer Miklós. —

Arad, december 24.

Az aradi kir. törvényszék egy veterán tagja, társadalmunknak is általánosan ismert alakja, Fischer Miklós a jövő év elsején visszavonul a tevékenység teréről — hogy közkefejezést használjunk — a „jól megérdemelt nyugalom“-ba.

Fischer Miklós hosszú és tevékeny életnek a hivatalos munkában eltöltött utolsó tíz évét az aradi törvényszékünkönél töltötte el. Negyvenhat évi — pár évet számítva le ügyvédi működésére — hivatalos szolgálat után maga kérelmezte nyugdíjaztatását, bár a hatvanéves bíró még bírta volna ifju erővel végezni a munkát.

Lehet, tán az a gondolat ösztönözte őt nyugdíjaztatásának kérelmezésére, hogy az öregnek kötelessége az ambícióval telt fiatalnak helyet készíteni az előre haladásra.

Kérelmét teljesítették az érdemes bírónak és így 1895. január elsején munka-szobájának öreg asztala hiába fogja várni tevékeny urát, s akkor már megkezdí nyugalmának az élvezetét.

Eletrajzi adatait, melyeknek lépcső-fokán mai magaslátáig eljutott, a következőkben adjuk:

Fischer Miklós 1828 szeptember havában született Szegeden. A gimnáziumot Aradon végezte és az érettségi után Pestre ment jogot hallgatni. A jogi studium sikeres elvégzése után 1840-ben a kir. táblához ment mint jegyző. Így Fischer Miklós azon mostan élő kevesek közé tartozik, kik még részt vettek az utolsó jurátusságban. A forradalom lezajlása után megyei szolgálatba lépett és Aradon mint megyei esküdt vállalt hivatalt. 1848-tól kezdve 1851-ig mint esküdt működött, mikor is Makóra választották meg aljárásbírónak, hol 1861-ig hivatalnokoskodott. Makói hi-

vatalos szereplése után hat évig, mint ügyvéd szolgálta a társadalmat Aradon, mely idő tartam alatt meg is nősült. De 1867-ben újra a megye szolgálatába állott, mikor Pécskára egyhangulag megválasztották főszolgabírónak, honnan pár év múlva 1872-ben Aradra helyezték be, központi főszolgabírónak. A törvényszéki bírósági szervezetnél Fischer Miklóst kinevezték az aradi kir. törvényszékhez bírónak, mely állásában maig működött, tehát huszonkét évig.

Ezek volnának tehát a nyugalomba vonuló öreg bírónak pályája alatt kimagasló ama pontok, mely köré szolgálatának 46 esztendeje csoportosul.

Legyen neki a hosszú munkával kiérdemelt nyugalom olyan kellemes, mint a minő tevékeny volt egész hivatalos működése alatt.

Mint értesülünk, a törvényszék bírói kara s nyugalomba vonuló veterán kollega tiszteletére f. hó 29-én bankettet rendez a „Fehér Kereszt“-ben.

Megyei közügyek.

Sorrendje

az Aradvármegye törvényhatósági bizottsága 1895. évi január hó 14-iki közgyűlésén tárgyalandó ügydaraboknak.

1. Az alispán évnegyedes jelentése.
2. A számonkérőszék eljárásáról felvett jegyzőkönyv.

3. A vármegye igazoló választmányának jelentése az 1894. évi november hó 15-iki törvényhatósági bizottsági tagválasztások eredményéről.

4. A vármegyei árvaszéki elnöki állásnak s ebből kifolyólag üresedésbe jövő egyéb állásoknak betöltése.

5. A magy. kir. belügyminiszter intézvénnyel, melylyel a vármegye 1895. évi költségvetését s annak keretén belül egy új első aljegyzői állás szervezését jóváhagyja. Ezzel kapcsolatban az újonnan rendszeresített első aljegyzői állásnak s az ebből kifolyólag üresedésbe jövő egyéb állásoknak választás utján betöltése.

6. A vármegye alispánjának jelentése, melylyel Sanka Vilmos borosjenői járási szolgabírónak állásáról való lemondása és nyugdíjaztatása iránti kérvényét bemutatja.

Ezzel kapcsolatban a borosjenői avagy az áthelyezés esetében, üresedésbe jöhető más járásbeli szolgabírói állás betöltése.

7. a megbízási idő lejártá folytán a közigazgatási bizottságból kilépő tagok helyeinek választás utján betöltése.

8. az igazolóválasztmány újjaalakítása s az egyes szakszabotóságokban megüresedett tagsági helyek betöltése.

9. Intézkedés a községi képviselő testületek számvizsgáló gyűlésére törvényhatósági biztosok kirendelése iránt.

10. Heves vármegye törvényhatóságának átirata, melylyel a községi utak fejlesztése s illetve e célból kamat nélküli kölcsön engedélyezése végett a kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz intézett feliratát megküldi.

11. a vármegye alispánjának jelentése, melylyel az arad-hegyaljai szőlőtelep szövetkezetnek abbéli kérelmét, hogy a vármegye mint szövetkezeti tag helyet az 1894 évben lefizetendő évi 160 frt. tagsági díjat, a megyére eső oltványok megtartása ellenében lefizethesse, bemutatja.

12. a vármegye alispánjának jelentése a baromfiak fertőző betegsége elleni védekezésről alkotott szabályrendelet iránt.

13. a vármegye közigazgatási bizottságának átirata több községben az állami elemi népiskola ozóljaira megszavazott hozzájárulás tárgyában.

DÁLNOKI NAGY LAJOS,
főjegyző.

Az aradi bejelentési hivatal.

— Saját tudósítónktól. —

A bejelentési hivatal működéséhez szükséges s a népszámláláshoz hasonló összeírás csütörtökön, azaz f. hó 27-én veszi kezdetét a következő sorrendben:

27-én Sarkad külváros,

28-án és 29-én a belváros,

30-án az Újtelep,

31-én Pernyáva,

azután Gáj kerül sorra.

A belváros és a külvárosok egy részében a lapok szétosztattak s azok kitöltésére a kapitányi hivatal a lakosságot falragaszok s a hirdalok utján is már felkérte, hogy ezáltal a kiküldött hatósági közegek eljárása eredményesebb s gyorsabb legyen.

Felkérletnek ezuton is azon háztulajdonosok, kik részére bejelentési lapok már kiosztva lettek, a lapok kellő pontos kitöltésére, hogy a fent jelzett napokon házuknál megjelenő hivatalos közeg a lapokat fennakadás nélkül kézhez kaphassa.

Az összeírás, illetve a lapok beszedése után a bejelentési kötelezettség életbe lép, miért is az ezután történő lakásváltozások már bejelentendők.

A bejelentési kötelezettség a háztulajdonost, vagy megbízottjait és a bérlőt terheli.

A lapok kitöltésénél különösen gond fordítandó arra, hogy csupán egy nevet viselő család legyen egy lapon. Az atyának mostoha gyermeke is külön veendő fel.

Külön lapra irandó, a kosztban levő gyermek, tanoncz, segéd, árva gyermek is.

Megemlítjük, hogy mindenki ott veendő fel a bejelentő ivre, a hol lakik.

Vasutasok karácsonya.

— Előléptetett aradi tisztviselők. —

A magyar államvasutak hivatalos lapjának legutóbbi száma közli a hivatalnoki előléptetéseket, a címváltozásokat, a hivatalnoki kinevezéseket, altiszti előléptetéseket és véglegesítéseket. A IV. rangfokozat második osztályából az első osztályba 74, a harmadik osztályból a második osztályba 92 előléptetés; az V. rangfokozat első osztályából a IV. rangfokozat harmadik osztályába 114 kinevezés és a második osztályból ugyanazon rangfokozat első osztályába 145 előléptetés; a harmadik osztályból a 2-ik osztályba 183 előléptetés; a VI-ik rangfokozat első osztályából az V-ik rangfokozat harmadik osztályába 192 kinevezés; a második osztályból ugyanazon rangfokozat első osztályába 133 előléptetés; a harmadik osztályból a második osztályba 220 előléptetés történt. Ezen kívül újonnan kinevezetett segédfogalmazókká 5, hivatalnokká 269, számtiszttekké 15, irodatiszttekké 8 pályázó.

Az aradi üzletvezetőség területén az alábbi előléptetések történtek:

A IV. rangfokozat 2. osztályából ugyanazon rangfokozat első osztályába léptek elő a következők: Babik József, Farkas Ernő, és Furedi Izidor ellenőrök. A IV. rangfokozat 3-ik osztályából a 2-ikba: Nagy Gusztáv dr. telepörvos.

Az V. rangfokozat 1-ső osztályából a IV. rangfokozat 3-ik osztályába kinevezettek: nagysolymosi Koncz Gyula, Szcepkovszky Teofil, Margetsch Antal, Boros Gusztáv, Jánosy Imre, Deniflé Sándor, Rupcsics László. Az V-ik rangfokozat 2-ik osztályából az 1-sőbe: Zappel Vincze, Komáromy Gyula, Ernst Jakab, Ruszics Károly, Boschán Gusztáv. Az V. rangfokozat 3-ik osztályából a 2-ikba: Abafi Ferencz, Turcsányi Pál, Polgár Sándor, Herozegh Sándor, Urbányi Károly, Schwertner Imre, Weil József, Stork Lipót.

A VI. rangfokozat 1. osztályából az V. rangfokozat 3-ik osztályába kinevezettek: Kórodi Gábor, Szacsavay Jenő, Arassky Márk, Székely László Zoltán, Salacz Dezső, Nick Pál, Neupor László, Nagy Sándor, Bodor Ferencz, Csáky István, Kovács József, Ehriluger Ferencz, Deniflé Ferencz, Hitei Dénes, Mézáros László, Kovács Imre, Adler Armin, Lacza István. A VI. fokozat 2-ik osztályából az 1-sőbe: Bóhm Benő, Csisztay Gábor, Fodor Aladár, Regőczy Mihály, Franke Flóris, Kelemen Gyula. A VI. rangfokozat 3-ik osztályából a 2-ikba: Pleva Károly, Gudra Gyula, Demeter Sándor, Heindl Pál,

Oláriu Gergely, Denifléa Pál, gróf Béla János, Tápay Károly, Richter Győző, Trón Lajos, Stein Mór, M. Haupt József, Glaser Bertalan, Führer Jakab, Ternyei Arpad, Fischer Adolf, Juhász Márton, Timkó Lajos, Schleifer Imre, Kovács Jakab Jenő, Rott Zsigmond, Kreidler Frigyes.

Az aradi újlélevezetőség területén új kinevezések is tekintélyes számban történtek. Nevezetesen hivatalnokokká nevezettek ki: Demeter Sándor, Szlovák János, Aradszky Joachim, Jámbor László Fischman Elek, Róth Mór, Csolsch Miksa Gusztáv, Csukics Emil, Schuler Ervin, Schlezák Izidor hivatalnok gyakornokok, Ulrich János áll. fővigyázó, Schvarcz Hugó, Szendrey János, Kovács Gyula, Edvi Illés Dezső hivatalnok gyakornok, Statkiewicz Dezső, Blaschka Ernő, Barthos Károly áll. felvigyázó, Boleschka Ferencz, Kreiling Antal, Schvarcz Dávid és Filotás Géza hiv. gyakornokok.

Véglegesítették: Kovács Imre, Adler Armin, Lacza István, Festig Salamon mérnök-gyakornok, végül Gudra Gyula, Heindl Pál, Oláriu Gergely, Denifléa Pál, Gróf Béla János, Tápay Károly, Richter Győző, Trón Lajos, Stein Mór, Glaser Bertalan, Osap Ferencz, Ternyei Arpad, Timkó Lajos, Schleifer Imre, Kovács Jakab Jenő és Rott Zsigmond hivatalnokok.

IDŐJÁRÁS.

Légnymás: reggel 7 órákor 768.7 milliméter, délután 2 órákor 769.5 milliméter. Hőmérsék: reggel 7 órákor C° — 4.5, délután 2 órákor C° — 3.8. Szél iránya és ereje: reggel 7 órákor EK. 4, délután 2 órákor EK. 3. Felhőzet: reggel borult, ködös, délután borult. Csapadék az utóbbi 24 órában: hónyomok.

A tizedik év.

— Olvasóinkhoz. —

1895. január hó 1-ével az „Aradi Közlöny” fennállásának tizedik évébe lép.

Némileg tehát jubilaris természetű lesz reánk a küszöbön álló új esztendő.

Büszkén, önérettel tekintünk vissza az „Aradi Közlöny” eddigi pályafutására, mert meg vagyunkgyőződve arról, hogy becsületos, sikeres munkát végeztünk. Programunkat minden idők és körülmények közt beváltottuk, hiven s teljes erőnkkel, anyagi és szellemi áldozatot nem kímélve törekedtünk oly lapot adni a közönség kezébe, a mely igényeinek megfelel, a mely szórakoztat, mulattat, tanít s bő tájékoztatóval szolgál a politika, társadalom, közgazdaság, szépirodalom s a napi élet ezerféle eseményeiről.

A közönség méltányolta, pártolta igyekezetünket s ez nekünk a legszebb jutalom, a mely új erőt és ambíciót ad a további, fokozottabb munkára.

Hiszszük, hogy a tizedik évben még szorosabb lesz a kapcsolat, az a kölcsönös bensőség, mely bennünket olvasóinkkal öszeköt s mely a lapot a közvélemény igazi organumává teszi.

Bizalommal fordulunk tehát olvasóinkhoz, kérve az előfizetések megújítását s a jóakaratu ajánlást azokkal szemben, kik nincsenek ma még a mi táborunkban.

Tisztelt olvasó közönségünk ismeri már törekvéseinket, s így alig kell programot adnunk, vagy programot ismételünk. A mi programunk a múlt évben is az igaz szabadelvűséghez való törhetlen ragaszkodás volt. Egy évvel ezelőtt éppen ez időtájt volt alkalmunk megírni, hogy a nagyfontosságú egyházpolitikai javaslatok a képviselőház előtt fekszenek s előre megmondtuk, hogy valószínű csak nagy küzdelem árán fognak. E küzdelem java része lefolyt, s diosóságára válik a szabadelvűek amaz erős táborának, melyhez a párton kívül, melyhez mi tartozunk, számosan szegődtek az ellenzékéről is, hogy diadalra se-

gítsék az ország közvéleményének óriás többsége által sürgetett reformokat. Mi hisszük, hogy ez a diadal rövid időn teljes lesz. Ellenállhatatlan erővel fogja leküzdeni a szabadelvűség az elébe gördített akadályokat, s ha pillanatnyira fenyegethet is a sötétség, vissza fogjuk azt kergetni odújába.

Lapunk egyes rovataira tovább is kiváló gondot fordítunk. Távirataink, értesítéseink gyorsaságáról és megbízhatóságáról nap-nap után van alkalmunk meggyőződhetni a közönségnek.

Az „Aradi Közlöny” szerkesztése körül az a szempont érvényesül, hogy információink sokoldalúsága mellett olvasóink nélkülözhetetlen a fővárosi lapokat. De, midőn minden irányban tájékoztatjuk olvasóinkat, nem tévesztjük el szem elől, hogy első sorban helyi lap vagyunk és a helyi s a megyei köz- és társadalmi élet az, a minek kultiválása képezi főfeladatunkat.

Ezzel a programmal, a régi, liberális politika zászlaja alatt indulunk az új év elé. Bizonyosak vagyunk felőle, hogy olvasóink hű csapata számban megerősödvé fogja továbbra is követni az „Aradi Közlöny”-t, csaknem egy decenniumon át kipróbált igaz barátját.

Uj előfizetést nyitunk 1895. január hó 1-ével az „Aradi Közlöny”-re. Elő lehet fizetni negyedévre, vagy egy hónapra, bármelyik naptól. Azok, kik a új évvel előfizetőink sorába öhajtanak lépni, szóval, vagy levelező lapon nyilvánított kívánatra már a mai naptól egész január hó 1-ig helyben vagy vidékre, ingyen kapják a lapot.

Ez alkalommal felkérjük hátralékban levő t. előfizetőinket, hogy az előfizetési pénzeket minél előbb a kiadóhivatalba juttatni sziveskedjenek.

Az „Aradi Közlöny” előfizetési ára:

HELYBEN,		VIDÉKEN,	
házhoz hordva,		postán küldve,	
1 évre	12.—	1 évre	14.—
1/2 évre	6.—	1/2 évre	7.—
1/4 évre	3.—	1/4 évre	3.50
1 óra	1.—	1 óra	1.20

IDŐJÓSLÁS.

A központi meteorológiai intézetnek Aradra küldött táviratai szerint a mai napra a következő időjárás várható:

— Deczember 25. —

Száraz. — Éjjeli fagy.

Karácsonyi számunk.

Arad, deczember 24.

Az „Aradi Közlöny” mai — karácsonyi — száma szokás szerint gazdag és érdekes tartalommal jelenik meg olvasóink asztalán.

Figyelemmel voltunk reá, hogy minden olvasó találjon benne magának megfelelő közleményt, a mely egy részről szórakoztat, más részről tanít.

Karácsonyi mellékletünk több neves fővárosi író és a vidék legjobb erőinek új, s egyenesen az „Aradi Közlöny” részére írott novelláit, elbeszéléseit tartalmazza.

Mai számunk szépirodalmi része a következő:

- Endrődi Sándor: Kisértet-óra (Költemény.)
 Hajnalka (ösv. Rózsa Antalné): Hangulat.
 Márki Sándor dr.: Az aradi görögkeletiek az erdélyi fejedelmek korában.
 Verner László: Szelecs Gyula a szabadságharcban.
 Károlyi Ella grófnő: Magyarok és románok (fordította Domonkos János.)
 Pekry Károly: A örökkévalóság énekei (Költemény.)
 Szondy Béla: Bocaccio elődei. (A „Revue deux Mondes” után.)
 Kóbor Tamás: A szőke apród.
 Kosztka Mihály: A Haday gyerekekért.
 Kozma Andor: Analízis.

- Sziklay János: Az egyetlen zászló.
 Gárdonyi Géza: A ló (Humoreszk.)
 Mörö Károly: A sir lámpája (Költemény.)
 Brankovics György: az „Arad és Vidéke” felelős szerkesztője: Miért szereti a nő a férfit? (Szatíra.)
 Ursics Darinka: A karácsony angyala. (Fordítás Seidel Henrik novelláiból.)
 Rónaszéki Gusztáv: Egy kis etnographia. (Humoreszk.)
 Csik János: Mátyás király álma.
 Rózsa Endre: Divatos szerelem.
 Herman J. Károly dr.: A fejfájásról.

HIREK.

Deczember 25. Kedd. Róm. kath. naptár: Karácsony. — Protestáns naptár: Karácsony. — Izraelita naptár: Chanukk. kezdete. — Görög-keleti naptár (deczember 18.): Eusztrár. — A nap két 7 óra 29 perczkor, nyugszik 4 órákor.

Deczember 26. Szerda. Róm. kath. naptár: István vértanu. — Protestáns naptár: István vértanu. — Görög-keleti naptár (deczember 14.): Trzus. — A nap két 7 óra 29 perczkor, nyugszik 4 óra 1 perczkor.

Deczember 27. Csütörtök. Róm. kath. naptár: János. — Protestáns naptár: János. — Görög-keleti naptár (deczember 15.): Antia. — A nap két 7 óra 29 perczkor, nyugszik 4 óra 1 perczkor.

Szabadságharoz emléktárgyak országos múzeuma (színházépület II-ik emelet) nyitva van mindennap délután 10—12 óráig, délután 2—5 óráig. Bemenet díjtalan. Könyvtár nyitva van szerdán és szombaton 8—4 óráig és pénteken 11—12 óráig. Helyiség: Polgári iskola, földszint.

Karácsony.

Ma virrad ránk a karácsony, ez a szép, magasztos ünnep, a mely visszavezeti az embereket oda, hol az élet örömei laknak: a szeretethez.

Valóban, nincs életöröm a nélkül, hogy az ember az emberi érzések gyöngeségein meilágyulni ne tudjon. A tudomány elménket hatalmassá teheti, de szívünk boldogsága a hitből táplálkozik, mely a csodaszerűség bájjával vonja fénybe illuziónkát. Elég korán lesz a tulzott pessimizmusnak egy kis erkölcsi nihilizmussal vádolni ezt a kort: még nincsenek vesze mindaddig, a míg lesz ünnepe az emberiségnek.

Már az este a karácsonyfa misztikus világánál palotában, kunyhóban, de minden háznál felragyogott a bájós öröm a gyermekek naivságában, az öregeknél pedig a boldog visszaemlékezésben. Az öröm túlaradása alatt mintegy lerázzuk a realizmus keserű tudatát s azokat a hétköznapi gondolatokat, melyek az embert el tudják téríteni az idealizmustól.

Es ez idealizmus melegénél vessen lobot az emberi szeretet melege. Nincs az emkeriségnek boldogítóbb eszköze, mint ez. Szent karácsony, tanítsd meg szeretni az embereket. A tettek, boldog gyermekek ez ünnep és a miénk, a kik boldogok vagyunk ti általatok. Örömrünk egyesül a tettekkel és ebben az ünnepi hangulatban hirdetjük, hogy az emberiség egyetemének erkölcsét nincs még okunk féltetni. Van még ünnep a világon, mely lerosztja az ember lelkéről az élet harcának minden tapasztalását. Unnepelünk tégedet, legszebb ünnepe a télnek. Symboluma a tiszta emberszeretetnek és legmegbízhatóbb diadala a hatalmasan érvényesülő demokracziának.

Boldog ünnepeket olvasóinknak, munkatársainknak!

— Lapunk legközelebbi száma a karácsonyi ünnepek miatt pénteken, folyó hó 28-án reggel jelenik meg.

— Postautalványt mellékelv lapunk mai számához a kiadóhivatal. Felhívjuk előfizetőinket, hogy ezen előfizetéseiket mielőbb megújítani s esetleges hátralékaikat beküldeni sziveskedjenek.

— Személyi hírek. Vas Gusztáv, az arad osanádi vasutak forgalmi főnöke és Szathmáry János főellenőr a vasutasok olaszországi kongresszusáról hazatértek.

— A hivatalos lapból. A király Papp Mihály miniszteri titkári címmel és jelleggel fel-

ruházott pénzügyminiszeri segédtitkárát valóságos miniszeri titkárrá nevezte ki. **M a r s o h a l k ó J ó z s e f** pénzügyminiszeri segédtitkárnak pedig a miniszteri titkári címet és jelleget adományozta.

— **Údvari vadászatok Kis-Jenőn.** Kis-Jenő-től utólagosan írják nekünk, hogy a 20-án tartott negyedik napi **b á n k u t i** vadászaton 9 őzet, 1804 nyulat, 16 fácánt, 9 fajdtyukot, összesen 1338 darabot lőttek. Érdekes a dologban az is, hogy a roppant zsákmányból egy körre jut 9 őz, 718 nyul, 11 fácán és 2 fajdtyuk, összesen 740 darab.

— **Karácsony a templomokban.** A minoriták **a r a d i** templomában ez évben is a szokásos fényes ünnepélyességekkel adóznak Jézus születésének emléknapiján, karácsony ünnepén. Az ünnepi szertartásokat hétfőn éjjelben a szolozsma nyitotta meg, mely után pontban 12 órakor az éjjeli mise következett. Az éjjeli misét **J á n o s s y** Demjén dr. rendfőnök tartotta fényes papi segédlettel. Ma reggel 6 órakor lesz a pástor-mise, szintén nagy fényesség között, fél 8 órakor pedig a szokásos ünnepi kismise. Szentbeszéd karácsony első napján kettő lesz, még pedig mindkettő magyar. Az első a kismise után azonnal, a második pedig — az ünnepi szentbeszéd — pontban 9 órakor kezdődik. Az első **K i s s** Gyula, a másodikat **Z á r k ö v y** Bonifác s. lelkészek tartják. Az ünnepélyes nagymisé, mely 10 órakor kezdődik, **J á n o s s y** Demjén dr. rendfőnök celebrálja fényes segédlettel, azonkívül fél 12 órakor a szokásos csendes mise is meg fog tartani. A templomi karácsony első napját a délután 3 órakor tartandó karácsonyi vacsernye fogja bezárni. A második napi ünnepélyességek hasonlóképen folynak le, csak hogy ez alkalommal az ünnepi nagymisé **B a i l a y** Adám házfőnök tartja. Az **e v. r e f.** templomban karácsony mindkét napján **C s é c s i** Imre ev. lelkész tartja az istentiszteletet, s a híveknek mindkét nap délelőttjén ki fog adatni az **U r v a c s o r a**. **A s á g. e v a g.** templomban **F r i n t** Lajos lelkész mondja az ünnepi istentiszteleteket.

— **Állami tisztviselők karácsonya.** A **M. É.** bécsi telegramja szerint a király decz. 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával megengedte, hogy a négy legutolsó rangfokozatban lévő állami hivatalnokok 1895. január hó 1-től kezdve 15 évi szolgálati idő után évi 100 forint, 20 évi szolgálati idő után pedig évi 200 forintnyi személyi pótlékot kapjanak. E pótlékok a nyugdíjba beszámíthatók lesznek, de nagyobb fizetés elnyerése esetében megfelelően tekintetbe fognak venni. E pótlékokat már 1895. január elsején fogják kiutalványozni.

— **Aradmegye közgyűlése.** Aradmegye köztörvényhatósági bizottsága a jövő évi január hó 14-én évnegyedes közgyűlést tart. A közgyűlés tárgysorozatát most állítja össze **D á l n o k i** Nagy Lajos megyei főjegyző. Ezen az ülésen töltik be a **V a n n a y** János elhunytá alkalmával megüresedett árvaszéki elnöki állást s az esetleg üresedésbe jövő egyéb állásokat, megválasztják továbbá az új első aljegyzőt. **S á n k a** Vilmos, a leköszönt borosjenői járási szolgabíró helyét szintén betöltik, valamint újja alakítják és kiegészítik az egyes bizottságokat. Lesz tehát bőven választás az új év első közgyűlésén, egyéb érdekes közügyek mellett.

— **A felső-körösi armentesítő társulat** vasárnap délelőtt tartotta meg utolsó közgyűlését Aradon. A közgyűlésen jelen voltak a Fehér-Körös ártér területén levő birtokosok, úgy mint: **S i k u l a**, **G u r b a**, **B o r o s j e n ő**, **C s e r m ő**, **B o k s z e g**, **R e p s z e g** községek körbirtokosai, nagybirtokosai, s a lakosság által birt. területek érdekeltége. Az érdekeltégi körhöz csatlakozott még **S e p r ő s** lakossága és birtokossága. Ezen érdekeltégi képviselője volt **S o l y m o s y** Lajos, nagybirtokos, **C z á r á n** Márton, seprősi birtokos, **H o l l e n d e r** Jakab, **C s e r m ő i** birtokos, **H e n d r e y** Pál, **R o z v á n y** Pál, **S z e n t p é t e r y** Béla, **S z a p á r y** István gr. **B ő r o s** Beni, **V á s á r h e l y i** Béla, **B á n h i d y** Antal báró, azonkívül a községek képviselői.

Képviselve volt összesen 36 ezer katasztrális hold. Az alakuló gyűlés, melyen **S o l y m o s y** Lajos borosjenői birtokoselnököt 1500 hold kivételével a megalakulást kimondotta, az alapszabályokat elfogadta, és a választmányt az elnökséggel együtt megalakította. Elnökké választott **S o l y m o s y** Lajos, alelnökké **B á n h i d y** Antal báró, a választmány tagjai a következők; **V á s á r h e l y i** Béla, **B o r o s** Beni, **S z a p á r y** István gróf, **M a u r ő** János, **H e n d r e y** Pál, **K o r n e a** Lázár, **B a l á n** István, **C z á r á n** Márton, **S z e n t p é t e r y** Béla, **R o z v á n y** Pál, **S e p e r k e** Péter, **B u n d** Dániel. A közgyűlés után kedélyes lakoma volt.

— **A fegyverletétel emléke.** A világo-si szomorú emlékt napok az idők folyásával együtt elenyésznek a maga nagyságukban azok előtt az emberek előtt, kik idealizmust nem ismerve, rohannak a realismussal telt élet ösvényein. A világosinagy napok valóban fényes emlékezte a maga dicsőségében csak akkor fog ragyogni, ha jelentőségét az utókor számára méltó emlék fogja jelölni. Az aradi hazafias érzelmű „**K ö l c s e y - d a l k ö r**” elhatározta, hogy egy a világo-si fegyverletételt megörökítő emlék alapja javára Világoson egy nagyobb szabású hangversenyt rendez a jövő hó végén. E hangverseny tiszta jövedelme az emlékkő felépítésére fog fordítatni, s az estélyből kifolyólag az aradi „**K ö l c s e y - d a l k ö r**” fel fogja szolítani a többi magyarországi dalárdákat, hasonló működésre.

— **Nagy a személyforgalom.** Nem is hinné senki, hogy olyasmi is okozhat galibát, melynek tulajdonképeni alapja a szeretet. Mert azt senki sem vitathatja el, hogy most, karácsonykor a nagy személyforgalmat az idézi elő, hogy mindenki a kinek módjában áll siet szereteteihez. Ebből természetesen következik az, hogy az egyes állomásokon nagy az utasok felszállása és ebből kifolyólag történt, hogy vasárnap reggel a Budapestre érkező vonat 2 óra 50 percczel, a délután érkező budapesti vonat 1 óra 17 perccel később érkezett az aradi pályaudvarba. Az aradi postahivatalnál is nagy a torlás. Rengeteg szállítmány érkezett tegnap és tegnapelőtt Aradra.

— **Kétezer új tartalékos tiszt.** A közös hadsereg rendeleti közlönye, a mely a tartalékos tisztek előléptetését teszi közzé, tegnap délután jelent meg. Ez idén is, mint a múlt évben, sok előléptetés történt. A rendeleti közlöny 2000-nél több egyéves önkéntesnek tartalékos tisztté való kinevezését teszi közzé.

— **Választás az iparhatóságban.** A jövő évi iparhatósági megbízottak választása tegnap délelőtt történt meg az aradi ipartestület helyiségében. A választás — habár azon sokan voltak jelen — nem oly nagy érdeklődés mellett folyt le, mint az előző évben. A választáson **G r e e n** Nándor elnökölt.

— **Chanuka.** Apró vékony viaszgyertya fénye aranyozza be a zsidó hívők otthonait. A napokban ugyanis a nyolc napos chanuk ünnep, emlékeztetőre azon történelmi ténynek, hogy **M a k a b á u s** Judás megtisztította a jerussalemi templomot a pogány ellenségtől. Akkor esett meg az a csoda, hogy örök mécs világított a templomban nagy ideig, dacára annak, hogy nem volt benne olaj és ezen idő alatt a zsidó hívők valóságos logaritmusi számfejtést gyakorolnak, a mennyiben az első nap egy gyertyát gyújtanak meg és azonnal mindennap egygyal többet. Ez az ünnep azonban nincs munkaszünettel összekötve.

— **Alapítványkiszűrés.** A tegnapi napon osztották ki Aradon a **D o m á n y i** Stefánia-fele alapítvány kamatait a városházán. E tizenhét forintnyi jutalomban részesültek a következő gyermekek: **W a l l i n g e r** Gisella, **B é r c z y** Margit, **K o r m o s** Kálmán, **S o h m u f á k** József, **B r e d y** Miksa. Az alapítványosok karácsonyi ajándékát azonnal utalványozta is a főpénztárnok.

— **Tartalékos tisztek fegyvergyakorlatai.** A közös hadügyminiszerium rendeletet bocsátott ki, mely a tartalékos tisztek fegyvergyakorlatát lényegesen módosítja. E rendelet értelmében a tartalékos tisztek a tényleges szolgálatból való kilépést követő első, harmadik és hatodik évben fognak fegyvergyakorlatra behivatni. A katonai hivatalnokok, segédorvosok, élelmezési tisztek a tényleges szolgálatból való kilépést követő második, negyedik s hatodik évben fognak behívulni.

— **Talán — korcsolyázunk!** Tegnap végre az idő megfordult. Ez idő szerint fagy erősen s nem járunk tovább lucokban. A tél egész erejével beköszöntött s ha hirtelen meg nem változik ismét, lehet, hogy már ma, vagy holnap korcsolyázunk is.

— **Ujabb fordulat a Zachariás-ügyben.** A **Z a c h a r i á s** József sikkasztási bűnygyében nevezetes fordulat állott be, mely újabb vizsgálat elrendelését tette szükségessé. **T a b a j d y** József, a jelenlegi í. gyarmati helyettes jegyző ugyanis azt derítette ki, hogy a hivatalos pénzek elsikkasztása sokkalta nagyobb, mint azt az első vizsgálat megállapította. Ez alkalommal tánt ki, hogy a **J ó z s e f** főherceg uradalom befizetéseit elsikkasztotta **Z a c h a r i á s**. Az újabb vizsgálat szerint az elsikkasztott hivatalos pénzek a 2500 frtot meghaladják. Az újabb tartandó számadások felülvizsgálatával **S z a t h m á r y** Gyula alispán **B a l á z s** István megyei számvevő bízt meg.

— **Athelyezés és kinevezés.** **W e s z e l o v e z k y** Albin aradi kincst. ügyészégi kiadó a budapesti kincst. jogügyek igazgató-ságához helyeztetett át, helyére pedig **M o l n á r** Árpád ügyvédi írnok neveztetett ki Aradra.

— **A mikalakai magyar iskola.** Hogy a szomszéd Mikalaka korántsem magyar község, azt mindenki nagyon jól tudja, de hogy az ottani oláhok a magyar iskola ellen határozottan állást foglaljanak, azt ki sem hitte volna. Pedig úgy van. A létesített magyar iskolába csupán négy oláh származású gyermek jár. S miért? Mert az ottani oláh pap a többieket a templomokból való kitiltás, a szentségek megtagadásával kényszerítette a kilépésre. Igazán nagy dolgot végez a parányi oláh fészekben **L á z á r** Pál, magyar tanító, aki az alamiznának sem sok fizetésért, igaz, buzgó lelkesedéssel karolja fel, s igyekszik diadalra juttatni a magyarság érdekeit. A „**K ö l c s e y - e g y e s ű l e t**” őt e nemes misztiójában töle telhetőleg segíelyezni határozta.

— **Az orvosok önkéntesi szolgálata.** **K r i e g h a m m e r** közös hadügyminiszer legutóbb egy rendeletet bocsátott ki, a melynek célja az, hogy az egyéves önkéntesi szolgálatot teljesítő orvosok helyzetén könnyítsen. Eddig ugyanis nagyon sok esetben előfordult, hogy oly orvosok kérényei, akik önkéntességi évök második felét, október elsejétől kezdve akarták leszolgálni, még november elsején sem voltak elintézve és így az illetők pénz és idővesztéséget szenvedtek. E kesedelem oka a kérények hiányos felszerelése volt. A miniszter most elrendelte, hogy az ily kérényeket, ha nincsenek is egész rendszeren felszerelve, továbbítani kell és a hiányzó okmányok utólagos beszolgáltatása alapján el kell intézni.

— **A szegény tanulók karácsonya.** A parókiai hölgyek — írja levelezőnk — a jótékonyág eszméjéül vezérelve, a szegény iskolás gyermekek felruházására gyűjtést indítottak. A gyűjtés eredménye kedvező volt, amennyiben tekintélyes összeg gyűlt össze. A ruhák és ajándékokat a hó 23-án osztották ki a szegény gyermekek között a „**F e l i é r** kereszt” vendéglő nagytermében. Az ünnepély d. n. 5 órakor vette kezdetét. A terem, hol össze volt gyűlve egész Pankota intelligenciája,

majdnem zsufolásig megtelt. Itt volt fel állítva az óriási karácsonyfa, telve mindenféle játékokkal és édességekkel, itt voltak hosszú asztalokon kiállítva a különféle öltözetek és ajándékok. Majd bejöttek a terembe a szegény gyermekek, kikhez Nagy József plebános tartott lélekemelő beszédet, mely után a tárgyak kiosztása következett. Az ünnepély befejeztével Nagy József plebános ismét szép beszédben köszönetet mondott a jótékony hölgyeknek. Ez alkalommal 52 szegény gyermek ruháztatott fel egészen.

— **A megvárakoztatott halott.** Borosbeséről írja levelezőnk: Megbotránkoztató esemény foglalkoztatja a község lakosságát. Tegnapelőtt halt meg itt egy kovácmester, vallására gör. keleti, érzelmére magyar. A család így magyar feliratot festetett a fejéjére, s a koporsójára. Midőn a halottat bevitték az oláh templomba, beszentelés végett, a magyarfaló pópá észrevevén a koporsó födelén a „barbár“ feliratot, azt mondta:

— **Kutyát nem temettek el!**

Azután pedig arra kényszerítette a rokonságot, hogy a már leszegezett koporsó fedelét fessze fel, s küldje el a mázolóhoz, az új felirat elkészítése végett. Ugy is lett. S a halott ott fektűt a templomban reggeltől késő estig, míg a koporsó födelén az új oláh felirat elkészült. Akkor aztán eltemették. No az a szegény halott is sokat várakozott pár rongyos láb sárga földért.

— **A hírlapok és a posta.** Sokszor merül fel a lapok előfizetői részéről az a panasz, hogy a lapjukat vagy éppenséggel nem, vagy későn kapják kézhez, a mikor már csak régiségeket találhatnak az újságban. A dolog magyarázata az, hogy a postatisztviselők tartogatják maguknál a lapokat s csak kiolvasás után kézbesítik azokat. A kereskedelmi miniszter elrendelte most, hogy az ilyen tisztviselőket fegyelmi eljárás alá vonják. Azokat pedig, a kik felületesen bánnak a hírlapokkal, pénzbüntetéssel sújtják a felettes hatóságok.

— **Véletlen halál.** Pankotán, — írja levelezőnk — **Keiser Péter és fia f. hó 23-án tanyájukról szalmát hoztak s a szalma tetejére tettek egy töltött fegyvert is. Hazaérkezvén, a gazda bement szobájába, fia pedig vigan dalolva, a fegyvert csövével fogva leakarta venni a kocsiról. Eközben a fegyver ravasza lecsattant, a fegyver elsült s a fia, ki még egy pillanat előtt vigan dalolgatott, holtan terült el a földön.**

— **Egy főjegyző kitüntetése.** Békésmegyei közgyűlése — írja levelezőnk — tegnap volt Gyulan s azzal kezdődött, hogy Tallián főispán ünnepélyesen átadta Popovits főjegyzőnek a koronás aranykeresztet. A főispán különösen hangsúlyozta, hogy a kitüntetés ténye annak jele, hogy az oláh nemzetiség nem akadály Magyarországnak s nem a karriérban, sem a kitanításban, csak érdem kell hozzá. A közgyűlés nagy küzdelem közt választotta meg Szabó Rényi Józsefet ülnökké hat szótöbbséggel Szűcs ellen. Este Popovits főjegyző tiszteletére bankett volt, melyen Fábry alispán elítelte a királyt, ki a szentesítéssel alkotmányos érzését oly fennköltén kifejezte.

— **Kitörmött vaddisznófők.** Az aradi vadászárság tagjai felette sok pusztítást visznek véghez a vadak közt, s így több vaddisznó is esik fegyverük áldozatául. Az aradi megölt vaddisznók főfőmandorinjá, Bendik József tegnap ismét küldött a wüthenbergi Oeringenbe néhány vaddisznó fejet, kitömés és preparálás végett, mivel hogy az ott elkészített vaddisznó fejeket művészi kivitelűknél fogva szobadisznóknak lehet használni.

— **Kutba ugrott.** Pelczér Anna szobaleány volt Aradon. Elég jól használta fel idejét, mert gazdáját hatalmasan meglopta s azután megindult — Új-Arad felé. Ott fogták,

illetőleg érték utol a nyomozására kiküldött csendőrök. A leány annyira megijedt a fegyveres csendőrök láttára, hogy futásnak eredt és belevetette magát egy kutba. Szerencsére a viz csekély volt s így az egyik csendőrnek, aki szintén leboosátkozott a kutba, sikerült a szépséges leányzót kihalászni. Igaz, hogy ez nem ment könnyen, mert Pelczér Anna rugott és harapott. A kutba szállt csendőr azonban végre is leküzdve a nehézségeket, felszínre hozta az átázott nyimját. Most a szomorú fogásában ül.

— **A renitens szerető.** Szirku Kira hajdon Borosbeséren, Kolossvári Ferencz pedig csendőr ugyanott. Hogy kettőjük között egyéb viszony is fejlődött, azt a törvényszék nélkül nem tudta volna meg a külvilág. Történt azonban, hogy Szirku Kira bevádolta a csendőrt, még pedig csak avval, hogy a tavaly meghalt Kavelka Vencselné ő, tudniillik Kolossvári és társa gyilkolták meg. Az aradi törvényszéknek tárgyalták az ügyet s ekkor kitűnt, hogy Szirku Kira bosszúból vádolta be a csendőrt, amért az őt elhagyta. A vád alaptalan lévén, Kolossvárit és társát felmentették. Szirku Kira azonban elégedetlen lévén avval, hogy erélyes lépés nem hat a csendőrré, úgy a hogy ő szeretné, büntetőjogi ismereteinek fényes tanúságaként felebbezett. De a következő fórum sem találta Kolossvárit bűnösnek, s így Szirku Kira lángoló szerelmére, majd ki nem elégített bosszújára írt még a törvénynek sem találva kénytelen lesz megnyugodni vagy a kir. kuriánál keresni az utolsó menedéket.

— **Az igazságügy köréből.** A m. kir. igazságügyminiszter Putics Oktavián karánsebesi kir. törvényszéki aljegyzőt a lippai kir. járásbíróshoz helyezte át.

— **Tolvaj cigány-karaván.** A borosbesési és zimándi betöréses lopások tetteseit — mint már írtuk — egy kőborló cigány-karavánban fedezték fel. A vallatás folyamán — mint tudósítónk írja — a már említett lopásokon kívül még 14 betöréses lopást ősmertek be. Valóságos szervezett banda ez a karaván, mely faluról-falura megy és lop minden ellopható bűmulatos vakmerőséggel. Kocsiszámra hozzák az ellopott és elrejtett tárgyakat a borosbesési járásbíróshoz, melyeket a cigányok vallomása alapján hidak alól, szénakazlakból és a földből való kiásás folytán nyernek. — A letartóztatott cigányok különben mindent arra a négy megugrott társukra kennek, mindenben őket vádolva a fő bűnrészesességgel. — Nagy nehézséget okoz a sok tagu cigány-karaván élelmezése és a járásbíróshoz most azon van, hogy legalább a gyermekektől megszabaduljon olyan formán, hogy őket illetőségi helyőkre toloncolni akarja. A négy megszökött cigány nyomozása folyik.

— **Vidéki bűnkrónika.** Levelezőnk az alábbi lopásokról tudósítja lapunkat: A Sikula község alatti juh-nyájából egymásután tüntek el a juhok, így Gyermán György és hét sikulai társa károsult meg, kiktől 9 juhot loptak el. A nyomozás folyamán kitűnt azután, hogy a tettes maga a bojtár Halmassán Pável, kinél nagy részben még megtalálták eleveven az eltolvajlott juhokat. A hűtlen szolgát átadták a büntető bíróságnak. — Vlád Mihály osermői lakos kárára Kálmán Julianna 3 libát tolvajlott el 7 frt értékben. Az aszonyt letartóztatták.

— **Keresd az aszonyt.** Ismét egy dráma, melyben az aszony a mozgató rugó. Lésza János aradi lakos szerette a feleségét, de még jobban a pálinkát. Talán ez volt az oka, hogy a felesége elhagyta. A férj szívében élt a bosszú a nő, de különösen az ember iránt, akivel egykori hitestársa lakott. E férfi pedig Apprendek Lajos. — Lésza János már többször kérte a feleségét, hogy jöjjön vissza hozzá, de az soha sem engedett a felhívásának. Erre Lésza elhatározta, hogy megöli a feleségét. Szombat éjjel elküldött egy hordárt a neje lakására, azt kihivatta a szobából, s késsel támadott neki. A nő menekült, segélyért kiáltott, míg végre a dühöngő Apprendek megfékezni akarván, maga sebesült meg az oldalán, s a halántékán. A dühöngő ex-férjét bekisérték.

— **Susztertallér és huszas.** A susztertalléroknek és az ezüsthusszasoknak elérkezett a végnapja. Egy pénzügyministeri rendelet száraz ridegséggel adja tudtunkra, hogy a magánforgalomban ez év december 31-ikéig lehet csak négykrajcárossal és huszassal fizetni. Azt hisszük, hogy senki sem fog sírni a forgalomból kimaradó váltópénzek után. A négykrajcárosok kellemetlen sulyokkal valóságos ellenségei voltak a sebeknek, a huszkrajcárosokat pedig annyira megkoptatta a forgalom, hogy még a jókat is hamisaknak hitte az ember. S az újpesti kisipar is valóssággal hirbe hozta az ezüsthusszasokat, úgy, hogy a bucsúnak csak örülhetünk. Mert a mi értékes van az ezüsthusszasokban, azt úgy is viszontlátjuk ragyogó, fényes ezüstkoronákban. Tehát, a mielőbbi viszontlátásra.

— **Köszönet.** Alólírott kedves köteleességének tartja a helybeli szintársulat nemes szívű tagjaiból alakult Leszkay-egyletnek a szegénysorsu tanuló gyermekek, illetve azok szüléjük (anyjuk) és a tantestület nevében hálás köszönetét nyilvánítani azon buzgó fáradozásért, melyszerint a szent-pétertéri isk. la tanuló közl. 10 apátlan árva gyermeket oly szépen felruházott, s azoknak oly boldog karácsonyi ünnepet szerzett. Gellér János, igazgató-tanító.

— **Köszönet.** Huszerl Manó több nemesszívű emberbarátta együtt az israeilita árvaház növendékeit a beállított Chánuka-örömmünnepe alkalmából különféle ajándékokban részesítették. E szives adományokért a kis árvák nevében őszinte köszönetet mond Bing Vilmos, elnök.

— **Köszönet.** Fratricsevics Mária az aradi szegényekházában 68 kalácsot, sok diót és almát osztott ki, melyért a szegények lapunk utján is köszönetet mondanak.

— **Pályázatok.** A temesvári Itélőtábla kerületében két joggyakornoki állás. A nagyszebeni adóhivatalnál ellenőri állás két hét alatt.

HYMEN.

Braun Miksa aradi kereskedő eljegyezte Duudon Braun Ede házánál a szép és kedves Lichtenstein Ilona kisasszonyt Aradról.

EGYLETEK, TÁRSULATOK.

(*) **Előbbre tett felolvasás.** A Kölosey-egylet jövő szombatra hirdetett felolvasását péntekre tette át. Az egyesület e változtatást azért tette, mert szombaton este lesz a színházban Fenyvesi Emil bucsujátéka, mely iránt ép az a része a közönségnek érdeklődik legjobban, mely a felolvasásokat látogatja. A műsor egyébként a régi marad. Kara Győző tanár a boszorkány-pörökről fog felolvasni, Tones Aranka kisasszony, az aradi hangversenyek e bájos műkedvelője, énekelni fog, végül Balassa Jenő, a szintársulat kedvelt jellemszínésze, Somogyi Gyula tanárnak egy szatirját fogja felolvasni. Az előadás mint rendesen fél 5-kor kezdődik.

TANÜGY.

Az iskolaszék ülése.

— Meghívás. —

Arad szab. kir. városi községi iskolaszéke f. évi december hó 27-én azaz csütörtökön délután 4 órakor a városház emeleti kis termében rendes havi ülést tartja, melyre a t. iskolaszéki tag urak meghívhatnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. A városi adóügyi osztálynak átírata, a múlt iskolai évekről összesen 22 tanuló után előírt 33 frt 58 kr behajthatatlan tandíjhátraléknak leírata iránt.

2. Hermán J. Gyula galsai róm. kath. tanítónak kérelme, a polgári finiskola II. osztályába járó fia után a jelen iskolai év II. felére eső kétszeres tandíjnak elengedése iránt.

3. Arad szab. kir. város közigazgatási bizottságának határozata, az iskolaszéknek f. évi 291/107 1894 szám alatt hozott határozata ellen Roboz József volt aradi tanító által benyújtott felfolyamodása tárgyában.

4. Az aradi gör. kel. román püspökség átírata, Ollár Vazul hitoktató ügyében.

5. A kiküldött bizottságnak javaslata, az ezredéves kiállításra való részvétel tárgyában.

6. Hofbauer Olga és Kertay Ilma községi tanítónők kérvénye, szabadságidő engedélyezése iránt.

7. Az iskolafelügyelő előterjesztése, az 1895. évre szóló szünetnapok naptárának megállapítás tárgyában.

8. Az iskolafelügyelő jelentése az iskola mulasztásokról.

9. A templomutcai elemi leányiskolánál elhalálozás következtén üresedésbe jött igazgató tanítói, valamint egy osztály tanítónői állásnak meghívás útján való betöltése.

Aradon 1894 évi december hó 24-én.

SALACZ GYULA s. k.
kir. tanácsos, iskolaszéki elnök.

MULATSÁGOK.

(=) Az egyesült vasutak műhelyszemélyzetéből alakult „Szárnyaskerek” dalkör f. hó 31-én a Michl-féle sörözőben termében dal- és szavalattal egybekötött jótékony célú Szilveszter-estélyt rendez. Belépti díj személyenként 30 kr. Kezdeté este 8 órakor, felülfizetéseket köszönettel fogad a rendezőség.

SZÍNHÁZ, IRODALOM, MŰVESZET.

A színház műsora:

December 25. (Kedd) Délután: Dada asszony, népszimű. Este: A szokimondó asszony, népszimű.

December 26. (Szerda) Délután: Charlie néni, bohózat. Este: Napraforgó, népszimű, (először.)

December 27. (Csütörtök) Dolovai nábob leánya, szimű.

December 28. (Péntek) Uff király, operetta.

December 29. (Szombat) Válgunk el, vígjáték.

December 30. (Vasárnap) Délután: Gróf Monte Cristo, dráma. Este: Háromszéki leányok, népdráma.

* Hrabovszky Lajos, a „Tempi passati” verseskönyv szerzője értesíti előfizetőit, hogy kötetét a budapesti chemigrafiai műintézet késedelme folytán csak az ünnepek után expedíálhatja. Kéri a még esetlegesen künnlevő iveket nevére az „Aradi Közlöny” szerkesztőségébe a lehető legrövidebb idő alatt beküldeni.

* Uff királyon mulatott vasárnap este az a nagy közönség, mely régen nélkülözötte Főriss Pista művészi játékát. A betegségéből felgyógyult színész a ház meleg, rokonszenves tapsal fogadta, amely őszinte fogadtatás talán többet ért neki mint az a kis virágosár, amit az orkesterből nyújtottak fel. A többi szereplők is jók voltak, hogy igazat szóljunk azokról is, akik csak kevéssé érdemlik meg.

* Karácsony a színházban. Tegnap este be volt zárva a színház. Délután 3 órakor azonban gyermekelőadás címen „Dobó Katicsa” került színre. A ház a fülárak dacára gyengén volt látogatva; a közönség teljesen megelégedett asszal, a mit látott és hallott.

TÁVIRATOK.

A helyzet ma.

Budapest, december 24. (Saj. tud. táv.) Teljesen megbízható forrásból értesülünk a következőkről: Amikor a király tudtul adta Wekerle Sándor miniszterelnöknek, hogy lemondását elfogadja, rendes szokásához híven azt is megkérdezte tőle, hogy utódjául kit ajánl? Erre Wekerle csak egy férfit ajánlott, mint aki jelenleg uralehet a helyzetnek, s az Széll Kálmán.

Amint a király tehát Budapestre jő, a legelső, akit a kormány elvállalására valószínűleg fel fog szólítani, Széll Kálmán lesz.

Csak ő utána fog következni Bánffy Dezső.

Khuen-Héderváry grófról egyelőre szó sincs.

Ha Bánffy vállalkoznék kormányalakításra, a liberális párt egy része Csáky Albint óhajtja a ház elnökévé megválasztani.

Budapest, decz. 24. (Saj. tud. táv.) A „Budapesti Tudósító” jelenti: A hivatalos közlés, amelylyel a nyilvánosságra jut a Wekerle-miniszterium lemondásának ő felsége részéről történt elfogadása, a f. évi december 28-iki hivatalos lapban fog megjelenni. A kabinet tagjai érdemeik

elismerése mellett egyttal az új miniszterium kinevezéseig az ügyek továbbvitelével biztatnak meg.

A Wekerle-kabinet abban a pillanatban, amelyben arról vélt meggyőződni, hogy a korona a miniszterium iránt nem viseltetik a bizalom azon fokával és mérvével, amely ezen kabinet felfogása szerint egy kormány eredményes továbbműködésére szükséges, ő felségének felajánlotta lemondását azon kéréssel, hogy egyrészt a legmesszebb menő módon tájékoztassa magát a magyarországi politikai helyzetről olyképen, hogy a minden árnyalathoz tartozó politikusokat, illetőleg az országgyűlés két házának tagjait nagyobb számmal hallgassa meg, másrészt pedig más férfiakat bizzon meg a kormányzás vitelével.

A visszalépő kabinet mindezen javaslati a korona részéről elfogadtatván ez év utolsó, és előreláthatólag a jövő év első napjaiban is, a budai várakban számos kihallgatás lesz. Azok száma, akik ő felségéhez meghivatnak, sokkal nagyobb mint a hány meghívás eddig közhírré vált, és mivel az ezen kihallgatásokhoz való meghívások a miniszterelnöktől indulnak ki, tökéletesen felesleges azon insinuatío teljes tarthatatlanságára utalni, mintha e meghívások Wekerle miniszterelnök tudta és közreműködése nélkül történtek volna, mivel azon politikusok száma, akik ő felségéhez fognak meghívattatni, legalább 25—26-ra tehető.

Alig van kilátás arra, hogy az új kabinet még ez év folyamán meglegyen alakítható; december 28-án délben azonban minden esetre ülést tart az országgyűlés mindkét háza, a melyben Wekerle miniszterelnök belogja jelenteni lemondásának tényét és kifogja fejteni annak indokait. Magától érthetőleg a szabadelvű pártkörben is nyilatkozni fog ez iránt a miniszterelnök és eddigi pártvezér.

Az egész helyzet ura még inkább mint valaha Wekerle Sándor dr. aki elvtársaival együtt megszerezte magának azt a maradandó érdemet, hogy a szabadelvű pártot mindvégig a tisztán elvi, objektív politikai harcok magaslatán biztos kézzel vezérelte. Ma teljesen képzelhetetlen az, hogy Magyarországon akár 24 óráig is fennálljon oly parlamentáris kormány a melynek kormánya Wekerle dr. és elvbarátainak elveivel ellentétben helyezkednék. Wekerle dr. bizonyára kellő pillanatban meg is fogja lelni az alkalmat, hogy kifejttesse nézeteit afelett, hogy minő programot vár ő az új kormánytól, hogy azt a legnagyobb odaadással támogassa. Ebből világos, hogy oly kabinetre, a mely a szabadelvű pártnak és eddigi vezérének progammját, összes lényeges pontjaiban változatlan fenn nem tudja tartani, ezttal nem is lehet gondolni.

A nagy szabadelvű párt és az antiliberalis árnyalatok közti ellentétet tisztán és kizárólag a még hátralevő két egyházpolitikai javaslat mielőbbi elintézése tüntetheti csak el a parlamenti küzdteréről. Helyes parlamenti fogalmak szerint csakis oly kombináció állhat meg, amely a képviselőház szabadelvű pártjának valamely tagját jelöli ki, mint olyat, a képviselőház elnöki székében, aki életképes új kabinetet fog teremthetni, mivel sajnos, semmi kilátás nincs arra, hogy Széll Kálmán bárminő körülmények közt hajlandó volna mostanában egy kabinet alakításának terhét magára vállalni, mindenki szeme a képviselőház elnöke felé

fordul, kinek személyiségéről tudják, hogy az épp annyira élvezi a korona bizalmát, amennyire a szabadelvűpárt összes tagjai részéről különbség nélkül rokonszenves fogadtatásban részesülne.

A szabadelvűpárt a maga vonzó erejét, a mely különösen az utóbbi napokban oly fényesen bevált, a Bánffy-kabinet alatt is megfogja tartani, amely számíthat az egész szabadelvű párt támogatására. Nagyon is korai volna már ma kombinációkba bocsátkozni arra nézve, hogy ki lesz utódja Bánffy bárónak a képviselőház elnöki székében; azt azonban mondhatjuk, hogy Csáky Albin gróf közkedveltségnek örvendő személyisége e tekintetben épen nem lépett előtérbe.

A visszavonuló Wekerle.

Budapest, deczemb. 24. (Saj. tud. táv.) Azon hirre, hogy Wekerle a Kereskedelmi Banknál elnökséget vállal, többen megkérdezték, mire Wekerle kijelentette, hogy a hir alaptalan. Mint mondá, megakarja mutatni, hogy ő polgár ember, s midőn a hatalomról lelépés a magánéletbe vonul, nem akarja kiaknáznia azt, hogy miniszter volt.

Pulszky nyugdíjazása.

Budapest, december 24. (Saj. tud. táv.) Ugy hírlik, hogy Pulszky, a Múzeum igazgatója elsején nyugdíjba megy s helyébe Szalay Imre lesz kinevezve.

A király utazása.

Bécs, december 24. (Saj. tud. táv.) Ő felsége ma reggel Lichteneggbe utazott, hogy leányának, Valeria főhercegnő családjá körében a karácsonyi ünnepet eltöltse. Holnap este a király ide visszatér, hogy szerdán este Budapestre utazzék. A király budapesti tartózkodásának tartamára vonatkozólag nem történt határozott rendelkezés.

Főhercegek kihallgatása.

Bécs, december 24. (Saj. tud. táv.) Ő felsége tegnap délelőtt 10 órakor Károly Lajos és Ferdinánd főhercegeket a Hofburgban hosszabb magán kihallgatásokon fogadta.

Liba kivitel.

Vilna, december 24. (Saj. tud. táv.) Az elmúlt ősszel Liban állomáson át másfél millió darab libát — egy eddig el nem ért szám — szállítottak külföldre.

KÖZGAZDASÁG.

Az arad-csanádi gazdasági takarékpénztár közgyűlése.

Baját tudósítónktól.

Arad, december 24.

Az arad-csanádi gazdasági takarékpénztár vasárnap délelőtt tartotta rendkívüli közgyűlést, melyen Vásárhelyi László elnökelete alatt jelen voltak: Naachtnebel Ödön, Vásárhelyi Béla, Purgly János, Urbán Iván, Révész Adolf, Szathmáry János, dr. Hidegh Kálmán, Purgly Lajos, Szalay Antal, Fribeisz Miklós, dr. Keresztes Gyula, Hegedűs László, Boros Béni, Ormos Péter, Weidenfeld Lajos, Kintzig János, Salacz Gyula, Heinrich Sándor, Szathmáry Gyula, Szentpétery Antal, dr. Matavovszky Nándor, Purgly László, Urbán Péter, Pichler János, Apor Gyula, Mezey Andor, Kővér Márton, Jakabffy Dezső.

Vásárhelyi László rövid szavakban üdvözölte a szép számmal egybegyűlt részvényeseket, konstatálva, hogy a közgyűlésen

26 részvényes 802 drb részvényt képvisel. Ezután Vannay János a felügyelő bizottság elnöke és Pareos István felügyelő bizottsági póttag elhalálozásáról emlékezett meg. Miért is indítványozza, hogy a közgyűlés mindkét felügyelő bizottsági tag elhalálozásáról jegyzőkönyvileg emlékezzen meg.

A közgyűlés az indítványt egyhangulag fogadta el.

A jegyzőkönyv vezetésével az elnök dr. Keresztes Gyulát, hitelesítőket Fribeisz Miklós és Révész Adolfot kérte fel.

Ezután a megüresedett felügyelő bizottsági elnök és póttag megválasztására került a sor.

A szavazatszedő bizottság elnökévé Urbán Ivánt, tagjaivá dr. Keresztes Gyulát és Kóvér Mártont kérte fel.

A felügyelő bizottság elnökévé megválasztott dr. Dálnoky Lajos 337, póttaggá Dániel Endre 322 szavazattal.

Szesszűlet.

— Deczember 24. —

Mai jegyzéseink: Készárú nagyban nyers szesz 58.—, kisüzemben 58.50 hordó nélkül per 100 liter %, beleértve 35 frt fogyasztási adót.

Budapesti gabnatózsde.

— Az "Aradi Közlöny" távirati tudósítása. —
Budapest, deczember 24. d. u. 5 óra.

Fajta	Mennyiség	100 kg. ár	
		frtól	frtig
Buza bányai új		6.80	6.85
Buza szarvadi		6.85	6.90
Buza pestvidéki		6.80	6.85
Buza fehérmegyeri		6.80	6.85
Buza bácskai		6.70	6.75
Rozs új, I-ső rendű		5.30	5.35
Rozs új, II-od rendű		5.25	5.30
Arpa takarmány		5.60	5.65
Arpa égetni való		6.25	6.30
Arpa sörfőzdei		7.15	8.15
Zab		5.80	5.90
Tengeri bányai		5.70	5.80
Tengeri másomű		5.60	5.70
Káposzta-repce bányai			
Köles		6.—	6.60
Buza szept.-okt.		7.—	7.02
Buza márcz.-ápr.		6.69	6.71
Buza máj.-jun.			
Rozs szept.-okt.		5.56	5.58
Tengeri jul.-aug.		6.25	6.26
Tengeri aug.-szept.			
Tengeri októberre			
Zab márcz.-ápr.		5.95	5.97
Zab szept.-okt.			
Káposzta-repce aug.-szept. 1894.		10.70	10.80

Aradvárosi

színház.

Évadberlet szünet.

Haviberlet szünet.

Kedden, 1894. deczember 25-én

Délután 3 $\frac{1}{2}$ órakor, félárakkal:

A dadai uzsorás.

Népszínmű 3 felvonásban. Irta: Rónaszéki Gusztáv.

Kezdeté 3 $\frac{1}{2}$ órakor.

Este bérletzárásában:

A szókimondó asszonyosság.

(Madame Sans-Gené.)

Színmű 1 előjáték és 3 felvonásban. Irta: Sardon, Viktor. Fordította: Fáy J. Béla és Makó Lajos.

SZEMÉLYEK:

Napoleon	Gál Gyula.
Lefebvre marschal, dancszi herceg	Hunyady J.
Katrin, neje, dancszi hercegnő	Delli Emma.
Fouché, otrantoi herceg	Balassa J.
Mária Karolina, nápolyi királyné	Angyal Ilka.
Eliz, hercegnő	Rónaszéki.
Neiperg, gróf	Tom: a K.
Szavari, rendőrminiszter, rovigo herceg	Rónaszéki.
Depreaux, tánczmester	Fóris P.
A rovigo hercegnő	Hunyady J.
Bulow asszony	Lubrincz J.
Brigode, kamarás	Csatár Gy.
Jardin, a császár komornoka	Sólyom L.
Jaamin, Lefebvre komornoka	Szendrey M.

Kezdeté 7 órakor.

VIZJELZÉS.

1894. évi deczember hó 24-én reggel 8 órakor észlelt vizállások, időjárás és hőfokok a marosi és tiszai vizmérőzén.

Észlelési állomás	Hőmérséklet C°	Időjárás	Vízállás	
			cszimétr.	oztimétr.
Branyoska	— 1°	borult	— 48	jég sajlás
Arad	— 4°	ködös	— 141	jég sajlás
Makó	— 7°	ködös	+ 24	jég áll
Breged	— 6°	ködös	— 54	jég áll
Gyoma				

▲ + jel a 0 feletti hőmérsék és vizállásokat jelzi.
▲ — jel a 0 alatti hőmérsék és vizállásokat jelzi.
Arad, 1894. deczember 24.

A m. kir. főtanyamérnöki hivatal.

KIS LOTTO.

Prágai:

27, 23, 74, 33, 57.

Nagy-Szebeni:

66, 36, 57, 16, 39.

Felölös szerkesztő: Vass Géza.

NYILTTÉR.*

MAGYARORSZAG LEGIOBB KÖSZÉNYE MELLÉNYE

TELEFON 14. 795 18-*

Ajánlom az eddig kályhafűtésre legjobbnak bizonyult

LUPÉNYI KÖSZÉNT

börmentve Aradon bárhová szállítva ómosott zsákokban

ZRINYI-UTCZA 4 SZÁMU

raktárból az alatti osztályzással:

I-ső rendű SALON (drb) szeset 100 kgként frt 1-50

I-ső " KOCZKA kő 100 " " 1-45

I-ső " KOVACS " 100 " " 1-50

Nagybani vételnél kedvezményes árajánlattal szolgál.

Kiváló tisztelettel.

DRATSAY LAJOS.

Rendelés felvételi iroda: Forray-utca sarkán.

Legkedvesebb

karácsonyi és újévi ajándék egy hasonlatos jó fénykép,

KLAPOK ALAJOS

Arad legnagyobb és legmegbízhatóbb műtermében, Templom utca (Minorita-palota) isléses kivitelben nyerhető.

Gyermek fólvételekre újabb berendezés.

A már is előre haladt idő, folytán kérem a nagyérdemű közönséget és t. vendégeimet szives megrendeléseikkel mielőbb szerencsételt.

Kérem műtermemet mely a Minorita-palota udvarában van, más üzlettel össze nem tévesztetni. Miért is kérem a czímet figyelembe venni.

Kiadó lakás.

Két háromszobás garzon lakás külön bejárattal

kiadó.

Bővebb felvilágosítást nyújt a kiadóhivatal.

Billiárd sport!!!

Van szerencsém a t. közönséggel tudatni, hogy kávéházamat a leghíresebb gyártól való

billiárd asztalokkal

szereztem föl.

A kik a billiárd sportot kedvelik, tekintsek meg ezeket az asztalokat amelyeken szinte öröm a játszás.

Kávéházam kiválóan alkalmas különösen a fiatal billiárdozóknak, mert minden időben háborítlanul üzhetik ezt a sportot.

Az új billiárdasztalok érdemesek a megtekintésre.

Tisztelettel:

Pohl Károly,

1894. a "Fehér Kereszt" tulajdonosa.

1893—94-ki

termelési évad.

Budapest vidéki magy. királyi pénzügyigazgatóság. 67642. X. 1894.

Gróf Keglevich István utódai

budafoki cognac és borszeszgyáros cégnek.

Kérelmére a budafoki cognacgyárban az 1893—94. termelési évadban feldolgozott bormennyiségről és a fizetett szeszadóról szerkesztett kimutatás mellékelve kiadatik.

Budapest, 1894. aug. 14.

Fináczy m. p.

Kimutatás.

A Budafokon levő Gróf Keglevich István utódai cognacgyára által az 1893—94. termelési évadban feldolgozott bormennyiség

összegezve? 1,195,780 liter,

ezután fizetett termelési adó

összegezve: 12555 frt 69 kr.

Budafokon, Magy. kir. pénzügyőri szakasz.

1894. aug. 9.

Gurszki Rezső m. p.

szemlélsz.

Nyilvánosság elé csakis mi hoztunk tevékenységünkről hivatalos adatokat, ezzel ismételten bizonyítékát akarjuk adni ama körülménynek, hogy cognacunk megbízhatóság tekintetében felül mul minden más

gyártmányt.

Tekintetbe véve, hogy gyárunk 1882-ben alapított és az

* és * cognac 1885 és 1886-ban

1888-ban

1891-ben

hozott általunk forgalomba, méltányos ama bizalom, mely gyártmányunkban helyezték.

A fentiek által bizonyítékát adjuk mily kiváló szoliditással dolgozik gyárunk, és várjuk hogy a fogyasztó közönség, mely

megbízható és kiváló

jó cognacra sulyt fektet; a kizárólag diszoklevelekkel kitüntetett és mindenütt kapható

Gróf Keglevich István

cognac-ot fogja vásárolni.

Gróf KEGLEVICH ISTVAN utódai promontóri

cognac és borszeszgyár igazgatósága.

Az aradi görögkeletiek az erdélyi fejedelmek korában.*)

Az „Aradi Közlönynek“ írta:
dr. Márkl Sándor.

A görögkeletiek, ha a XVII. században a reformáció terjedésétől is kellett tartaniok, Arad-Zarándmegyében állandóan tapasztalták a fejedelmek oltalmát. Mig az oláhoknak mindössze is csak Karánsebesen volt püspökségük, a ráczok magyarországi első püspöksége Boros-Jenőben alakult meg. A boros-jenei templomban keretben őrzött jegyzék szerint 1479-ben Dénes lett volna Erdély első metropolitája, utódai: 1557. István, 1599. János, 1627. Gerázus, 1637. Illés, 1643. István, 1651. Dániel, 1656. Sabbás, 1680. József, 1682. Joazáf, 1687. Barlaám, 1693. Theophil.²⁾

Boros-Jenőben tulajdonképp Báthory Zsigmond fejedelemnek, ennek a buzgó katolikusként idejében virágzott fel a görögkeleti püspökség. Zsigmond, ki már 1585. február 6. erdélyi oláh püspökké nevezte ki Spiridion³⁾ pár hét múlva márcz 20. pedig Jagumen János kalugyért tette az oláh egyház superintendensévé,⁴⁾ tíz esztendő múlva a törökök ellen való harczra szólította fel a szerbeket s Brankovics helyesebben Brankován Györgyöt, ki segítségére szerbeket bulgárokat és oláhokat hozott, hagyomány szerint Világosvár, Siri, Pankota stb. uradalmával jutalmazta, a vele jött népséget pedig Arad-Zaránd- és Csanádvármegyében telepítette le. György, ki azért jenopoli (jenői) zsupánnak nevezte magát, nemsokára Siri templomában tért örök nyugovásra.⁵⁾

Származása rendjét, mely semmikép sem függ össze az egykori deszpotáéval, igen zavarosan adják elő. Állítólag unokája Brankovics Mózes moldvai püspök fia volt Salamon vagy szerzetes néven Száva, ki 1605-ben már jenei vladika volt s igen nagy szolgálatokat tett Böcskaynak Lippa vára megszerzésében. Erre az a jó oka is volt, hogy Böcskay a régi Aradvármegyének görögkeleti lakosait is az ő hatósága alá adta. Szávát ezentúl csakugyan felváltva nevezik jenei és lippai vladikának. Nem lehetetlen, hogy a fejedelem egészen külön gör. kel. püspökség székhelyéül jelölje ki Lippát, melynek környékén — főképp Basta kedvezései s az 1604. évi telepítések következtében — a ráczok nagyon elszaporodtak. Annyi bizonyos, hogy Szávanak Lippán nem voltak püspök elődjai, de utódait sem ismerjük. Ő maga egészen Aradmegyei lett. Szép

* Mutatvány Arad Története II-ik kötetéből, mely 50 ivon január végén jelenik meg.

¹⁾ XXIV. Lib. Reg. 43a—44a. A Lib. Reg. ugyan ezen kötetben más vidékekről is vannak ilyen fejedelmi parancsok.

²⁾ A boros-jenei jegyzékről, mely igazításokra szorul. Erre nézve I. Hintz Gesch. des Bisthums der griechisch-nichtunierten Glaubensgenossen in Siebenbürgen. 14—38.

³⁾ I. Lib. Reg. Sig. Bathory. 259-a. Spiridion még 1608. ápr. 29. is oláh püspök volt. U. o. V. L. R. 11-b—12-a.

⁴⁾ I. L. R. 298-b—299-a.

⁵⁾ Perb I. Szörényi bánáság (T. 352.) L. a származás.

háza volt Lippán a Darabos- és Város-utca sarkán, malma a Maroson s 1607-ben három faluval a szabadhelyi vár uradalmát is megkapta. A lippai g.-kel. rácz templomban⁶⁾ ma is mutogatják az engolpiont, azt a szűz Mária képével ékesített s fából szépen faragott nyakbavalót, melyet a lithurgia végzése közben viselt⁷⁾, a kelyheket, melyekből Lippa hajdani püspöke áldozott, a keresztet, melyeket csókra nyújtott a népnek s a drága öltönyöket, melyeket viselt. Erdély püspöke azonban nem ő volt, hanem Spiridion, kit állásában éppen 1607. június 23. erősített meg Rákóczy Zsigmond fejedelem⁸⁾, ki 1608. január 15. Belényesben a jövődőre nézve is szabályozta az oláh püspökök választásának módját⁹⁾

Száva utódának, s unokatestvérének, Lázárnak vagy — szerzetes néven — Longinusnak, Lippa átadása után, ismét Jenőbe kellett visszahozni a metropolitai székhelyét. Annál szívesebben tehetette azt, mert atyja, Dániel, különben is állandóan ott telepedett le. Longinust — hagyomány szerint — Pécskén, a rácz templomban választották püspökké, alkalmasint 1633-ban.

A görögkeleti püspökök különben a régi Aradvármegye területét sem veszítették el egészen. A portán engedélyt eszközöltek ki¹⁰⁾, hogy minden háztól 7 kr. füstpénzt szedhessenek s ezt még a katolikusoktól is be akarták hajtani. Általában véve a vidék megmaradt kevés katolikus lakossága ellen folytonosan vádaskodtak a görögkeletiek.

Longinus 1640. körül ösmeretlen okból, de mégis talán a miatt, hogy nem helyeselte I. György fejedelemnek az oláhok reformálására irányuló terveit, elhagyta Jenőt s Oláhország egyik zárdájába vonult. Valóban, éppen 1642-ben követelte a fejedelem Milovitinstól, az új vladikától, hogy „az idegen nyelven való birbitelést az alatta leendő papokkal elhagyassa.“ Longinus távoztása után Jenőn egyelőre csak protopópák vezették a gkel. püspök teendőit s ez a körülmény kétségtelenül összefügg azzal a másikkal, hogy György fejedelem 1643-ban oláh református eszperességet állított fel Csucsón s azt a magyar ref. superintendens felügyelete alá helyezte. 1643. október 10. igen érdekes levélben erősítette meg az erdélyi oláhok püspökévé választott István¹¹⁾ 1651. Dánielt s valamivel később II. György pedig 1653. újból helybenhagyta az oláh és görög egyházak szabadalmait.¹²⁾ A jenői gkel. egyházban máig is őrzik a Tergovistyén 1652-ben nyomtatott pravillát, mely az egyházi törvénye-

⁶⁾ Ez most a főtér s a Templom-utca sarkán áll akkor azonban a mostani kath. templom helyén a Német- és Darabos-utca sarkán (a mai József-téren) feküdt.

⁷⁾ A mellékelt képen a jobboldali kehely fölött.

⁸⁾ IV. L. R. 86b—87b.

⁹⁾ U. o. 239ab—241a.

¹⁰⁾ Lakatos (II. 61.) többnyire Stojácskovic (Cserte nárada srbskago) adatai nyomán.

¹¹⁾ Jaics (32—35.) szerint Janics András radnai quardián idejében, tehát a XVI. század második felében; akkor azonban még nem volt püspökség Lippán.

¹²⁾ XX. L. R. 212b—216a. 1651-ből u. o. XXV. L. R. 483—4.

¹³⁾ XXVI. L. R. 172—9.

ket foglalja magában¹³⁾ s mely bizonyosága, hogy a fejedelmek, ha a reformáció terjesztésére törekedtek is, tiszteletben tartották a görögkeletiek vallása szabadtságát. A jenői templomnak egy felírás nélkül való s Jézus, sz. Mihály és sz. István képeivel díszített aranyozott ezüst kelyhe, és ezüst füstölője, kettős kereszttel ékesített aranyozott szentsége, egy keresztes kis kanala és kis tányéra maig is hirdeti, hogy nem akadályozták őket szertartásaik külső fényének kifejtésében sem.

István és Dániel metropolita többnyire Gyulafehérvárott, a fejedelem udvarának közelében tartózkodott, Jenő pedig az egyház ügyeit Gergely protopopa vezette.¹⁴⁾ 1656. decz. 28. Csulay György ref. superintendens javaslatára II. György fejedelem Brankovics Simont — szerzetes néven Szávát — nevezte ki erdélyi és a zarándi g.-kel oláhok és ráczok püspökévé.¹⁵⁾ Simont nagyhátyja Longinus Oláhországban, Tergovistyén csak 1656. szeptemberében vette föl hieromachusá, de már három nap múlva főpappá szentelte¹⁶⁾ s így kinevezésének nem volt kánonjogi akadály.

Száva vagy Sabbás metropolitát nagy fényrel és örömmel fogadták hívei Boros-Jenőn, hol azonban a szomorú hír is várta, hogy távolléte alatt felesége elhunyt.¹⁷⁾ Két esztendő múlva azután török kézre került Jenő és Száva püspöknek is menekülnie kellett. Erdélybe vonult, hol 1659. márcz. 15. Barcsay és 1663. Szept. 1. készségesen biztosították az oláh papság szabadalmait¹⁸⁾, Apafy pedig 1662. ápr. 23. Mikolán ismét őt tette az erdélyi oláhok püspökévé¹⁹⁾, csupán az Olton túl lakó görögkeletieket bizván Dániel püspök gondjaira.²⁰⁾ Száva metropolita és öccse György 1668-ban a fejedelem engedélyével Moszkvába utazott, hogy segítséget kérjen a feldűlt oláh egyházak helyreállítására végett. Alexej czár nagy kitüntetésekkel fogadta s környezete is minden kitelhető figyelemben részesítette őket. Száva püspök 1675-ben midőn egyik zsinaton az oláhnak az ő szláv nyelv helyett való használatát a szertartások végzésében nemcsak megengedte hanem ajánlta is²¹⁾, ismét fölkereste Moszkvát; az erdélyi oláh egyházakra ott gyűjtött pénzzel azonban nem számolt be. Ezért s egyházi és politikai rendetlenségei miatt az erdélyi egyházi törvénytörés 1678-ban megfosztotta méltóságától, vagyonát pedig zár alá vétette. A fejedelem elfogatta ugyan, de 1680-ban mindamellett is szabadon bocsátotta, hogy „gonosz cselekedetühez képest sokszori

¹³⁾ Baltha György jenői gkel első segédlelkész re szíveségéből.

¹⁴⁾ Századok, 1888., 694.

¹⁵⁾ Közli Czernig, Ethnogr. der österreichischen Monarchie. III. 64. kivonatban Engel, Servien und Bosnien, 481. Hintz, Gesch. des Bisthums der griechisch-nichtunierten Glaubensgenossen in Siebenbürgen, 26 l.

¹⁶⁾ Pesty, Szörényi bánáság. I. 352.

¹⁷⁾ Lakatos, II. 62.

¹⁸⁾ XXVII. L. R. 150. l.

¹⁹⁾ XXVII. L. R. 420 l.

²⁰⁾ U. o. 406. — 7.

²¹⁾ Pesty I. 360.

Salacz Gyula a szabadságharcban.

Az „Aradi Közlöny“-nek írta: Verner László.

Egy kis előszó.

Mérget mernék rá venni, hogy mikor az érdemes polgármester ur a fönti oszímre vetette tekintetét, e szavakra fakadt:

— No, tessék! még karácsonykor se hagynak nyugtot! Ugyan melyik mozgósított, karácsonyi alkalmi skribler kap engem pennahagyra? És szerénységem tűnév föl e sorok szerzőjéül, jól sejttem, hogy a polgármester ur egy kissé ingerült lesz. És kalamusomra mondom! jussa van hozzá. Valami hét éven és pedig épen az „Aradi Közlöny“ hasábjain, főbenjáró módon és talán ökökre kompromitáltam Salacs polgármester ur előtt historikus tollamat. Az eset előzménye az volt, hogy egy szirokkói meleg napon Hindy-papa a két markomba olvasott le husz forintot (csupa hatosokban) és azt mondta, hogy tegyek egy kis tanulmányutamat Erdélyben, aztán irogassak onnét tárczákat. (Már hét évvel az Aradi Közlöny annyira volt, hogy a munkatársait nyáron át világ-látni küldötte.) Első állomásom Glogovác volt. En tárczacikket írtam, de Hindy-papa közigazdasági rovatba adta le: az igaz, hogy csupa káposztával volt tele a tárczám. De hát Glogovácra csak nem írhatok a welsi herczeg istálló-

járól? Tanulmányutam azonban messzebb való szónákra szólott. Gyulafehérvárról egy historikus pretensiójával írtam és többek között az összes Corvinokat, kezdve Jánostól a Mátyás törvénytelen fiáig, itt temettem el a püspöki székesegyház komor boltivei alá. Nem is képzeltem, hogy ezért meggyűlik otthon a bajom. — A valutás utazási átalány ugyan elfogyott és én visszajöttem Aradra. Akkor az érdemes polgármester ur halálra keresett. Őnk, tisztelt olvasóim egyben-másban tájékozottak némely városi tisztviselőtől, hogy jaj annak, aki ellen Salacz polgármester haragot táplál. Ha azt mondom, hogy remegtem mint a nyárfalevél, mikor előtte állottam, ezzel nem mondok semmit.

— Hogy merete maga az összes Corvinokat Gyulafehérvárott elföldelni? — ez volt a polgármester ur introitusza.

— Egy kalauzoló-barát előmondása folytán, a kivel szemben egy hívő fakir jóhiszeműségével felültem; de legyen meggyőződve polgármester ur, hogy ha egy rivális újságíró kollega hullajtott volna el némi szenzáció csirákat, annak nem ültem volna föl.

Salacz polgármester ur ultimátuma az volt, hogy ne merjek többet históriát írni.

Ezt a fogadalmat eddig megtartottam; de el-

határoztam, hogy nemes bosszút állok és még egyszer belekontárkodom a históriába. Megírom a polgármester ur dalias harcraos pályafutását. Éppen kapóra jött az „Aradi Közlöny“ felhívása, a hova, mint az otthon enyhétadó fészékbe vágyom, hogy karácsony alkalmával a nemes bosszút — végrehajtsam.

Salacz Gyula Békésmegye gyalog szabad csapatába Gyuláról kilenczvennyolczad magával állott be Okolitsny István vezérlete alá 1849. január 15-én.

Békésmegyében a szabadcsapatok megalakulásának előzményei a következők voltak; Az 1848. decemberben történt betörés, az ellenségnek győzedelmes előnyomulása hadjuttalékok kiállítását és újabb toborzást igényelt szerte az országban. A kormányrendeletek egymást érték. A nemzetörököt rendszeres hadi szolgálatra választották ki, akit csak honvédnek lehetett sorozni, azt oda osztották. Deczember 16-án a honvédelmi bizottmány honfui szeretettel áthatott és a honvédelmi harcz sikerébe vetett hit lelkesítő szavaival kormányrendeletet adott ki. »Az udvari kamarilla Magyarországot nemzeti és országos önállásától meg akarja fosztani, az ausztriai birodalomba provincia gyanánt beolvasztani; türheti ezt a magyar?« Most van

halált is érdemelne.¹⁾ I. Lipót azonban pártfogásába vette s 1683. jun. 17. őt és öcsét Györgyöt bárói czimerrel tüntette ki²⁾ a mi különben nem a buzgó oláhok, hanem a Balkán-félszigeten nagyon hasznavehető rácoknak szült. 1687 táján, akkor hunyt el, mikor már teljesen bizhatott abban, hogy öcséséből csakugyan a rácok despotája lesz.

Utódai (Jozsef, Joazáf, Barlaám és Theophil) érsekeknek s belgrádi (gyulafejérvári) és aradi püspököknek nevezték magukat; 1693. ápril 30. pl. Theophil érsek a most Aradban levő Rokszin papjához intézett levelét így kezdi: „Milosztiv Bosiu Theofil Archiepiskop i Mitropolit Sztol Belgradszki, Orodzski, Iprotsi,“ stb.³⁾ 1695. márcz. 4. Azonban I. Lipót ismét külön püspököt nevezett ki Jenő számára s ezzel új korszakot kezdett azon vidék g.-kel. lakóinak életében.

Magyarok és románok.

— Károlyi Ella grófnő cikke a Paris de Revueben. —
(Eredeti közlemény.)

Bizonytal nem ismeretlen olvasóink előtt, hogy a francia és angol sajtót a bukaresti román liga elárasztja a legtulzottabb rágalmazásokkal az erdélyi oláhság elnyomott helyzetéről. Ez indította hazánk főrangú hölgyét, hogy egy ilyen támadó cikket ellenében az előkelő párisi folyóiratban megvédjen bennünket. Abban a szerencsében részesülünk, hogy Verneer Lászlónak, a „Békésmegyei Közlöny“ szerkesztőjének kollektívális szivességéből, lapjával együtt mi először mutatjuk be magyarul a cikket.

A külföldi, különösen francia lapokban hazánk rovására mostanság megjelent cikkeket mi itt Magyarországon — csak mély és keserűséggel vegyes megütközéssel olvashatjuk. A minket környező, különböző, de ellenséges érzelmű nemzetiségekkel való viszonyainkról, e cikkekben nyilvánított vélemények a francia közönség által — minden zsehu nélkül úgy vannak elfogadva, mint a részre hajthatlan igazság kifejezése; hogyné bántana hát az minket, mikor mi látjuk, hogy ez mind alávaló hazugság! Ezen igazságtalan ítéletek — mert nem magyarázható másként — az irántunk nyilvánított ellenséges érzelmek támogatása kényszerítenek engem arra a kötelességre, hogy — bár közvetlen érdekek kapcsa nem is

¹⁾ A román forrásból dolgozó Lakatos (II. 62.) azt hiszi, hogy ősi vallásáért a leggyalázatosabb kínzásokat, majd vértanúhalált kellett szenvednie. De már Hintz (29. l.) kimutatta, hogy nem igaz, mintha lefejezték volna a tor-damegyei Jácson. Természetes halállal és szabadságban múlt ki 1687 táján. L. bővebben Hurumzaki, Fragmentes II. 16—17. és Thallóczy, Az Al Brankovicsok. (Századok, 1888, 693—701.) Száva püspök, mint sikkasztó, nem igen alkalmas a vértanúság szerepe vitelére mire már 1681. aug. 21. kijelölte Csáky László és Paskó Kristóf levele. (Hintz, 82. l.); de arra sem, hogy mint a román nyelv használóját dicsőítsék (Lakatosnál, II. 62.), mert ő a szerb ügy fanatikusaik közé tartozott.

²⁾ XVIII. L. R. Leopoldi, 18.

³⁾ P. Nagy, Aradvm (Kézirat), 87.

fűz bennünket Franciaországhoz, fájó szívvel kárhoztassam amaz ismertetéseket, melyek Magyarország és a magyarok felől a franciaországi sajtóba jutnak és a mely ismertetések minősége magyarázható ama körülményből, hogy határozottan a mi legengesztelhetlenebb, mert legigazságtalanabb ellenségeinktől származnak. A midőn ezt mondom, értem a dákóromanizmus központját, mely Bukarestben székel és a panszlávismus irodalmát, melyek leginkább ártottak hirnevünknek, ha már egyéb rosszat nem tettek. Mindaz a mi e két forrásból folyik szét, annyira egyoldalú és nyíltan rágalmazó, hogy azt hiszem, nem lesz egészen haszontalan dolog, ha a francia olvasók egyszer valahára már más szempontból is fogják ezen ügyeket előtűntetve látni. Nem remélem föladatokat oly teljesen megoldani, miként az igazsághoz hiven, hazám becsülete és hirneve szempontjából azt óhajtanám; nem pedig azért, mert azok, kik a mi királyságunk szláv-jainak és románjainak velünk való viszonyát régóta megszokták csak a lázadók szemével nézni, azok csaknem megdöglötlennek és nevéstegesen fogják találni, ha a legpontosabban annak ellenkezőjéről próbálja őket valaki meggyőzni. Ne feledjék nemzetök egyik közmondását: „Aki egy harangot hallgat, csak egy hangot hall.“

Igazságtalanság lenne azt el nem ismernem, hogy a mi oláh polgártársaink birhatnak tökéletesen alapos egyéni panaszokkal. Mint nemzetiségnek a mi oláhjainknak nincs és nem is volt sohasem okuk a panasza. — Ők tényleg élnek mind ama polgári jogokkal, melyeket a magyarok ugynevezett elnyomók, — visszavivhattak.

A multban, 1848. előtt, természetesen másként volt, mert az oláh, mint paraszt, mint jobbágy robottal fizetett, de hát az addig az ideig közös sorsa volt mindenféle parasztnak Magyarországon. De a szolgaság megszűnt, a parasztság — magyar, oláh, szerb, tót és másféle, a kik csak voltak Magyarországon, — egyformán szabad és polgár lett mind.

Azelőtt az oláhok helyzete kétségtelenül rosszabb volt, de hát az egyforma volt a többi parasztokéval, mert a különböző nemzetiség dacára, külömbiség sohasem létezett.

Azonban foglalkozunk egy kissé Erdély bekebelezésével, mert itt egy gyakran ismételt hamis állítást kell kiigazítanom. Mi volt az az Erdély? Ez bizony egy kis Magyarország, sokkal függetlenebb, sokkal magyarabb és gyakran hazafiasabb, mint a másik rész és főleg azért nevezetes, hogy ő vitte a főszerepet az osztrák ház ellen vívott harcokban — régen.

Térjünk azonban a főkérdésre, az oláhjaink legnagyobb panaszára. Nem egyéb az, hogy kötelezve vannak az annyira gyűlölt magyar nyelvet az iskolában megtanulni, mert ezen kötelesség alól magokat fölmenteni nem lehet, ha az államnak valamelyes hivatalnokai akarnak lenni. Ellenfeleinknek emez állítása megvallo tökéletesen igaz, hogy 1848-ig a latin nyelv használtatott hivatalos nyelvvül, csak hogy ebből azután

őket is éppen úgy érinti az a következtetés, hogy a régi idők ezen hagyományát csak nagyon késon semmisítették meg a magyarok s — a helyett hogy siettek volna, — magyarok későn követték más polgárosult államok példáját, melyek régtől fogva saját nemzeti nyelvükkel élnek a régi holt nyelve helyett. De hát mi az, amit mi minden hazánkfíától követelünk? Egyszerűen ismerni a magyar nyelvet mint az állam nyelvét és ennek következtében kívánjuk, hogy elemi iskoláinkban taníttassék az, az ő idegen nyelvök mellett, melyet a magyar állam sohasem vett tekintetbe, de a melyet azért senkinek sem jut eszébe az oktatás és egymás között való használat tekintetéből békóba szorítani.

A polgáriassult Európához föllebezek most: Lehet-e ez másként? Létezik-e olyan ország, melyben az állammal ne legyen kötelező? a kollegiumokban épp úgy mint az elemi iskolákban. Európa országai kedvezőbb ethnografiai helyzetben vannak, mint a mi országunk, ez kétségen kívül igaz, de hát ez mit sem változtat a jog kérdésében. Avagy nincsenek-e lengyelek, szlávok mindenféle a német birodalomban? Nincsenek-e lengyelek, szlávok mindenféle, finnek és tatárok az orosz birodalomban? És ugye nem vonja senki kétségbe e két hatalmasságnak azt a jogát, hogy az egyik német, a másik az orosz nyelvet használhassa, mint az állam hivatalos nyelvét. Van-e Német vagy Oroszországban olyan — bár a legalacsonyabb foku hivatalnok, kit megdürnének egy pillanatig is, ha az állam nyelvét nem ismerné? Következőleg ezen elemi igazság szempontjából nagyon megítélhető az, hogy mit tartalmaznak azok panaszai, kik magukat úgy szeretnék feltűntetni, mintha egy gyűlölt elnyomatásnak áldozatai lennének.

Magyarország előtt két ut áll. Vagy föntartani és megerősíteni habozás nélkül és kifogástalanul Magyarországot a Kárpátokon belül, vagy elnyeletni lassankint nemtelenül a keblén élősködő ellenséges népek által. Ha a magyarok lemondanak felsőségükről, ha gyávák vagy gyengék lennének azt föntartani, mint nemzet elvesznének, mert a külső ellenség nem hiányoznék belső ellenségeinknek. Hanem hát nem mondanak le. Történelmük elég tanubizonyosság erre, mert ez nem egyéb mint makacs küzdelem a létért, olyan küzdelem, melyet szavakkal ecsetelni lehetetlen és amelyet a kerek világon más nemzet nem tud felmutatni.

Es ha tiszszázados küzdelem után Magyarország szemrehányást tehet önmagának, e szemrehányás bizonyára nem abból áll, hogy áthágta volna jogait és elnyomta volna erőszakkal a szláv és oláh nemzetiségeket, hanem hamarabb abból, hogy nem fogta fel eléggé, miszerint itt rejtett erejének, melyet folyton szemmel tartani, védeni és erősíteni kellett volna.

A magyar nemzet jellemének egyik végzet-szerű alkateleme a rendkívüli közönyösség, nahát eme közönynyel könnyelműen és annyiszor hanyagolták már el hazánk valódi érdekét s ezek

itt az időpont, mely nemzetünk létele fölött határozni fog, s melynek a magyar nemzet ősi dicsőségéhez hiven kiállítására minden erőt koncentrálni kell. A kormány tehát ezen törvényhatóság közönségét, valamint a többi törvényhatóságokat a következőkre hívja fel: Nemzetörtség, guerilla csapat szerveződjék, önkényes szabad mozgó csapatok alakíttassanak.

A felhívást Kossuth Lajos írta alá. A népnek szánt felhívás szövege is érdekes, bevezető passusa ez: „A szabadságharcnak népharcnak kell lennie. Ekkor a nép győzhetetlen.“

Wencheim Béla főispán állította itt föl a csapatokat, Békésmegye alispánja Szombat hely Antal 1000 főből álló csapat szervezésére tett kötelező ígéretet. A toborzás mindenekeiött az elesettekért való gyászszertartással vette kezdetét Gyulán. Rossz ómen. Mivel a létszám lassan gyülekezett, sokan a szintén Békésben toborzó Károlyi huszárok és Rakovai csapat közé szöktek.

Salacz Gyula nemcsak első volt, aki fölesküdt, hanem aki hűségét meg is tartotta. A szabadcsapat létszámát aztán kivetették a községre. 1400 főből álló csapat alakult így. E szabad csapat táborozás alatt katonai szereletet nyert és megalakult a 6-ik század is. Oklitsny kitűnő szervező volt, csapatából ha-

mar felismerte a bátor és intelligens fiukat, így lett Salacz Gyula, Szabó Károlyival, a nemrég elhunyt egyetemi tanárral és történetíróval Szemián Samuval, Csaba község volt főjegyzőjével, Kontur József kir. járásbíróval és másokkal azonnal hadnagygyá előléptetve. Szele aradi ügyvéd apja főhadnagy, Endreffy Károly ügyvéd, Gönczi Soma színész századosok voltak. Harczvágyóbb csapat nem volt a hatodik századnál, amelyről tanúságot tettek az aradi utczai harcban.

De menjünk csak szép rendben.

Török Gábor, Bozskó, az aradi kormánybiztos helyettese szólította január 11-én táborba a tervezett csapatot, sorsából érdekesnek találom a következőket közölni: „Az erdélyi lázadás hamarabb leendő elnyomása és alkotmányunk ellenében feltámadt fegyveres erőnek, különösen Puchner táborának, mely már futásnak indult, elmettszése tekintetében a hadviselés megkívánta, hogy az aradi táborba összehuzott székely zászlóalját egy szakasz lengyel huszárral és két ágyúval Erdélybe Nagy-Halmágyra kiindítsuk.“ A levél vége a táborba szólítás. A táborbaszállás nem ment oly könnyen. A vármegye mindenre alkalmas volt ebben az időben, csak hadi szervezkedésre nem, pénz nem állott rendelkezésre, de egy újabb sürge-

tésre, mely január 17-én kelt, a mozgosítás komoly fordulatot nyert. E megkeresés többek között a következőket mondja: Arad oly pont, melyet ha az ellenség elfoglal, az alvidéknek védpontja nincs és ettől kezdve éppen a magyar népet dulanja annélkül, hogy csak valahol feltartóztatni lehetne is. „Ily körülmények között újra kérem a tisztelt egyetemet, kövessen el mindent megfeszített erővel, hogy az önkéntes mozgó nemzetörtség hova hamarabb Arad alá jöjjön. Ha most néhány hetet kitartunk, a vidék mentve lesz, mert az aradi vár, mely már ismét nagyon meg van szorulva, kezünkre kerül. Január 24-én a szabad csapatok táborba szállottak és Glogovácra helyeztettek el, magamja nich sem kapott seregével helyet a városban. A január gyakorlatokkal telt el, február 6-án a szabad csapat tisztjei zászlót készítettek és azt ünnepélyesen fölavatták. E zászló tulajdonképpeni felavató napja február 8-án, az aradi utczai harcban történt. E harcban mutatták meg a hiányosan felfegyverzett gyakorlatlan fiúk, hogy az első csatátüzből helyén van a szívök, e csatában vitézségüknek és bátorságuknak elismerésre méltó jelenségeit tanúsították. Többen szenvedtek itt halált, Salacz Gyula közelében hullott le a csapat nagy reményekre jogosító hadnagya, Mikolay Alajos,

között a törvényes és jogos köteleességszerű megtorlást s ez irányban annyiszor okulhattunk saját kárunkra, hogy ezután bizonyosan ovatosabban lehetünk . . .

A cikk végül a Revue de Paris oláh-védő cikké ellenében fejt ki argumentumait.

Francoziából fordította: Domonkos János.

Az örökkévalóság énekei.

„Uram! rettenő lidások győztek . . .“
Madách.

A föld véget fog érni s egykoron nem lesz egyéb, mint egy sír. De lesznek új napok és új földek, új tavaszok és új mosolyok s az élet örökké fog virágozni a határtalan és végtelen világegyetemben.

Flammarien.

I.

Örökélet!

Pulsis et umbra sumus.

— Felolvasatott a Kisfaludy-Társaságban. —

Oh milyen vakmerő az ember,
A mily parány, oly telhetetlen!
Kímélve élte — s nyujtand,
Tenné, tehetné hosszúvá,
Átkapkodnék a Végtelenbe,
Gyarló eszével, csak lehetne,
S ha részben már felbolygatá,
Törvényét megmásítand,
S ha semmikép ki nem kerülvén,
Lesújt a természeti Törvény,
S ha eljött a kimért idő,
És porrá oszlado, vesző,
Épül testének palotája,
Hol védje gránit, érc lezárja.
Oh milyen balga lám az ember,
Óvatná testét végtelenben,
Pedig hiába mind, — minek?
Ha egyszer porladó, hideg,
Érczok, kősr se védi meg.
Minek a perzsák Cyrus-sírja?
Koczkái márványból hasítva,
Királyukat tették bele,
S lakatlan tántog belseje.
Minek Tarquin-nak tumulus-sza,
Tán hosszú álmát ott alussza?
És Caecilia Mettelára
Miért borúl a síri bástya?
E széles, őryás kőtorony
Ott a tág Appius-úton,
Uralgva messze tájakon.
Lakója elhagyá a tornyot,
Már régesrég porrá feloszlott.
Vagy Hadriánus stremléke?
Párosz márványából kivésve,

Rajt gránit, porfir-oszlopok.
Minek galambház-csarnokok?
Vagy hol a csont csak úgy halomba,
Titkos homályú katakombá?
Hány ismeretlen őstetem
Porladhat e mély rejteken!
Vagy Dárius sírpalotája?
Hómárvány sziklafalba vájva;
Az állatrágtá csont hona;
Minek ezért ily palota?
Minek a sírbolt, miért a kriptá?
Red családi címer írva.
Min volt dolog, míg alkoták,
Minek fejedelmi szárkokfág
A félsötét attemplomokba?
Kiválasztottak pántheonja,
Hol sorba szoktak állani
A szellem óriásai,
Ha nem külön mauzóleumba
Jő, álmát egyedül aludva.
Márványkoporsó, — ravatal
Busongó angyalkáival
Miért? — elég egy kurta század,
Lakójuk porrá-csontra szárad
S lelnék, ha felnyitják, csupán
Pár csontot s érczást a ruhán.

Minek Egyiptom sziklastrja?
A pyramisok balzsamírja?
Hogy majd két ezreskor fia,
Mint aszott, csontos múmia,
Késő század napjaiba
Lásson világot és napot,
Árasztva balzsamillatot?
Hogy Rámzes, e nép pháraója,
Tar fejjel, összezsugorodva,
Egyiptom e zsarnok királya
Másodszor lépjen a világra?
Bár összeasszék, szárada
A Nilus korlátlan ura,
Parancsot látsznak osztani
Hatalmas csont vonásai,
Lelkünk a mult felé ragadják,
Látjuk a pharaók hatalmát;
Élnek a holtak szerteszét,
Látjuk letűnt kor képzetét,
Letűnt korok lélekvilágát
Vizsgáló szemnek újra tárják; —
De óh Te, asszott csontos ember!
Csak borzalmat keltsz a jelenben.
Ez az enyész ember képe
S az élet levegője érje,
Ez éltető, szabad elem,
Porrá hull, oszlik hirtelen . . .

Előbb, utóbb tesz tönkre minket
A vas enyészet — nemde mindegy?
Bizonyyal — s ami engem illet,
Nem óhajtok magamnak ilyet,
Mit pharab megérhetett:
Két ezredes enyészetet.
Még vérem a föld fel sem issza,
Oszoljak szerte, összevissza!
Ha majd én is porrá leszek,
Porom vigyék szét a szelek,
Olvadjak fel milljárd parányba,
El-el szélyedve, szerteszállva,
Sokat röpülve és utazva
Szálljon le erre, szálljon arra,
Mig végre nem vevé elő
A szerves alkotó Erd
S alkosson akkor majd belőlem
Csodás, rejtett, és műhelyében,
Mire ő képes egyedül:
Alkosson lényem részibül:
Kábitón illatos virágot,
Mit keblen hordjanak leányok;
Legyek fehér, szűz lilom
S öntözzön másom: vidám hajadon;
A zöld berekben bűgő gerle,
Szerelmes hallgasson figyelve;
Legyek susogó falevél,
Letép a lányka és remél;
Vagy édes-kedves piczi fecske,
Ki üzenetet hord csicsergve;
Vagy harmatcsepp a pázsiton,
Csókot lopok bokáidon;
Vagy csacska csermely tünde cseppje,
Hol szűz szemérmét is leveve,
Dús bokrok alján, egymagán
Habokba siklik a leány;
Vagy a lugas sűrű futója,
Szerelmesek titkát susogva,
Hova jönnek találkozóra,
Kéz késbe van, szem szembe néz,
A szív tele, olyan nehéz,
Susogva perdül édes óra;
Vagy bokrán dalló csalogány,
Hadd ringasson dal mámorán,
Mig engedőn simul a lány . . .
Az élet üdve, kéje, csábja . . . mind
Nem tesz túl e percs bájain.

S a mindenség csodás kohója
Ha ekkép szerteszét feloldá,
Ha testemből minden parányt
Az Alkotó így szertehányt,
S ha lényem a Természeté lett,
Részed vagyok, te Örökélet!

egy orosházi fiu, a kit a vármegye jegyzőkönyvében bucsuztatott el és a ki iránt a veszteség nagyságát küldöttségileg is kifejezte a vármegye a bánatos szülőik előtt. A szabad csapatok nemcsak az aradi utcai harcban vettek részt, hanem a világsi kapitulációig számos csatározásban. Hogy a harcvágyó fiuk hadi dicsőségét nem tudják bővebben, e zavaros kórnak tudandó be és annak, hogy éppen a viszontagságos idő részesei nem írják le memoárjaikat; a szabadcsapatnak a honvédelem ügyében tanusított hasznos szolgálatai azonban a honvédelmi bizottság által is elismertettek.

Minél tovább halad az idő s temeti romboló erejével a pusztulás romjai alá szabadságharcunk emlékeit, annál erősebben tölti be az utódok hálátelt lelkeit a vágy, hogy dicsősgteljes küzdelmeikre, azok hőseire vonatkozó megmenthető adatokat örökölje az utánunk következő generáció. Nem fejezhetném be tehát méltóbban soraimat, minthogy Salacz Gyula polgármester urat felkérjem, emlékezéseit írja meg nekünk: hadd tanuljunk meg belőle mint kell a hazát szeretni és érette — ha kell — életünket és vérünket feláldozni.

Közleményeim adatait Oláh György, Békésvármegye 1848—49-ben című két kötete munkájából vettem.

Bocaccio elődei.

A Revue des deux Mondes után.

Az „Aradi Közlöny“-nek írta:

Szendy Béla.

A Bocaccio kora előtti olasz irodalomban két kiváló beszélyíró megjelenése alkot korszakot. Az egyik egy ismeretlen nevű, névtelen író, a Novellino szerzője, a ki bár jóval előtte élt a középkornak, mégis mint világos és fényes szellem nemcsak tényleg előbbrevitte az elbeszélés művészetét nagy jövőjü pályáján, de távolról már kezét is nyujtott Bocacciónak. — Csak mulattatni akar s meglegcszik ha ezt eléri, egy szó éle egy érdekes ellentét körül egész kisdied elbeszélést sző, anélkül hogy a szórakoztatáson kívül más célja lenne. A példák legjobban megvilágosítják ezt.

I.

A róka egy erdőn menve keresztül egy teherhordó szamárral találkozott, a milyen állatot ő még sohase látott, megijedt és elszaladt; szaladva találkozik a farkassal és mondja neki, hogy olyan állatot látott a melynek nevét se tudja. A farkas azt mondja: menjünk oda, a te érdekedben. Csakugyan újra megtalálták a szamarat és az ismeretlen állat nagyon érdekesnek tetszett a farkasnak. A róka a szamártól nevére kérdezte: hogy hívják. A szamar azt mondja: Nem jut eszembe, de ha olvasni tudsz fel van írva a nevem a hátulsó patámon. A róka erre azt mondja: Oh jaj, de én tudatlan

vagyok, bárha nagyon szeretnék olvasni tudni. A farkas azt mondja: Engedj csak! én hibátlanul olvasok. A szamar mutatja neki a patája talpát a hol a patkószegek betűknek látszanak. A farkas azt mondja: Dehát én semmit se látok! A szamar azt válaszolja: jöjj közelebb! mert a betűk nagyon kicsinyek. A farkas hitt neki és oly közel jött, hogy csaknem orrával érte a sarkát. A szamar előrekapta a lábát, majd nagyot rugott vele hátrafele, oly erővel, hogy a rugás a farkast megölte. Akkor a róka azt mondta: a ki olvasni tud, az egy bolond. Nem akarom rágalmazni a rókát de azt hiszem, az előrelátta a katasztrófát és a szakállá mögül elbre nevetett.

II.

Volt egy kereskedő, a kit az ég bárha elnézéssel, mégis tulajdonképen egy elmés találmanýért büntetett. Hajóján a tengeren tuli tartományokból hármas fenékű hordókat hozott, a felső és alsó fenékürben pompás bor volt, s az egyik fenékürhöz a csap, a másik fenékürhöz az akna nyílás szolgált; míg a középső fenékürben csak tiszta víz volt, és természetesen sem csap, sem akna. Mikor a kereskedő szerencsésen eladta hajója terhét és sietve szedte fel horgonyát, hogy mielőbb elinduljon kicsalt pénzével: egyszerre csak nagy majom termett a hajohidon s a pénzes erszényt elkapva felszaladt vele a nagy árbóc tetéjére. Ott kinyitotta az erszényt, egyenként a tengerbe hajigálva az aranyokat, úgy hogy a pénznek már csak a fele volt meg, akkor leejtette az erszényt az árbócra hossza-

II.

Nirvána.

(Szemköt a haldállal.)

Habet vitam sempiternam.

Meghalni — hallom — milyen szörnyű végezt,
Hiszen ha kell, hát örömet kalok,
Szegény szívem, mi is a te enyészted,
Kihangzanak a szomorú dalok . . .
Utolsó csendül — s oh te örökélet
Te nagy természet, benned mi vagyok?
Te pusztulásom, végem meg se látod,
Mit változik ezért a te országod!

Elpattant egy hur és kihalt egy dallam,
Idege sorvad, egy szív megreped, —
Mi ez hatalmas, végtelen dalodban,
Melyben miryád ajk hallat éneket;
Hogy én, ezt halljam vagy többé ne halljam
Rám nézve úgy is régen egyre megy:
Az örökélet himnusát esengtem
S itt hangzik ez közvetlen közelemben.

Elpattan egy hur és kihalt egy ének,
Az ifjúság, szerelem éneke,
Hatalmas vágyak, porba hullt remények,
Borongó ábránd méla fényibe,
Kihal, mint földünk annyi ezerének,
Kihal örökre vágya és heve,
Ábrándja, álma mint az ősz tavaszra
Leperdül, semmi sincs, mi visszahozza.

Oh meghalok. Köröttem ám s utánam
Tovább folyik ez az örök világ,
Születnek, élnek annyi milliárdan,
Szeretnek: édes vágygyal forva át
Egy más szívet oly boldog, égi lázban . . .
S elszáll a mámor, elhull a virág
S ő is lebuknak, oh örök Nirvána,
Te hozzád senkisésem megy utoljára.

Oh meghalok, de poromon s fölöttem
Csak újra szórja báját a tavasz,
Az első május új virít a völgyben
S erdőbe surran újra lány s kamasa
S új kikeletben fürdik új gyönyörben,
Szerető párt a nap bearanyoz,
És újra csábít erdő mélye lombja
És újra üdvözít a pásztora.

A nyár is eljő perzselő hevével,
Új életet terem a földeken
S még izzó napja új gyümölcsöt érlel,
Hűs éjszakája új üdvöt terem,

Csillagsugárban rezgő nyári éjjel
A forró napra, mikor szív szíven,
A nap tüzenek ég még benne árja,
Mig vágya, lángja kedvesére zárja.

Az ősz is újra végig bűg az erdőn,
S a lomb elzuggja panaszos dalát:
A hullás. titkát édesen kesergőn,
. . . Elválnak. édes . . . s hull a lomb tovább,
Búcsút susog s hull egyre mig nem eljön
A tél s a földre vet fehér ruhát
S elpusztul minden nyomán a télnek,
Kihalt a tájék, megfagyott az élet.

S tovább, örökké . . . így a végtelenbe
Csak én haltam meg, minden élni fog,
Csak én veszek el, egy szívnek szerelme,
Egy szívnek álma, vágya — ez halott . . .
Vagy ez is újra kél, újból születve,
Ujabb szívekben újabb dobog,
Oh úgy kiálthatsz szívem: nincs Nirvána,
Örökké élünk, örök ifjúságba.

Ha siromhoz jö majd a nyári estén
Egy ábrándos pár, kiknek még titok
Az élet üdve, egymás tiszta keblén
Sejtő szívük mind lázasban dobog,
Mig tútelik — karuk egymásba fűzém,
Ajkhöz az ajkat, mig csattan a csók
S a két bohó szív forrón egybe olvad,
Megtudnák mindazt, mit ajk el nem mondhat.

Megsúgnám nekik, hadd tudják a csókban
Mit soh'se tudtak s nem tudtak soha,
Hogy már szerettünk annyin lángolóan,
Hogy üdvük a mi szívünk mámor,
És édes lázban, hogy körül susogjam:
A mult, az emlék nem a sír hona,
Hogy mindig éltem, mindenkor szerettem,
Örökké élek, örök szerelemben.

III.

Lux perpetua.

. . . oh örök költészet!

Én voltam az, ki boldog Graeciában
Daloltam égi ódát, szerelem:
Sóhajba nyögtem oly epedve — lágyan,
Harsogtam dalban örült-tüzesen;
Szerettem égőn, lázasan imádtam
Azon a bájos Lesbos-szigeten,
Mig a csábító tenger lőn halálom,
Hogy hírem egykor ajkról-ajkra járjon.

Én voltam az, ki egymagam daloltam
Az érző szívnek bájos dallamán
Világhódító Róma, városodban:
Mi életünknek üdve igazán;
Daloltam . . . s hangom elfulott a csókban:
Éljünk, szeressünk édes Lesbiam! . . .
Daloltam, mig hő szívem vére omlott:
Megcsalt az ajkad, oh megölt a csókad.

Én voltam az, ki kobzával kezében,
Láttam Provence-nak ó kastélyait
S az úr lábánál megpihelve, térden,
— Mit a homályos csúcsbolt messze vitt —
A hőst megzengtem s kínom üdvösségem,
Mit szerelem nyújt, mig szívet szakít . . .
Hősök dalán a gazda elmerengett,
Szép hölgyek sirtak, mig zengtem szerelmet.

Én voltam az, ki úzve sorsviszálytól,
Bejártam Frankhont, mint földönfutót,
Halálra ítélt, holtra hajszolt vándor,
S — ha szép hölgy hallott, dallá lett a szó:
Zengettem róluk, nyáréj mámoráról . . .
Eltűnt az is, mint a „tavalyi hó“ . . .
Ti drága hölgyek, éneke, szerelmem . . .
Eltűntetek az örök enyészetben!

Én voltam az, kit megsebzett a Muzsa:
A legérzőbb szív ember testibe,
Világszép Párizs kéjeiben úszva,
Daloltam, mint a „század gyermeke“,
A kint, mely édes . . . mért? — az Isten
[tudja...

Forrongó század méla betege,
Boldogtalan a kéjnek róza-ágyán,
Zokogva „Éj“-it egymagában, árván.

Én voltam az, kit meggyilkolt az ének:
„A szerelem, vágy csalfa éneke,
Dalok bábája“ volt az édes méreg,
S magyar hazám még sem vett semmibe,
„Örök bánat“-ját a föld gyermekének
S „Magány“-át zengé lantom idege,
S bár nem lehettem egy percet se boldog,
„Szerettem“, szívem „álmodott, rajongott.“

Én voltam az és én vagyok örökre,
— Oh szerelem! — ki zenglek tégedet,
Ki érző szíved jön e durva földre,
Mely rajta sebre üt újabb sebet;
Magát emészi lelkem a gyönyörbe,
Mig végre lankad s egyszer megreped.
Én voltam az a multak századába:
A ma — multamnak less csak folytatása.

ban: Így a kereskedő nem nyert többet mint a mi illette őt. Csakugyan a mi a kereskedőt illeti; ezzel az igazság világosan ki van szolgáltatva, de hát a vevők, a kiknek csak a tiszta víz jutott; mit szólnak ehhez?

III.

Egy rabló gyónt és azt sugja a gyóntató barátának: Atyám! én lopni szándékoztam, és pedig 100 arany forintot; de a szekrény üres volt, én tehát nem vétkeztem. A barát azt mondja neki: ellenkezőleg a szándék éppen annyi, mintha tényleg elloptad volna a 100 forintot. A gyónó megzavarva azt kérdi: Az Istenre kérek, most már mit tegyek? A barát: nem oldozhatlak fel addig a bűn súlya alól, mig vissza nem adod. Szivesen, mondá a másik, de hát kinek? Nekem! mond a barát, az én könyöradományaim számára. A rabló megígérte ezt és elment. Másnap reggel azonban újra visszajött és beszélgetés közben előhozta, hogy egy nagy pulykát kapott melyet gyóntatójának szándékozik adni ajándékba. A barát nagyon szivesen fogadta és előre megköszönte. Az ember elment, hanem volt esze és nem küldte el a pulykát. Harmadnap újra meglátogatja a barátot és pedig nagy örömmel rohanva be hozzá. Hát a pulykát miért nem küldöd már?, kérdi a barát. De hiszen te magad is tudod, hogy én neked komoly szándékom volt elküldeni. Az igaz mond a barát. Es mégse kaptad? Nem! Ejnye pedig én azt hiszem, hogy a szándék itt is éppen annyi, mintha már a konyhán volt.

A szerelmet kétféleképpen rajzolja: nevetséges és szomorú módon. A nevetséges rajzban megtartja a fabliaux hagyományos modorát: a féltékeny férj, a kit a szeretők kijátszanak, a ki saját nyomorúságának oka.

IV.

Mark király az egész éjszakát egy fa galyai közt tölté, csak azért, hogy tetten kapja a feleségét, ki őt a vadászaton távol lenni hívén, a fa alatt adott légyottot kisebbik urának Tristan lovagnak. De Tristan lovag észreveszi a fa ágai közt leselkedő hiteztárs árnyékát és már távolról jelek által jelzi a veszélyt a közelgő királynénak Iseultnek. Tettetett haraggal fogadják egymást. Ildomtalan vagy lovag! azért adtam e találgatást, hogy szemedbe mondjam vádjaimat. A lovag védi magát hogy hamisan vádolták. Semmit se mondtam se nem tettem a te jóhírneved ellen, de mert te akarod engedelmeskedem és távol tartományokba költözök el, bevégezni bus életemet. A király szíve fenn a galyak közt majd szétrepedt az örömtől. Másnap Tristan lovag lármás utazási előkészületek közt kezdte a lovait nyergeltetni. Hanem a király is összegyűjtötte az országbáróit, hogy annál ünnepélyesebben hívassa fel unokaöccsét elutazási terve elejtésére, sőt a királynénak is megparancsolá, hogy kérje a maradásra.

A legeredetibb tulajdonsága elbeszéléseinek hősei történelmi egyénisége. Az egyénítésre való visszatérés — a mi a renaissance főkincsét képezi, már itt nyilatkozik a megtörtént dolgok előszeretete iránt való izlésben.

A másik elbeszélő egy közjegyző, Barberino Ferencz, és vele már közelebb jutunk a középkorhoz. — Boccaccio maga dicsérte tudományos becsületességét és félig mosolyogva — lángelméjének fényét. Mert Barberino közjegyző ur nemcsak költő volt, ki verseit prózában írt mesékkel szötte át, hanem erkölcsbíró is, és mikor a jó erkölcsöket hirdeti, éppen nem unalmas. A gyermeked gondolkodás és a guny, a jó kedély és a szó egyenes nyíltsága, a féltékenység és a legfinomabb tapintat szerencsésen vegyülve alkotják szellemének és jóindulatának legjobb tulajdonait.

„Inkább a halál becsülettel, mint a rossz élet“, ez volt jelligéje. Különösen a becsület és a nők biztonsága képezik kifogyhatlan gondosága tárgyát. Osztályozza a nőket, kor és társadalmi állás szerint; az ifjú leánytól a vén asszonyig, a királynétól a szolgálót, sőt a rab szolgánig mind külön osztályokba sorozza. — Az eladóleány, a ki illő korában megy férjhez, ép úgy, mint a vén leány, a ki férjhez megy, mikor már többé nem is remélte, a feleség a mézeshetek első napjában éppen úgy, mint a 15-ik napon, sőt az első és harmadik hónapban, az özvegy nő éppen úgy, ha fiatal, mintha öreg, sőt akkor is, ha se nem fiatal, se nem öreg; a másodsorú férjhez menni akaró özvegyasszony, sőt még a harmadszor férjhez menni akaró is éppen úgy megtalálják nála a kellő figyelmet, mint az apáca, a zárdanövendék, a társalgóné vagy a dajka. Aztán a toilette, a szórakozás, a társalgás a szelleműsség; a mi

Én voltam az és én leszek továbbra:
Egy és örök fény; égi lételem;
Míg ember eszmél, lesz a szívnek álma;
Az óriás úrban míg érezhetem:
Enyém, e szívét bár néhány parányka,
Megzenglek téged: égő szerelem!
S dalolni foglak mindörökké téged:
Oh szerető szív! oh örök költészet!

A szóke apród.

— Az „Aradi Közlöny”-nek írta: —
Kébor Tamás.

A szóke apród volt az operaház egyetlen ballerínája, akinek nem udvarlója, hanem annak rendje és módja szerint eljegyzett vőlegénye volt. A legszebb tagja volt a korpori balletnek s az operai előadásán őt rendelték ki első apródnak. Az apród fehér trikójában kék selyem köntösében s hullámzóan leomló szóke hajával a legelragadóbb jelenség volt. Minden látcső az ő gyönyörű arcának szegődött, melynek szenvedő, szinte bus kifejezésével sajátságos ellentétben volt nagy kék szemeknek indulatos, olykor haragos nézése. Ilyenkor az ő vőlegénye fogcsikorgatva állt a jobboldali földszinti bejárat oszlopához támaszkodott és látcsővel követte minden mozdulatát. Ennek a látcsőnek szóltak a szóke apród haragos tekintetei.

Ez a látcső és ezek a szemek folyton czivakodtak egymással.

A látcső azt mondotta:

— Már megint kaczerkodik? Nem kértelek-e hogy ne szépítsd magad annyira. Hogy iparkodj a tömegben eltűnni, hogy ezek a frivol arcok ne kéjelegjenek látásodban? Oh, hogy nem verhetem mindegyiknek a szeme üregébe az ő átkozott látómasináját.

A kék szemek pedig daczosan villogtak vissza.

— Mi közöd hozzá? Tán nem tudod, hogy ballerina vagyok? Csak nem csufítom el magamat, mikor az a kötelességem, hogy szép legyek! Hogy ezeknek tetszem? Mi közöd hozzá? Megfizették az árát, joguk van, hogy engem nézzenek. Es én szépíteni fogom magamat és kiállok az első sorba, mert nem akarom, hogy társaim közül valaki élembe vágjon és elhalássa előlem az apródot. Ha te dühös vagy miatta, ne jöj a színházba.

Csodálatosan jól értették egymást, így, a szemük villanásából. A fiatal ember reszkette az izgatottságtól rohant a színpadra és várta a menyasszonyát.

Okölbe szorított kezekkel rohant feléje, mintha meg akarná verni, de midőn a szóke apród mereven, büszkén szegerte rá szemét, a fiatal ember meg volt babonázva. Alázatosan, félénken közelgett hozzá és forró csókokkal borította a feléje nyújtott kezét. A szóke apród királynői méltósággal engedte csókolni a kezét, aztán odavezette őt a színpadi contoir egy zugába.

— Ül le.

— Giza, Giza, meddig tart még ez a komédia? Istenemre mondom, már nem bírom tovább.

A büszke, hideg tekintet ilyenkor meglágyult, valami szívbe hasogató, szerető melegséggel nyugodott a fiatal emberen.

— Édes barátom, nem tehetek róla. Terhemre van ez az élet, de véges-végig kell állnom ezt a küzdelmet, vagy a mi boldogságunkból nem lesz semmi.

A szóke apród földhöz ragadt szegény emberek leánya, a kinek keresetéből táplálkozott még négy nevetlen gyermek. A fiatalember pedig egy előkelő özvegy asszony egyetlen fia, büszke, szigorú erkölcsi feifogással, aki hallani sem akart róla, hogy fia egy ballerínát vegyen nőül.

— Ha egy szegény varróleányt akarsz elvenni, semmi kifogásom. De egy ballerínát, aki naponta ezer ember előtt szinte meztelenül mutogatja magát — soha! válasz közte és köztem.

O ekkor választott. Választotta a szóke apródot.

Egy este fölkereste a színpadon és egy karikagyűrűt huzott az ujjára. A szóke apród könnyezve borult a keblére és megcsókolta a kezét.

— Giza, mondotta, bocsássa meg nekem isten, a mit teszek. Elhagyom miattad ősz, édes anyámat, a kit ezzel talán a sirba taszítok. De más mód nincs, ő nem egyezik bele házasságunkba és én rólad nem tudok, nem akarok lemondani.

— És miért nem egyezik bele édes anyád?

A fiatal ember meg fogta a kezét és könnyörögve szólt hozzá.

— Giza, lásd olyan nagyon fáj nekem anyám elbítélete. Nem a szegénységedet, hanem azt kifogásolja, hogy a színháznál vagy. Lásd, hiszen ismered társnődöt, az elbítélet olyan érthető. Ha ismerne téged, tudom megbecsülni. De az az elbítélet. Nézd olyan jó volna az ő áldását megszerezni, és olyan könnyű.

— Mi módon?

— Hagyd itt a színházat két három hónapig. Élj otthon a tiednél, majd addig gondoskodom rólatok és aztán . . .

— Eltartassam magamat veled?

— De, Giza! Hiszen . . . A szóke apród három lépést hátrált, aztán karjait összefogva a mellén, hidegen, határozottan mondta:

— Nem teszem. Ha édes anyád a szegénységet kifogásolná, volna bennem annyi jószág, hogy magam kérjelek: mondj le rólam, tisztelned kell édes anyádat. De hogy szememre lobbantja az én tisztességes munkámat és becsületemben kételkedik, ezzel megsértett engem és én elégtételt kívánok tőle. Ha férfi vagy megfogod azt nekem szerezni, ha nem, akkor nem érdemelsz engem. Es én megmaradok a színháznál csak azért is, míg a te anyád meg nem követ és oly méltónak nem tart hozzád, a milyen vagyok. — Itt a gyűrűd, majd csak az édes anyádtól fogom visszafogadni.

És ennél maradt.

Lázás, daczos ambícióval iparkodott az ő színházi karrierjén, előrejutni. Fáradhatatlanul gyakorolt, tüzzel, szinte rakoncátlanul tánczolt és szépségével és tüzességével csakhamar magára vonta a figyelmet. Csinosította magát, kaczerkodott, a nagy tömegekből iparkodott kiválni és nem törődött az ő vőlegénye elkeseredésével, mely vad és keserű szemrehányásokban nyilatkozott.

— Semmi közöm hozzá, ha féltékeny vagy. Ha nem bizol bennem, akkor anyáddal egy nézetem vagy.

A szóke apród kedvence lett a közönségnek. A karban az első sorban tánczolt s nem telt bele egy esztendő, belekerült a második quadrilba. Már nem öltözött ki apródnak, de a színháznál és a habituék még mindég a szóke apródnak nevezték.

Idővel kezdtek róla pikáns történeteket is mesélgetni és az ő szerencsétlen vőlegénye ki nem került a párbajokból miatta. Mind vadabul, mind elkeseredettebben folyt kettőjük között a küzdelem, a látcső üvegjét majd ki verte a fiatal ember lázas tekintete és azoknak a nagy kék szemeknek daczos visszavillanásába idővel valami beteges örületes harag is vegyült.

A gögös özvegy asszony előtt nem lehetett róla beszélni. Elment többször az operába és nézte azt a leányt, a kit a fia elakar venni és látta az ő mind fokozódó kaczerőségát s csak megerősödött az ő ellenzésében.

Hiszen már ugy emlegetik mint aki a többieket rontja.

S mintha igaza lett volna, támadtak udvarlói, akiket nem utasított vissza. A vőlegénye már alig tudott vele egyedül lenni. A daczos

közjegyzők mindent előre lát, előre elemez és mindez ellen óvszerekkel halmoz el.

«Óvakodj — mondja a fiatal hölgyekről szólva — a szakállas jó czélra gyűjtöktől, akik alamizsnát kérve, közel ülnek le feleségedhez, azután jövendőt mondanak, a melyekkel az ostobákat megfogják. Óvakodj az orvosoktól, a kik előtt kevésbé a betgség, mint a beteg bájai a figyelem tárgya. Ha fiatal vagy, ne menj magad a törvényszékhez, hanem engedd, hogy ott téged ügyvéded képviseljen. Óvakodj a szabótól, a ki ingyen ajánlja szolgálatát és mig mértéket vesz rólad, magasztalva ugrál körülöttesd. Ha okos vagy, ne menj az éjféli misére. Ha bálba mégy, a hol sok gavallér van, legalább nappal menjél vagy gondoskodj, hogy a terem fényesen legyen világítva és felismerhesd azokat, a kik — hizelegve szorítgatják kezéd.

A szerelmet úgy tekinti, mint helyes közeputat és a házasságra való alkalmat. Előtte a valódi szerető disorét és a szerető nő — szintén az. — A házastársul kiszemelttől azt kívánja, hogy az ne legyen se szép, se csunya, se tudós, se ostobául fecsegő, és ne énekeljen sokat az ablaknál s ne szeressen az utcán sétálni, sőt ha sétál is, ne tekintsen se jobbra, se balra. Pár példa legjobban megvilágosítja az ő előadási modorát.

I.

Egy savoyai lovagnak jó hire neve eljutott az angol király fülébe, a ki ez által meghatva maga ajánlja fel leánya a szépség királynéjának kezét az ismeretlen lovagnak és meghívja,

látogassa meg őt. A lovag utra készül, átkel a tengeren és megjelenik a király udvarában. De a király leányánál jobban tetszik neki a szalásadó gazdája 9 éves kis leánya, s a savoyai lovag habozás nélkül lemond a király kisasszonyról és megkéri a 9 éves kis leány kezét, meg is nyeri, nőül veszi és a hozomány nélküli kis menyasszonyt úgy hozza haza a lova hátára kötött tarsolyban.

Bármily hihetetlen e történet, mégis a tanúságot vannak, a kik elhiszik.

II.

Egy normand lovagnak két leánya volt, az egyik 15 éves szép, de ostoba, a másik 13 éves kevésbé szép, de okos leány. — Az idősb a szép Margit minden áron csak férjhez akart menni és hogy az apját arra tényszerítse, hogy őt minél előbb férjhez adja, tettette, hogy neki már viszonya van egy — kocsisshoz. Az apja mit tehetett, hozzá adta a kocsisshoz, de a házasság balul ütött ki és fel is bomlott. Az okosabb leány, Johanna, azt mondta, inkább leány marad és tartózkodó magaviseletével azt nyerte, hogy 9 év múlva a normandi herczeg fivére vette nőül. A normandi uralkodó herczeg trónörökös nélkül halt el, Johanna herczegnő lett és trónra jutott, mig a szép Margit — a hoppon maradt, mint annyi más.

Az ilyen elbeszélés épen oly találó, mint gyermekded, hanem Barberinonak még más forrása, valóban kegyetlen novellái is vannak, melyeket elburkolás nélkül nyíltan világosan ad elő.

III.

Egy fiatal nő, a ki se szép, se csunya nem volt Orange városban utazott keresztül. Csupa időtöltésből néhány lovag elkísérte őt, akiknek hízlegése megzavarta az ifju nő fejét. Azután is mindig csak a maga ékítésén járt az esze, és mindig ott ült az ablaknál, vagy pedig az utcán és az ünnepélyeken volt. Es Orange város egész ifjusága mindenütt nyomba követte; egész csapata a gunyos csudálóknak volt mindig sarkába: ő nem vette észre! Sem apja, sem férje nem tudta kigyógyítani nevetséges és hiu képzelgéséből. Egy nap a város összes gyerekcsoportja kövekkel dobálta, úgy, hogy — meghalt.

A Haday gyerekért.

Írta: Kosztka Mihály.

I.

Pirkadni kezdett. Az ég még szürke volt, de az éj és nap közötti küzdelem már eldőlt; kelet felől lassan-lassan terjedt szét a hajnal rózsás pirja.

A hegyek ormairól el-elvált néha egy-egy lustán reá támaszkodó felhő rongy és a napkel-tét jelző hűvöses fuvalomra ülve átvitette magát a másik sziklacsútra.

A kurszalón előtti terraszon még most is ott ült az a kompánia, mely tegnap este a zárt sétáló legkedvesebb árkaða alatt eltökélt szándékkal telepedett le a fehér asztal mellé.

játékból, melyet a leány kezdetben csak sértett büszkeségében üzött, veszedelmes valóság lett. Megfeledezett mindenről. Belemerült az árba, melyet csak látszatnak támasztott. Megakart mutatni, hogy ő tud rosszabbnak látszani a többinél és mégis megmaradni illetlen, megközelíthetetlen nőnek. Játszott a tiúzzal és maga sem vette észre, hogy vére meghevült tőle. Előadás után, ha völegénye karján kilépett a kapun, az udvarlóknak sűrű tömegén vezetett keresztül az utja, végigszoritott egy pár tuczat kezét és egyik a másik tovább tartotta fogva és frivol jelentőséggel szoritotta meg.

A szőke apród arcáról eltűnt a pirosság. Szeme körül nagy kék karikák képződtek és sokszor, nagyon sokszor nyughatatlan tűz lobogott bennük. A hangja, ha beszélt, ingerült, rekedt volt. Sokszor elfogta az érzékenység és sirt, sirt keservesen — minden ok nélkül.

Az ő szerencsétlen völegénye betegnek hitte. Egyre kérte szivreható szomorúsággal, hogy hagyja abba az emésztő, céltalan játékot. Legyen úgy, a hogy lehet, elveszi édes anyja beleegezése nélkül is. Ilyenkor a szőke apród távolba vesző merő tekintettel hallgatta és csak szomorúan rázta a fejét:

— Nem lehet, nem lehet! Egy esztendő múlva már megint tánczosnó lennék!

Egyszer, midőn a szegény fiu lábaihoz borult és úgy könyörgött neki, a szőke apród zokogva vont a karjait nyaka körül és szagatottan mondta:

— Nem megyek, nem megyek! De leszek a te szeretőd . . . a feleséged úgy sem lehetek többé.

Es a szőke apródból megint tánczosnó lett, az a szerencsétlen fiu pedig kibékült az édes anyjával. És minden este továbbra is ott van az operában és szomorú, síró sóvárgással nézi a szőke apródot, a ki kétségbeesett bravourral lejt a legnehezebb pas-kat. Előadás után pedig oda áll a színpadi bejáróval szemben egy sötét kapualjba és lesi, mikor bontakozik ki a zsi-bongó tömegből az ő elveszett szerelmes anygala . . .

Arra kíváncsi, kinek a kocsiába száll.

Analizis.

Az „Aradi Közlönynek” írta:
Kozma Andor.

— Elvégre az ember mindent megun, még az analízist is.

Ezzel a felségsértő és szentségtörő tétellel lepott meg e napokban egy barátom, aki éppen

az antiquáriushoz sietett, hogy ott visszavásár olja azokat a régi regényeket, melyeket vagy ő esztendővel ezelőtt eladott. Megint ráéhezett a szerencsétlen ember az öreg Dumasra, Jókaira, Walter Scott-ra és Dickensre.

Csodálatos ember! Mi jut ennek eszébe a század végén? Erdemes, hogy az ilyen embert kissé elemezzem. Különbözettség is lenne őt megérteni.

Kovács Róbertnek hívják. Tehát nem Kovács Józsefnek. A normális Kovácsok rendszeresen Józsefnek. Ez az egy még csak nem is János Róbert. — éppen ez a szokatlan név jutott neki. Nem állítom, hogy azért keresztelték őt Róbertre, mert már két napos csecsemő korában rendellenes, szokatlan embernek látszott. Sőt ellenkezőleg: valószínű, hogy a különös Róbert név is közhatalommal, hogy ő különös emberré váljon. Másrészt e névnek választása annyit bizonyít, hogy szülei szintén hajlottak már a különczködére. Így tehát az átöröklés útján jutott az én barátomba a különczség csirája.

Kovács Róbert őseit nyomozva egészen a tizennegyedik századig mentem vissza. Már 1315-ben találkoztunk Ugocsamegyében a Kopács nemzetséggel. Nincs kétségem az iránt, hogy a Kopácsok kemény „p”-je lágult idővel „b”-vé s az, a rendes történelmi fejlődés szerint később „v”-vé idomult. A tizenhatodik század krónikásai egy ugocsai Kopács nemzetségbeli, szokatlan erélyességű asszonyról tesznek említést, ki dacolva a kor erkölcsével, férjét verte. A kor erkölcsi szerint akkor a férfiak verték feleségeiket. Századokkal később a Kopácsok, illetve akkor már minden bizonnyal Kobácsok s ma már Kovácsok — részt vesznek a híres „Ugocsa non coronat”-féle szeparatistikus mozgalomban. Legálább sehol sem bírtam ráakadni, hogy a különös enunciaciót akár csak egyetlenegy Kobács is ellenezte volna.

A történelmi mozzanatok tehát eléggé indokolják Kovács Róbert csodálatos, különczködő nyilatkozatát. Am lássuk a természetrajzi mozzanatok.

Melyik emberfajhoz tartozik a vádlott, akarom mondani az elemezett?

Az indogermánhoz semmi esetre. Ha ehhez tartoznék, akkor agy- és idegrendszere a finomodásnak éppen abban a stádiumában lenne már, amelyben a nyugat-európai embereké. Ha ellenben tisztán turáni faj volna akkor rá nézve a kérdés, melyhez oly különösen hozzászólt, nem is léteznék. Akkor most kizárólag a közgazgatási reform és a szófiai lövés kérdésével foglalkoznának, miután a turáni koponyák alkotásuknál fogva inkább a politikán, mint az irodalmi eszhetikán hajlandók töretni.

Nem alaptalan tehát az a föltevés, hogy ez uttal ismét ama figyelemre méltó fajkeveredések egyikével állunk szemben, melyek a legpontosabb és leglelkismeretesebb analízist fokozott mértékben igénylik.

Ugocsa őslakói minden valószínűség szerint, már a népvándorlás előtt sem voltak tiszta indogermánok. Ama nagy sarmata népcsalád-

hoz tartozhattak, amely szlávoknak csak az esetben mondható, ha megengedjük, hogy szláv az a faj, amely alapján indogerman ugyan, de a történelmi kimutatás szemhatárán kívül eső területen, időben és módokon, legalább harmincz százalék turáni tatárt és tíz százalék romlásnak indult keltát vett fel magába. Az így keletkezett új faj az indogermán kulturhajlamokon kívül jó adag turáni konoksággal és némi kelta szerencsétlenséggel rendelkezett.

A magyar honfoglalással új, tisztán turáni fajta tömeg vetette magát, mint hódító, ez őslakosságra. Idővel, a hódítók fölszíván az őslakosság bizonyos elemeit, ismét egy új keverék állott elő, amely a nyugati indogermán civilizáció elől teljesen elzárkózni ugyan szervezeténél fogva nem tud és nem akar, azonban, amint bizonyos fokig ezen irányban eljut, fölébred benne az új turánal megfejeit ő turán és segítségül vévén még a vérében pezsgő néhány kelta cseppet, föllázad önmaga és az indogerman civilizáció ellen. Ezt a processzust annak az embernek haladásához hasonlíthatjuk, a ki száz lépést rohanva fut előre, de azután megáll s esküdjözik, hogy most már a herköpáternak sem megy tovább, — inkább visszafordul.

Ilyen fajnak a gyermeke tehát Kovács Róbert kinek alakja is egészen sajátságos. Haja gesztenyeszín, de szemöldéi, szakála és bajusza hirtelen szőke, — mondjuk vörös. A vörös a kelta szőrszín: a gesztenye-barnaság keveredése az indogermán aranyzőkének a turáni fénytelen, sötét majdnem fekete hajszínnel.

Koponyáján, mely részben kerek (indogermán) részben szögletes (turáni), kis részben pedig hosszukás (kelta), nagyobb rendellenesség csak egy van. Ez pedig egy kékes színezetű bütykő a jobb homlok felett. Amde ennyi éppen elég arra, hogy az ember gondolkozása némileg rendellenes, vagy jobb esetben rendkívüli legyen.

Sajnálom, hogy Kovács Róbertnek sem uterét, sem szivverését meg nem vizsgálhattam, mert bizonyos, hogy ezekből vérkeringési viszonyairól teljes képet nyertem volna. Vérkeringése viszont becses fölvilágosításokat adott volna egész lényének megismeréséhez.

Szüleit szintén nem ismertem, de bizonyos, hogy extravagáns, szeszélyes, túlságosan izgatott emberek lehettek. Valószínű, hogy a család felmenő ágában lelki és idegrendszeri terheltség esetei (őrültség, genialitás, epilepszia, vagy ilyesmi) fordultak elő.

Kovács Róbert nevelése, a családon kívül, iskolai volt. A gimnáziumban egyszerre bukkant meg. Én a mathézisből és a görögből, ő csak a mathézisből, — míg a görögből kitűnő osztályzatot kapott. Hogy az ilyen ember rendes ember nem lehet, az világos. A görögből minden rendes ember megbukott mindaddig, míg végre maga a görög bukkott meg.

A gimnázium elvégzése után minden legényből jogász lett, — ő belőle csak azért sem. Ő ekkor is különczködött — és elment a vasuti mérnökséget tanulni.

De nagyon csendesek voltak, pedig az a négy ember, ki ott az asztalnál ült, a fürdőlegmulatósabb fiataljaiból került össze.

Az egész társaság csodálkozó arcczal hallgatta a „Mária-fürdő” öreg szolgájának különös beszédét.

— Már öreg ember vagyok — beszélt hosszadalmas bevezetéssel a vén szolga — hatvan három évet morzsoltam én már le, és ebből huszonhatot itt, Herkules-fürdőn, de — ki ne nevéssenek uraim — én bajt látok . . .

Peterdy Sándor, ki idegesen tépdelte a pezsgős dugókat közbeszóit:

— Csak mondja, mondja . . .

— Hát kérem még tegnap este történt, hogy az öreg nagyságos ur magához hivatott és azt kérdezte tőlem: Vincze, akarok valamit kérni magától, megteszi ezt nekem.

— Édes istenem, mondtam én, hát ki ne tenne meg valamit a nagyságos Haday Imre urnak, ha az öreg Vincze nem, ki már tizenkét év óta fűrésztöm.

— Jól van Vincze, ezt vártam. Hát el fog jönni hozzám holnap reggel három órakor, s aztán el visz engem sétálni.

— Eljövök nagyságos ur, válaszoltam, már hogyne jönnék.

El is mentem ma reggel, az öreg nagyságost akkorra már felöltöztették. Csendesen szólt hozzám:

— Vincze, úgy szeretném, ha halkan járnánk, nem akarom felkölteni a feleséget.

Aztán megindultunk. Az öreg nagyságos

belém kapaszkodott s úgy botorkált melletttem.

— Merre sétáljunk nagyságos uram, kérdeztem.

— Vigyél fel a Csóricsra.

Szinte megijedtem erre a kívánságra, mit akar ez a szegény vak ember a Csóricson. Mintha megérezte volna a gondolatom, keményen szólt reám.

— No Vincze, talán nem akarsz felvinni . . .

— Dehogyan is nem.

Neki kezdtünk a hegyi utnak. Ő uraim, milyen egy út volt az. Az öreg ur minden lépésnyomon megbotlott, s olyankor haragosan kiáltott fel:

— Ő ez a vakság, ez az átkozott vakság.

— Talán visszamenjünk.

— Nem, csak vigyél.

Keservesen, de mégis felértünk. Pár perczig pihent a kis filegoriában, s aztán így szólt:

— Vincze, eredj szépen haza most, majd le magam megyek . . .

Ijedten válaszoltam:

— De hogyan akar hazamenni? Irtózatoss lett erre a szelid arca: elvörösödött, majd fehér lett, szempilláit felemelte, s fénytelen, vak szeméi rémesen meredtek felém.

— Vincze, te eredj most haza, én úgy akarom . . .

Nem tudtam volna ellenkezni és lassan megindultam visszafelé. Vagy kétszáz lépést tettem a serpentin uton, mikor akaratlanul visszafordultam; az öreg nagyságos ur már nem

volt a filegoriában, de ugyanazon pillanatban rekedt sikolyt hallottam, s valami tompa, szakgott morajt, mint mikor valami zuhan le a hegyről.

Térdeim megroskadtak, a másik pillanatban aztán futni kezdtem, rettenetes félelem üzött. Most itt vagyok uraim, én nem vagyok bünyös.

Elakadt szava a vén Vinczének, sirt. Jó darabig hallgattak, mikor Harkányi Lajos azt mondta:

— Itt nincs kétség, az öreg Haday leugrott a Csóricsról.

A többiek: Bolgár Kálmán, Tallós Miska és Peterdy Sándor csak a fejükkel ütöttek reá.

Többet nem is szóltak, csak Bolgár Kálmán mondta nagy sokára:

— Az asszony.

Azután szétváltak. A nap korongja éppen akkor bukkant elő, s aranyos sugaraival derűt öntött szerte széjjel. Ők négyen kezét fogták, s elmentek négy irányba.

Mindnyája arcán ott ült a fojtott kíváncsiság. Csodálatos dolog is az, mikor egy öreg, vak ember, kinek a fiatal feleségéről csak jót mondhatott mindenki, leugrik a Csórics tetejéről.

Délfelé aztán oláh parasztok valami alakatlan tömeget hoztak fel a fürdőbe, a mely zöld kabátba volt bujtatva, meg cipője is volt, szép fényezett cipője.

Az első fürdői ember mindjárt rá ismert benne az öreg Haday Imrére.

Mikor mindenki nagy parthiera vadászott, ő, a sajtóságos különcz, hirtelen beleszeretett egy szegény leányba s elvette feleségül.

Es mialatt a világon mindenkivel történik valami, vele nem történt, a sűrű keresztelőkert leszámítva, többé semmi. Ugy él, amint neki tetszik s olyan elbizakodott, hogy mindig, minden dolog felől a saját nézetét mondja el és sohasem a másét. Így esik aztán, hogy épen akkor, mikor az egész művelt világ majd megőrül az analízisért, ő arra ráun. S habár nem tagadhatja, hogy a tagolás, bonczolás és elemzés szintén igen kitünő és okos dolog, mégsem rösteli bevallani, hogy a képzelet, az alkotás, a költészet mulatságnak mégis csak jobb.

Ime, ez Kovács Róbert. Szétbontottam őt alkotó elemeire s így többé nem rejtély sem előttem sem az olvasó előtt. Az analízis előtt egyáltalán nincs rejtély — az mindent megfejt, még Kovács Róbertet is.

Jelen irodalmi művem csak eddig tartott. Már napokkal ezelőtt elkészültem vele s a kézirat ott hevert íróasztalomon.

Ma, mialatt távol voltam hazulról, Kovács Róbert keresett a lakásomon. Beült a szobámba, hogy bejárja, míg visszajövök s ez idő alatt kezébe akadt kéziratom és elolvasta.

Mire én hazaérkeztem, Kovács Róbert már nem volt ott. Asztalomon hagyta azonban a következő plajbászszal firkantott levelet:

„Kedves barátom!

Analízisedet elolvastam. Kitünő; sőt ez az egy számomra mulatságos is volt, hiszen bonczoló tollad tárgya én magam vagyok.

Csak annyit engedj meg, hogy néhány ténybeli tévedésedet helyreigazítsam.

Miért hívnak tehát engem Róbertnek és miért nem Józsefnek? Nem azért ám, mintha az öregeim különcz emberek lettek volna. Dehogy. Hisz ők csakugyan Józsefekre akartak kereszteltetni, hanem a keresztapámat véletlenül Mayer Róbertnek hívták s ennek tiszteletére kellett nekem is Róbertté lennem.

Lettem pedig Schmied Róbert. Mert már csak bevallom neked, hogy az én Kovács nevem magyarosítás.

Az apám Schmied József, becsületes jáger ember volt Alsó-Ausztriában. Egy mágnás szerződtette s úgy kerültünk Ugocsába. Nem eredekek tehát, de genére Kopács. Analízisednek az a része tehát, a melyben őseimet az ugocsi krónikákkal hozod összefüggésbe elesik.

Tudok ellenben őseimről annyit, hogy apám és öregapám hagyományosan szerettek sörözni, anyám és öreganyám pedig kávézni — s mind nagyon meghíztak.

Az indogerman-turán, vagy sarmata-tatárkelta-magyar faj elmélet, ugy vélem, ezek után szintén tarthatatlan.

Hajszinre vonatkozólag csak annyit, hogy arról immár szó sem lehet. Teljesen kopasz vagyok s öt év óta gesztenyeszínű parókat viselek. Emlékezzél csak vissza, hogy mikor együtt jár-

tunk iskolába, hajam épen olyan vöröses volt, mint ma a szemöldököm és a szakállam. De a vörös haját csak a természetől fogadjuk el, — pénzen olyant nem vesz senki.

A homlokomon észlelt rendellenes, kék bütykő ma már nincs meg. Egy héttel ezelőtt azonban tényleg szereztem egy ilyen. Feleségem czernagombolyagja a zongora alá gurult s én, mikor utána ugrottam, belevágtam a fejemet a pedálba.

Hogy családukban lelki, vagy idegrendszeri abnormitások fordultak volna elő, azt nem hiszem. Legalább ahány felmenőmről én tudok, az mind elérte a nyolczvanadik esztendő. Addig pedig szerény parasztsorsában csöndesen, boldogul élt, vasárnap délelőtt misére, délután kuglizni járt.

A görögökből kizárólag csakis azért nem buktam meg, mert egy betűt sem értvén belőle, kénytelen voltam a görög tanárhoz privátára járni. Aki pedig privátára járt, az mind kitünőt kapott, — te is tudhatnád még.

Jogász akartam lenni én is erővel, mint a többi. De az öregem semmi áron nem engedte meg. És pedig azért nem, mert nem volt pénze rá. Szóval a faktum az, hogy tisztán csak muszájból lettem vasuti mérnök.

Az igaz, hogy szegény leányt vettem el, de tudtam bizonyosan, hogy néhány év múlva kétszázezer forintot fog örökölni.

Történni pedig a keresztelőkön kívül is sok minden történt velem. Egyszer például a fülem fagyott el, egyszer ellopták a kávéházban az esernyőmet, egyszer bevásároltattak tiszteletbeli dísz hadastyánnak s egyszer sikerült jegyet kapnom az „Elektra” előadásra.

Ámde minden egyébben teljesen igazad van. Tisztelet az analízisnek!

Hived

Kovács Róbert.

Kovács Róbert levele folytán, melyet őszinte nagylelkűséggel ki is adtam, még néhány szavam van.

Tagadhatatlan, hogy az analízis nem mond mindig teljesen igazat. Például, mi tagadás benne az én analízisemben is vannak némi kis botlások.

De végre is, a fődolog az, hogy az analízis nagyképű, érdekes, furcsa és meglepő legyen. Ha valóban csupa igazságból állana az analízis, nagyon sokan úgy gondolkoznának felőle, mint Kovács Róbert.

Az egyetlen zászló.

Az „Aradi Közlöny”-nek írta:
Sziklay János.

— Semmi sem lesz belőled. Ezt jóskolták a tanárok. Semmi sem lesz belőled; sóhajtozá az anyja . . . Ugyan maga semmi! Ezekkel a szavakkal utasítá vissza a leány, a kinek udvarolni próbált a kaszinóalán.

Husz éves volt már, de még mindig a he-

tedik osztályban vesztegelt. A tanárok kegyelemből eresztették tovább mikor már megismételették vele az osztályt. Ezt is inkább az apja kedvéért tették, a volt hétszemélyes táblai úlnökért, a ki nyugalomba lépve, haza költözött kis szülővárosába, melynek szomszédságában birt ősi jogon, egy nagy nemesi jószágot. A tanárok maguk röstelték a város előtt, hogy olyan eszes és tekintélyes embernek, mint Remecsei Pandur Imre, olyan tökkel ütött meg, mint Kristóf. Bár-dolták, faragták eleget; de kárba veszett minden iparkodásuk, kárba az öregnek sok drága ajándéka, melylyel kitartásra buzdítá a professzor urakat.

Nem fogott a jó szó Kristófon. De mikor Ruber Giza (a város legszebb leánya, a /dusgazdag Ruber borkereskedő leánya) mondá neki: maga semmi; akkor egy pillanat alatt meggyűlölte, megvezekelte lelki fájdalmával egész multját, s kijelenté kevélyen: leszek olyan nagy ur, a milyen nincs most a városban. Szerencsére van rá pénzem. Generális leszek. Nem nyugszom, a míg olyan magasra nem emelkedem. Akkor fitymáljon az a kalmár-leány!

A városban akkor egy vadász-zászlóalj állomásozott. Gondolom, a harmadik. A csehországi háboru után küldték oda helyőrségre. Parancsnoka, az alezredes egy osztrák gróf volt; a legénység nagyrészt karinthiai meg stájer fiu.

Pandur Kristófnak nem kellett volna katonává lennie. Ő még beleesett azok sorába, a kiket szabad volt kiváltani. Atyja nehezen adta ugyan a szerinte fölösleges pénzt; de a mama épen nem sokalta az ezerest, melylyel drága fiát örökre megválthatja a katonáskodás kegyetlen terhétől.

Most azonban, midőn fiának fellengző terveit hallotta, soha sem tapasztalt nemes fölhevülését látta, maga sem vonakodott attól, hogy Kristóf felcsapjon. Ha visszatekintett őseinek fá-jára, egy-egy tekintélyes sarjadékot látott a vérmezőn dicsőséget aratni. Hátha Kristófról is azt rendelte sorsa, hogy a katonai pályán legyen nagygyú? Miért ne kövesse hivatását?

Az alezredes, a ki többször megfordult náluk, hivatalos volt a rendes whist-estékre, megerősíté elhatározásában. Ne féltsé a fiut! Ott lesz majd ember. Urnak való pálya az. Ha kedvet érez rá a fiu, akkor bizonyosan katonának termett. Rossz dolga nem lesz az ő keze alatt. A fő, hogy engedelmeskedni tanuljon. S ha al-tiszt lesz, akkor felküldik a tiszti iskolába . . .

— Tiszti iskolába? szolt közbe Kristóf.

— Természetesen. A nélkül nem lesz még hadnagygyá sem.

— De volt esett rá, hogy egyszerű közlegények lettek tábornokká.

— Azelőtt. És akkor is csak hosszú háboruk alatt. A mikor a gyakorlatban tanulták meg a stratégiát. Most már vége annak a kornak. Sőt habár soha sem volt; csak mesélik. Minden hadvezér tudós volt egyuttal. Julius Ceasar, hm . . . Savoyai Jenő . . . Radetzky . . .

Itt megakadt maga az alezredes is. De sze-

II.

Vagy tizenkét éven át olyan elmaradhatatlan vendége volt Herkules fürdőnek az öreg Haday Imre, mint a milyen elmaradhatatlan az ősi levélsárgulás, lombhullás.

Akkor még jó világ volt ott. A nagy üveges kurszalon előtti terraszos park zenepavillon-jában Erdélyi Náci játszott.

Mint édes mézre a rajzó méhek, ugy jöttek ki a sétányra a bájos zene hangjaira a fürdő szép hölgyei, s don juan urai. Hány szerelmes vallomás hangzott el ott, azoknak számát csak az esti homályban elcsattant titkos csókok ezrei haladják meg.

Búbajos világ az a fürdő élet. Ott mindenki boldog, jókedvű, szerelmes és senkisémet beteg. Ott nem lehet hallani rongyos koldusok hálalkodó énekeit, nem lehet látni kisirt szemeket, csak dallamos kacagást, ragyogó szempárakat és még ragyogóbb gyémántokat.

Egyik-másik oiah bojár asszony magára rakott briliántjai egy uradalmat érnek.

Ebből az aranyos, verőfényes világból Haday Imre sose hiányzott. Nagyon megszerette Herkules fürdőnek a vadregényes táját és alig várta az első melegebb tavaszi napsugárt, hogy leutazhasson a kies fürdőre.

Ő volt mindig a legelső ki üdvözölte a fürdő százados fenyőt, kanyargó serpentinjeit, csacsógó patakjait, gőzölgő forrásait, zuhogó Oser-náját, s legutolsó ki isten hozzádot mondott mind-ezeknek.

A hatvan felé járt már az öreg Haday, s

előbb egyedül járogatott a fürdőre, de azután mindig elhozta magával fiatal hugát is, a csodaszép Hajnalkát.

A Herkules fürdőn nyaraló vendégek már szinte megszokták a jó öreg, nyájas arcját és mellette azt a viruló szép leányt.

Erdélyi Náci hogy belekapott az első nótába a délutáni hangversenyen már lehetett látni, a mint a park tulsó felén a Tatárczy-villa felől jön az öreg Haday Imre, meg a huga.

A tizedik szezon alkalmával meglepetés érte a törzsvendégeket. Haday Imre többé nem így mutatta be a leányt.

— A hugom, Hajni . . .

Mikor a tizedik szezon alkalmával a leányt be kellett mutatnia, mintha valami rejtett mosoly jelent volna meg szájaszélén és azt mondta:

— A feleségem, Hadayné asszony . . .

Az öreg Haday Imre ugyanis egy havas, téli estén, mikor fázósan húzódott meg a bánati kastélya nagy ebédől termének kandallója előtt, valami különöset gondolt.

Huga, a szép Hajnalka ott ült az ablak mellett és meleg lehelletével igyekezett leolvasztani a czifra jégvirágokat, hogy kinézhesse a fényes holdvilágította setét estébe. Büszke arcának nemes profilja élesen vált ki a befagyott, tejfehér ablak háttéréből és az öreg elnézte jóleső érzéssel, meleg érzélemmel és valami különöset gondolt.

Mikor megvillant agyában először az esz-me, kissé megborzongott és közelebb húzódott a kandalló lángjához, lassan-lassan megbarátkozott

a gondolattal, végül tetszett is már, meg is szeretete és ha teljesülésbe nem ment volna, tán nagyon is fájt volna az öregnek. Halkan szolt a leány felé:

— Hajnalka . . .

A leány hirtelen megrezent, majd félugrott, s oda ment a szép öreghez, lekuporodott az előtte levő, kis pluszsaomolyra és csendesen kérdezte:

— Parancsol Imre bácsi!

Olyan szépek voltak, a mint kettőjük alakját vöröses fényvel bevilágította a tűz lobogó lángja. Az öreg párszor végig simította a leány finom, selyemlágú haját és szerető hangon beszélni kezdett:

— Komoly dolgot akarok veled beszélni gyermekem. Nekem nincs senkim, csak te, nekem csak én vagyok a világon, kiben igazán bizhatunk. Aztán ez a világ olyan furcsa, vagy ha nem is furcsa, de nagyon önző. Lásd én öreg ember vagyok, már nagyon kifárasztott az élet, nem is sok a leélni valóm és épen azért azt a pár évet szeretném ugy eltölteni, hogy ne kellessen bizalmatlan arcot magam mellett látni. Es ekkor rád gondoltam, szép Hajnim. Azt szeretném, ha te mindig mellettem maradnál, hogy nyugodt szívvel halhassak meg.

— Édes jó bácsikám, hisz nem akartam én elhagyni . . .

Az öreg csak megrázta a fejét és tovább mondta:

— Nem értesz gyermekem. Jöhet idő — és ez minden pillanatban, itt lehet — hogy

rinte elég volt ez a dicső példa, hogy meggyőz-ze a növendékét a hadi tudományok szükségességéről.

Kristóf egészen másképen képzelte a katona életet. Nem látta soha sem, hogy az alezredes könyv mellett ült volna. Csak azt látta, hogy lépdelteti a zászlóalj homlokvonala előtt sötét pej lovát, mialatt a négyszáz embernek válla mellett megfeszül a tisztelő puska, mint a peczek; a tisztek kivont kardján csak úgy tánczol a napsugár, a kürtök búgnak, megharsan a zenekar (akkor még nem fosztották meg e gyönyörűségtől a fess vadász-truppot) és egy szóra oszlóppá fordul az egész front . . . Gyönyörűség azt nézni.

De sehogy sem tetszett neki a korai fölkelés. A csatangolás harmatos hajnaltól tikasztó délig. Porban, sárban, esőben egyaránt. Órállás a puszkaporos dombon huszonnégy óráig, a mikor még komisz-ebéd sincsen, melyhez most örömmel kapna, ha kaphatná, mert nem étezik a kaszárnyában, hanem otthon. És a készenlét, az éppen rettenetes. Benn hálai a kemény szalmazsákon, a bundaszagban, orrfacsaró dohányfüstben . . . Bolond volt, hogy ide jött, a mikor nem kellett volna.

Három hónap múlva jelentkezett az alezredesnél. Megunta a dicsőséget. Ilyen súlyos iskolát nem akar végezni azért, hogy generális legyen. Megél ő a nélkül is. Megy az eke után, az hasznosabb multság. És akkor tér haza, a mikor neki tetszik.

— Hohó, az nem úgy megy ám. Beesküdt három esztendőre. Hacsak nem török a lába vagy a bordája, akkor ki fogja tölteni a három esztendőt.

Elkéült, elzöldült erre a beszédre. Az alezredes pedig nem állt meg itt, hanem többet is mondott.

— Azért esik nehezebbre, mivel itthon van. De ez nem fog sokáig tartani. A zászlóalj pár hét múlva a brucki táborba megy, s onnan, a mint ő tudja, nem jön ide vissza. Valamelyik cseh városba viszik. Ott majd beletörődhetik a katonaéletbe, mert nem lesz egyetlen civil ismerőse sem. Abtreten!

Még haza sem mehet? Nem lesz meg az otthoni finom ebéd, csak a kantinos főztes? Kihúzzák alóla a tollas párnát? Folyton folyvást a durva sváb parasztok közt henteregen? Csak lássák!

Azon a reggelen, amikor a zászlóaljnak el kellett vonulnia, nem kelt föl. Csak menjenek szépen, őt meg felejték itthon. Fegyver, szerelvénye benn van a kaszárnyában, ő extrában jár haza. Nem vész el tehát egy gomb sem az állam tulajdonából.

A kaszárnya udvara már tele volt bucsuzó emberrel. A tisztek el szoktak járni a polgárcsaládokhoz: ismerőseik most mind eljöttek, hogy istenhozzádót mondjanak. A zenekar elfújta a bucsuztatót, aztán az imát; az alezredes kiadta a parancsszót.

egyszer csak azt érzed, hogy nem vagy többé a magadé, bizalmatlan kezdel lenni önmagadhoz, környezetedhez, hozzám. Oknélkül könyg gyül a szemedbe, égni kezd az orcád és lát gyöttri a tested. Fájó kínos érzet járja át a tagjaid és te mégis szívesen türod; nappal merengsz lehunyott pillákkal, éjjel tágranyított szemekkel ábrándozol. Összerázkodol a legkisebb zajra és órahosszant elülsz a magányos, lombfedte helyen. — Sirni és nevetni szeretnél egyszerre, dalolni és duruzsolni egy pillanatban. Majd úgy érzed, hogy szenvedsz, hogy végtelen boldogtalan vagy és halni, csak halni kívánsz . . .

Hajnalka ijedt tekintettel meredt ősz bátyjára és félb áhitattal kérdezte:

— De hát miért mind ez?

Haday Imre visszdólt a vörös bőr zsölye támláján, fehér, reszkető kezével végig simította egész fejét, s aztán lemondó sóhajjal mondta:

— Ez gyermekem, a szerelem.

Sokáig ültek szótlanul. Az öreg tán a multtal foglalkozott, a leány tán a jövőt kutatta! Végre is megint az öreg Haday kezdett beszélni.

— Ettől félek én, leányom, mert ha ez hatalmába kerít, úgy tölem örökre elszakít.

— Sose, sose hagyom el a bácsit . . .

— Igazán gyermek vagy. De hald mit terveztem. Minek csavarogjuk mi úgy ezt a világot, kiket a legelső szép arc szétszakíthat, fiuzzuk szorosabbra a köztünk levő köteléket.

— Nem értem, Imre bátyám.

— Nem érted? No majd mindjárt megérted. Csak egy kérdésre válaszolj: volna-e

— Mi az? micsoda mozgás az? kiáltott az első század kapitányának.

— Jelenem alássan alezredes ur, egy emberünk még hiányzik.

— Ki az?

— Pandur Kristóf.

Az alezredes káromkodott egyet a fogai közt.

— Lusta kujon! menjen el érte a napos. Öt percz alatt itt legyen.

A napos visszajött azzal az izenettel, hogy nem jön.

— Nem?

Elküldte érte az őrjáratot. Szuronyos fegyverek közt kísérteté a zászlóalj után, az utó csapatnál. Nevetett az egész város rajta. Csak néhányan emlegettek kegyetlenséget, brutalitást. A többiek sorra azt mondták: úgy kell. Büntessék meg. Tanulja meg egyszer a regulát, eleget haszontalankodott itthon. Nagy büntetése úgy sem lesz; jó barátja az apjának az alezredes!

Hiába akarta fellázítani az öreg méltóságos asszony a város asszonyait. Hogy ez így nem megy! Ez a megszegyenyítés! Ez a meggyalázás! Mintha még most is ostromállapot alatt lenne Magyarország! Álljon össze száz asszony, s menjenek egyenesen a királyhoz.

Dehogyan mentek.

Jött azonban három hónap múlva egy hivatalos levél a városhoz, melyben a hadparancsnokság felszólítja az összes hatóságokat, különösen pedig ezt a várost, hogy ha ott rejtőzködnek Pandur Kristóf szökevény vadász, szállíttassa el rögtön a legelső helyőrségre.

Ekkor tudták meg a városban, miért nem mutatja magát már két hét óta Pandurné, miért sir, kesereg otthon? Miért nem bocsát maga elé senkit, még a nőegylet választmányi tagjait sem?

Ő már tudta, hogy fia megszökött. Hová, azt a zászlóalj parancsnoksága is csak sejté. Talán Franciaország felé. Ott most két nemzet áll harcban. Az ország élet-halál csatáját vivja a hatalmas, szerencsés hódítóval. A ki kockázni akar a sorssal, azon a véres ostáblán nyertes lehet.

De azért generális még sem lesz Kristófból.

A városkapitányság, megkapta a katonai hatóság levelét, folytonosan felügyelet alatt tartá az öreg méltóságos ur lakását. De csak messziről és kellő tisztelettel, hogy meg ne sértse őt. Az öreg ur mindaz által észrevette. Szegyenlé, de nem tehetett róla.

December közepén fölment a kapitányhoz.

— Ne fárasssa most már magát, kedves őcsém, mondá: Megmondom, hol van a fiam Levelet kaptam tőle. Beállott Garibaldi idegen csapatai közé. Dijonból ír.

A kapitány meggyőződött róla, hogy úgy van.

Kristóf a generálisságért küzdött a francia keleti hadseregben. Előbb Svájcba szökött. Ott nem tarthatá fenn magát, de találkozott egy francia patikárussal, a ki megkínálta pénzzel, ha be akar lépni a francia seregbe. Kristóftot rávitte

erőd engem, öreg embert, kinek ugyis csak pár éve van még, mint feleség követni?

A szép Hajnalka arcából egy pillanatra kiszaladt a vér, de csak egy pillanatra, a másikban már megint a régi volt és csak annyit mondott:

— Volna.

Többet nem tudott mondani, csak leborult az öreg térdeire és sirt, sirt keservesen.

Igy történt aztán, hogy a tizedik szezon alkalmával Haday Imre így mutattabé Hajnalkát:

— A feleségem, Hadayné asszony.

III.

A tizennegyedik szezon alkalmával a hercules fürdői törzsvendégeket újabb meglepetés érte. Az öreg Haday Imre, ki egy évi házassága alatt tíz évet öregedett, vakon jött a fürdőbe, a felesége csak úgy vezette, mint valami koldust.

Szánandó alak volt az öreg. A felesége azonban annál inkább nyitotta ki a szemét.

Gyönyörű szemek voltak. Kékek, igazi setét, fényes kék szemek voltak, melyek az első tekintetre gyujtanak és Hadayné asszony szemek egyszerre is száz felé gyujtottak. Az asszonyok férjeiket, a leányok udvarlóikat féltették azoktól a veszedelmes szemektől és méltán.

De hát jött idő, melytől az öreg Haday annyira félt azon hideg havas téli estén, mikor ott a kandaló előtt eljegyezte magának a szép Hajnalkát. Jött az idő, midőn kezdett bizalmatlankodni, oknélkül könnyezni, égni az arca.

az éhség. Erősebb ösztönzője volt, mint az ambíció, hogy vezér lehessen. Elhamvadt benne a pillanatnyi láng, melyet Ruber Giza támasztott és büszkesége szított. Csak egy-egy percze jutott eszébe: hátha most? — De már be sem fejezte gondolatát.

A francia-német háboru már végére járt. Január második felében már Páris is alkudozott. A németek mindenütt diadalmaskodtak; alig egy két kis csetepatében maradtak vesztesek délen. De a francia e győzelme is nyom nélkül elröppenő, rövid mámort keltő volt, keserű, véres ébredéssel.

Az utolsó csata a dijoni.

A fegyverszünet már elhagattatá az ágyukat Páris körül, csak Belfortnál és a dijoni mezőn dörögtek.

Kétszer támadja meg Ketteler a várost. Az ősz Garibaldi nem adja olyan könnyen. Látja, hogy győzni nem fog; de a poroszoknak sem enged olcsó diadalt.

A pommerániai nyomulnak Dijonra az első sorban. Francia és idegen nemzetőrök fogadják őket. Magaslapon állanak, egy hat ágyus üteg védelme alatt. A fegyverek gyilkosok, mint mindig. Ha érczből lennének vezérek, ilyen jó gépek a katonák, nem ért volna el a német hadsereg Párisig.

A pommerániai nem állja ki a tüzet. Hanyatlak ereje; hullanak harczedett katonái. Piros pászták csikozzák a havat, mély barázdák szaladnak rajta keresztül-kasul. A gránátok szántják. Ezek a félelmes vadak, melyek ellen nem óv sem eleven, sem más sövény. Mindent ledöntenek utjokban, keresztül turják magukat a földhányáson.

A két csapat kézi tusára kél.

A pommerán zászlótartó elesik. Megragadja a rudat egy másik. Odahull ő is.

— A zászlót! hangzik itt. A zászlót! harog ott.

Egy ifju nemzetőr hadnagy csapkod kardjával a szuronyok közé. A vashegyek átfurják mellét, de azért megragadja a zászlót s mialatt szökőkútként szórja keble a vért sebeiből, minden erejét összeszedve rohan a zászlóval vissza, a nemzetőrök második csatavonalához. Ott terogy. Egy vén katoná kivétel a zászlót kezéből s viszi Dijonba. Nem látja senki, hogy elszakad csapatjától; összekeveredik francia, porosz a kődös esti homályban.

Garibaldi kétszáz trankot és hadnagyit kardot ad a nemzetőrnek, a ki elhozta a zászlót. Az egyetlen porosz lobogót, mely francia zászmányul esett a háboruban.

De az, a ki kicsavarta a német harcosok kezéből, már nem igazolhatta magát.

Halálának hire is csak későn került haza. Három nappal azután, hogy Ruber Giza férjhez ment ahhoz az ezredeshez, a ki egy évvel azelőtt vadászezredes volt a kis városban. Ő belőle csakugyan lehetett generális.

Érezte a szívesen türt fájó érzetet, a nappali merengést, az éjjeli ábrándozást, a félelmet, a kereste a magányt. Sirni és kacagni szeretett volna, dalolni és rombolni mindent és végül halni kívánt . . .

Ott a fürdőn ismerkedett meg Peterdy Sándor huszár főhadnaggyal.

Az asszony a leány első szerelmével szerette meg a daliás katonát, és a főhadnagy is úgy érezte ez az asszony vagy boldogsága, vagy végzete lesz.

Szerették egymást és meg volt bennök a jó akarat, hogy kimélik az öreg tisztos fejét a botránytól.

Elhatározták, hogy várni fognak. Reménykedtek is erősen, hisz Haday Imre mindig öszszébb-összébb esett. De aztán lassanként az első tavaszi fuvalomra megint új erőre kapott, és egészségesebb lett, mint valaha, csak vaksága okozott sok keserűséget neki.

Szegény, bizó szerelmesek reménye mindinkább fogyott, s egy mámoros fürdő-estély után, hogy Peterdy Sándor haza kísérte a szép asszonyt, elvesztették a fejüket is . . .

A száraz igazság ez, hogy a főhadnagy egy órával később ment visaza az estélybe, mint az asszonyt hazakísérte . . .

Ettől a naptól kezdve keserves vezeklés volt az életük, mert becsületesek voltak mindketten és érezték, hogy rutul megcsalják azt az öreg vak embert. A szezon végén végtelen fájdalommal bucsuztak. A főhadnagy kérte az asszonyt, hogy meglátogathassa, de Hajnalka

A 16.

— Egy hét éves ur lovasa. —
Az „Aradi Közlönynek“ írta:
Gárdonyi Géza.

Az emberek között legjobban szeretem a lovakat.

A ló csodálatos állat: négy lábon jár. Miért jár négy lábon? Senkisé tudja.

Az embernek, a ludnak, a tótnak, a kakasnak csak kettő a lába. Mennyivel különb a ló.

És milyen jó milyen barátságos állat. A ki kocsikázni akar, azt huzza. Ha reggeltől estig akar valaki kocsikázni, hát reggeltől estig huzza. A ki meg lovagolni akar, azt fölengedi a hátára és vágtat vele, repül vele akár egy esztendeig is.

Megfigyeltem, hogy a jó emberek, meg a jó kutyák vidámak. Különös, hogy a ló nem vidám. A minap megállottam a lövőde téren és néztem, hol az egyik, hol a másik lovat, a mint szomorúan állott a kocsis előtt. Szép okos tekintete gondolkosva tévelygett a messzeségben. Olykor-olykor nagyokat bólintott a fejével, mintha mondotta volna.

— Így igaz.

A lovak valószínűleg azért busúznak, mert valami gonosz ember fölhalálta az ostort. Bizony ha ló volnék, megrugnám azt, a ki az ostort föl találta.

Szerencsére nem minden kocsis haragos. A lövőnatu kocsisok például nemes gondolkodású jó emberek: azok ökörszarvaival muzsikálnak az embereknek és a lovaknak. A lovak ezt szeretik hallani. Vidáman lengetik utána a sörényeiket és a patkójuk tánczosan csattog a kövezeten.

Beszeg az omnibus kocsisokat más anyagból gyurta az isten. Ezek haragos emberek. Száz embert is beengednek abba a kerekében járó kis hába, a melynek omnibusz a neve.

A szegény ló könnyezve csóválgatja a fejét, mintha mondaná:

— Emberek, emberek, mi lovak est nem cselekednők meg veletek.

— Persze az omnibuszokhoz csak olyan emberek állanak be kocsisoknak, a kik a természet különös játékaiból szív nélkül kerültek a golyaelő Hiszem, hogy minden ostorvágócsánk felhallatszik a jó istonhoz és hogy az őket majdan omnibuszos lovakká változtatja.

Mennyivel jobb a sorsa a rangos urak lovainak. Ezek köpönyeget és kamáslit viselnek, kedvesen henczeget méltóságos teremtesek, hallom, hogy ösökkel is dicsekszenek, és hogy pályatársakért versenyeznek a lovakademián. Csifra szeresámaikat gyakran megcsodálom az Andrássyuton. Micsoda remek alkotásai ezek a jó Istennek. Micsoda alantasabb rangot foglal el a teremtes osztályában a kövér kukoricaszakállu adótsizt, aki a harmadik emeleten lakik és apámmal nyomtatott levelekkel levelez. Ilyen lovakkal álmodom éjjelenként, a főntemlitetteket értem — ilyen fürge, büszke, csintalan, prüsszögő szép lovakkal. És hallom a bessélgetésüket.

megtiltotta, levelezni sem akart, később ebbe mégis bele egyezett. Mikor utoljára beszéltek együtt utolsó szavok ez volt:

— Édes viszontlátásra itt . . .

Szegény Hadayné asszony élete ezután csupa hazudozás volt. Eltűnt a jókedve és mégis azt kellett hangoztatni urának, kit most is úgy tisztelt, szeretett, mint atyját. Tavasz felé Peterdy Sándor levelet kapott Hadaynéától, melyben írja:

„Pár hét múlva megyünk Mehádiára. Rettegek ezektől a napoktól, mert szegénytelen és azért mégis boldog nyomát magamon viselem annak a fürdőestélyi utáni órának . . .

Három hét után csakugyan leutaztak a fürdőre. Peterdy már ott volt. Milyen találkozás volt az. Most már félredobott az asszony minden restelkedést, hiszen az anya szerelme ezerszerre lángolabb a nő szerelménél. Elérkezett végre a rettegett nap. Szegény vak öreget csalták, hogy beteg lett az asszony, hogy nagyon soká fog feküdni, hogy most nem kiserheti sétára, majd más fogja elkísérni. Es ezután az öreg Vincze kísérgette a gyámoltalan vakot a teraszos park fehéren kavicsolt utain. Bár sose bízták volna erre a vén, öregasszonyos fecsegésű szolgára. Hiába mondogatták neki, hogy valahogy ne szóljon az öregnek a fiáról — mert fia lett — mivel nem bírná el a nagy örömet, mégis elszólta magát egy napon:

— Ó nagyságos uram, ha látná, milyen szép, milyen eleven az a visitó kis portéka . . .

— Miről beszélsz Vincze? kérdezte az öreg Haday.

— Miről? Hát nem titkolom már tovább: a nagyságos ur kis fiáról . . .

— Én gróf paripa vagyok.
— Én hercegi.
— Én tükrös istállóban lakom.
— Engem maga a herceg kefél.
— Az én patkóm ezüst.
— Az én szablam arany.
— Én repülök mint a szél.
— Én meg mint a villám.
— Nohát fussunk versenyt.
— Fussunk.

Apám egyszer a költőkről beszélt. Azt mondta, hogy erre a pályára születni kell.

Gondolkozóba estem. Már hét éves vagyok és sohasem jutott eszembe, hogy verset csináljak. Lovakkal, paripákkal foglalkozott folyton az elmém, és a hajlandóságom korán jelentkezett. Emlekszem, hogy alig egy éves koromban repeső örömmel néztem a lovat, és első szavam is ez volt:

— Gyi!

Mindig aranyszörű lovakról álmodtam. A ló mondotta:

— Ül fel kis pajtás légy huszár.

Az apám vett egy kis falovat. A faló kerekében járt, ha az ember hátul belefújta, hát szinte megrendítő hangon fűtyült az egész ló. Művelt ló volt és gyönyörű. Egész nap húzogattam föl alá a szobában, enni adtam neki a kávémból s mikor aludtam, magam mellé fektettem a puha meleg vánkosomra.

Azt gondoltam így alusznak a lovaikkal a huszárok is.

Egybe megakartam tanítani arra, hogy táncoljon. A huszárok lova is tánczol. De az én lovam nem akart. Akkor megharagudtam rá és oda vágtam a falhoz.

A feje letörött.

Megijedtem. Reszketve szedtem össze. Jaj nekem, folyik-e a vére. Nem folyt. De már most mit csináljak én egy fejetlen lóval? Az udvarunkon lakott egy doktor bácsi, ahhoz vittem be, hogy gyógyítsa meg a lovam. Azóta sok lovam volt. Hol az apám vásárolt egyet, hol a Jézuska. A miket a Jézuska ajándékozott, azok mindig szebb lovak voltak, mint azok miket az apám hozott. Egyszer olyat is kaptam, a melyiknek igazi szőre volt és a mire rá is lehetett ülni. Milyen angyali érzés az, ha lovon ül az ember! Egész nap vágtattam rajta, mignem annak is letörött a feje s meggyógyítani többé nem lehetett. Akkor az apám azt mondta:

— Fiam, az iskola holnap megnyílik. A lovasának vége.

Vett könyveket. Iskolának nevezett kényszerintézetbe járatott, s minden áron ki akarta terelni a lovakat az eszemből.

De hiába. Ereztem, hogy nem költőnek születtem, hanem kocsisnak.

Mennyivel szebb is kocsisnak lenni, mint költőnek. Láttam egy költőt gyalog ment: szürke csilinder volt a fején és parapli a kezében. A kocsis kocsin jár, pörge kalap van a fején és ostorral durrogat. A költő a földre néz. A kocsis a mindenségbe. A költő alázatos meg szomorú, a

A vak Haday megállt, azt gondolta az öreg szolga megtévelyodott:

— Vincze, tudod te mit beszélsz?

— Már hogyné tudnám, aztán meg a nagyságos urnak is kellene tudni, hogy hát itt volna már az ideje, vagy talán nem várta?

Az öreg Haday úgy érezte ebben a pillanatban, hogy most ezerszer sötétebb minden körülötte, de uralkodott magán:

— Ne fecsegi Vincze. Vártam és nagyon örülök. Most gyerünk haza.

Utközben mindent kitalált. Ezért van hát a feleségemnek az a nagy betegsége, azért halottam én a mult éjszaka gyerek sirást és nem tudtam elképzelni, honnan jöhet a fülembe gyerek sirás. Aztán a multkor, mikor megbotlottam valamibe, azt mondták a réz lábakon álló szivarkészlet volt, ördög, kard volt.

Mikor hazatérték egész tisztán tudott mindent, ezt a vak embert egyszó mindenről fel világosította.

Megparancsolta a cselédnek, vigyék a feleségéhez. Mikor leült az ágya mellé azt kérdezte:

— Édesem, ma engem igen megsértettek, ebből párbaj lesz. Én természetesen nem állhatok ki, vak vagyok, így kell keresnem embert, ki elvállalja értem a felelőséget, kit én megnevezhetek magam helyett. Tetőled kérdelem, kit ajánlsz nekem, ki méltó hozzám, hogy ügyem vigye, de ha lehet katona tiszt legyen.

Az asszony szeme megcsillant: ime az alkalom, hogy Peterdy Sándor az öreg becsületén ejtett csorbát esetleg saját vérevel lemoshassa és ezzel kiegyenlítse a köztük levő tartozást. Minden habozás nélkül büszkén mondta:

kocsis villogó szemű önértetes és vidám. A kocsis hatalom. Parancsol a lovaknak: erre menjetek! állapodjatok meg. Vigyetek két embert, vigyetek husz embert.

Minden ló örömmel engedelmeskedik neki. Mindég repül, az emberek tisztelettel és csodálkozással néznek rá és azt mondják.

— Ime ez parancsol a lovaknak.

Ha a kocsis nem parancsolna a lovaknak, mi is lenne az emberiségéből? Gyalog kellene járnia még a királynak is.

A minap azt mondja az apám:

— Fiam ma nagy nap van, ma léptél a hetedik esztendőbe. Ma egész nap szabad rossznak lenned, mert tudom, hogy ez neked öröm. Ezen felül kívánj a mit akarsz, megveszem neked.

A cipőmre pillantottam, hogyan léptem én a 7-ik esztendőbe, a nélkül, hogy észrevettem volna. No, ez szerencsés lépés volt. Máskor is jó lesz meglépni.

— Apám mondtam megrebbenő szívvél — végy nekem egy lovat.

— Szívesen, felelte lenézőn, menjünk a boltba.

— De nekem nem olyan fából faragott, csapával kitömött ló kell ám, — szóltam határozottan, nekem igazi ló kell.

— Jaj barátom, mondotta ő nyugtalanul — az igazi ló nem neked való ám.

— Magad mondtad apám, hogy már nem vagyok kis gyerek.

— Az igaz, csak hogy az eleven ló rug.

— Jól bánok vele.

— Harap is.

— Csukorral etetem.

— Annak szalma kell.

— Alája teritem az oroszlanos süvegemet.

— Azonfelül az igazi ló drága is.

— Van pénzed!

— Nincs!

— De van.

— Mondom, hogy nincs.

Elálmélkodva néztem rá. Hát lehetséges az, hogy egy apa ilyen konokul tagadjon. A saját szemeimmel láttam reggel, hogy teli van az erszénye hatásokkal.

A sir lámpája.

— Az „Aradi Közlönynek“ írta:
Mérő Károly.

Hagyjátok meg az embert és örök ulti hitében.

Egzen ez égi remény sírja sötét fenekén!

— Mert ha e hit minket csak jobbakká tesz e földön.

Már több jót tett, mint mind az a bölcs tudomány.

— Ilyen férfit csak egyet ismerek: Peterdy Sándor, főhadnagyot.

Tehát Peterdy Sándor gondolta az öreg és felállt:

— Rögtön hivatom.

Mikor szobájába vezették, előkérte a nemesek könyvét s parancsolta keressék meg benne a Peterdy nevet:

Remegve várta míg keresték és boldogan sóhajtott fel mikor rátaláltak a névre: Hatszáz éves nemesek a Peterdyek és kamarások kétszáz éven keresztül. Kiküldött mindenkit a szobából és gondolkozni kezdett. Van felesége, ki szeret egy ös, nemes család sarjadékát, van fia, ki ha nem is az övé, de a Haday nevet viseli és hivatva van azt újra felvirágoztatni. Ő maga tehetetlen, ha még soká lábatlankodik közöttük, utoljára kitudódik valami és botrány lesz. Így a világ csodálkozni fog egy kissé ezen az új Hadayn, de majd megszokja. A vér benne pedig végre is igazi nemesi vér.

Mikor mindezeket meggondolta, elküldött az öreg Vinczéért. Mikor elő került az öreg szolga, azt kérdezte tőle:

— Vincze, akarok magától valamit kérni, megteszi ezt velem? . . .

IV.

... És a midőn ott fenn állott a Csőrics tetején s érezte a lába érintésével, hogy csak egy lépés kell még a mélység felé, azt mondta magának:

— Ha tovább akarsz élni vén világatlan, akkor az a fiu Peterdy-gyerek lesz, házad pedig bün fészke, míg ha innen leveted magad, az a fiu Haday marad, s neved mocsoktalan.

És a halál borzadályának egy önkéntelen síkolyával levetette magát a mélységbe . . .

Mért szereti a nő a férfit?

— Szatira. —

Az „Aradi Közlöny”-nek írta:
Brankovics György.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy magam is férfi vagyok s így tisztelt olvasóim el fogják hinni, hogy tárgyilagosan szólok hozzá a kérdéshez, amelyet csevegésem élére írtam s amely valóban rejtély előttem.

Hogy a férfi halálosan — egészen a verselésig — belészeret egy leányba avagy nőbe: az igen természetes, mert hiszen mindakettő a »szép nemhez» tartozik, arca bájos, szeme igéző, hangja édes s a mosolya kábító.

De hogy a nő mért szeret belé a férfuba, aki egészen ellenkező test és véralkattal, természettel bír, aki a frakkot öltönynek s a cilindert kalapnak tartja; aki a természet legszebb növényadományát, a haját, tövig nyíratja s azután koponyájának a tarlóját szagos kenőcsökkel öszsze-vissza kenve fenve, a homloka fölött felsüteti: azt nem értem. Vajjon nem borzasztó e az a sörény, mely ott az orra alatt nő, s amelyre melynél hosszabb, annál büszkébb? Vajjon nem neveléses-e, hogy e sörénynél fogva a világ urának s hódítóknak tartja magát! Holott a nő kedves s valóban isten képeire teremtett arcát még csak megsem közelíti.

És ez még csak hagyján, de ha rá gondolkodok a férfiak számos és egytől-egyig rossz szokásaira, akkor csakugyan kényszer-zubbonyt lehetne minden nőre tenni, aki a férfiert rajong!

Ugyan kérem képzeljék maguk elé azt a lényt, akinek durva agyagból képezte a Teremtő az ősapját s aki valami mérges növénynek a szárított leveleiből gyárt kolbászt — azt mondják szivar — éget a szájában s órákon át ott fujja a füstöt a karosszékben, anélkül, hogy szeretetreméltó feleségéhez, aki élettársul szegődött hozzá, csak egy árva szót is szólana.

Hát lehet az ilyen, isteni tévedésből emberré lett állatot szeretni? Hiszen még annak a szerelmes levélnek a papirosa is büzös a cigarettájától s a pipájától, amelyen szerelmet vall és hűséget esküszik. A szája pedig valóságos füstölő kémény, amelyben disznóhúsként fityeg a lelke: a nyelv.

Arról, hogy ez a törpének maradt óriás, a mérgező italoknak mily iszonyu mennyiségét képes a gyomrába önteni, ha hozzá hasonló társaságba keveredik: arról nem is akarok szólni, mert annak a célját a világ összes bölcsői ép oly kevéssé tudják felfedezni, mint az összes bolondjai. De hogy a borkak, sörnek, cognaknak, fekete kávéknak, theának s szűrőzacskója, a nő szeretetére méltó volna, azt kerekén tagadom!

A férfiaknak fogalmuk sincs arról, miként kell egy koszorút avagy egy szalagcsokrot kötni, hogy az tessenek a szemnek, ellenben oly ügyetlenek, hogy az ing, a kabát és a mellény gombját minduntalan letépi. Ilyenkor lármázni, dühöngeni igen, de a czérnát a tübe fűzni nem képesek. Ez ügyetlenségük az oka, hogy nem lehet rájuk bízni az ételek elkészítését, a gyermekek ápolását, a lakás rendben tartását s a leányok őrzését. Még a legyezőt sem tudják a kezökben tartani s az ékszernek, szallagok, csokrok, csipkék, kalap és ruha diszek, dísztolak és egyéb fontos dolgok iránt, mint amelyek a nő szépségét, szellemét és kedélyét tulajdonképpen kifejezésre juttatják, a szó szoros értelmében értelmetlenek, tudatlanok.

Más szóval az élet a kényelmeit, kelleméit nem ök, hanem a nők varázsolják elő s a szerencsétlen férfiak még is abban a hitben élnek, hogy ök a nők urai, vezetői, kormányzói, s e tévhitükben játszik a nagy lelkűt, szögletes sziveségeikkel, egyre másra bizonyítgatják, hogy ök a szép nem lovagjai, holott régi s tudva lévő dolog, hogy minden okos nő minden pillanatban, nem csak a kis ujjára csavarhatja a férfit, nemcsak papucsot tehet a fejére, hanem szarkákat is rakhat a homlokára, csak akarnia kell.

Há az ember mindezeket komolyan fontolóra veszi, valóban megmagyarázhatatlan, hogy a természetnek e kedves, okos lényé, az istennek e remeke: a nő, az emberiség fölösleges és haszontalan czafrangját, a teremtés izléstelenségét: a férfit, igazán szeretni tudja. Egy csókolni való iczi-piczi kis láb, a bársony puha, alabastrom fehér formás kis kéz, belebolondul a formátlan, tenyeres talpas, szőrös két lábú állatba! Nem neveléses, nem bosszantó dolog ez?!

Természetes uton és módon ez nem történhetik meg. A férfiaknak kell valami titkos szerrel birniok, amivel a nőket elvakítják, elbolondítják. Es ugy is lesz, mert ennek az első

bizonyítékát már a Mithológiában is megtaláljuk, Titania, e bájos istennő ugyanis valami varázssítal élvezése után egy számarfejjel bíró férfuba szeretett bele.

A titkos szeren kívül nagyszerepet játszik a női szív jósága és a kíváncsiság is. A nő ugyanis akkor, a midőn egy férfuba szerelmes lesz, csak nemes lelkének a sugallatát követi, amennyiben részvétellel viseltetik azon szerencsétlen lény iránt, aki különben sorával sehogy sem volna megelégedve, s vigasztalanul czipelné az élet terhét a sirig; de másrészt, kíváncsi megtudni, hogy mit értenek a férfiak azon szerelem alatt, amelyet esküvel fogadnak s esküvel erősítenek meg. A leány s a nő ugyanis az ő angyal tisztaságában nem tudja mi a valódi szerelem, s így csupa tudvágyból leereszkedik a férfiakhoz, megengedi nekik, hogy megcsókolják, megöleljék.

Igen, a tudvágy annyira felbátorítja őket, hogy még akkor sem ijednek meg, amidőn a férfi, veleszületett vadságában, fogait vicsorgatva, azt sugja a fülébe, hogy: »Ugy szerettek: majd megeszlek!»

Vége meglehet, hogy a nők, azért is szeretik a férfiakat, mert ezek többnyire igen tanulságosak. Így például egy kis türelemmel rá lehet a férfit szoktatni, hogy a számlókat a nő lábai alá helyezi; hogy a felöltőt a legnagyobb hőségben, a nő után czipeli; hogy medveként tánczol, ugrál és forog sőt még apportiroz is...

Valószínű tehát, hogy ezért szereti a nő a férfit, de csak valószínű, mert a találynak tökéletes megfejtése még nagyon sok fejtörésbe fog kerülni s az én csevegésem csak egy kísérlet — de nagyon komoly kísérlet.

A karácsony angyala.

Írta: Seidel Henrik.

Az „Aradi Közlöny”-nek németből fordította:

Ursula Darinka.

Midőn a kis Győző anyja decz. 24. reggelén fiacskájához ment megnézni, vajjon kialudta-e már magát, fiát tágranyított szemekkel maga elé bámulva találta ágyában. Egy ideig kutatva nézett anyjára, majd kérdé:

— Hol vannak szárnyaid anyácskám?

— Minő szárnyak fiam? kérdé, emez s kisé csodálkozva nézett fiára.

— Melyek az éjjel voltak vállaidon! kiáltott Győző, hisz láttalak!

Az anya mosolygott: Fiacskám megint valami szépet álmodott.

— Nem, semmit. Felébredtem, mert hálószobámban nagyon világos volt. S ekkor a kis tapetaajtón két hosszú, nagy szárnynyal, gyertyával kezében jöttél ki. Sok szépet hoztál magaddal, mindent, mit én kívántam. Igen s akkor én felkiáltottam: Mama, mama, de szép! S minő szárnyaid vannak! Erre te egész csendesen elmentél a nagy szobába, ott minden fényes volt, fenyőfán száz meg száz gyertya égett. Most becsukodott az ajtó s sötét lett. Vártam, nem fogsz e visszajönni, és ekkor elaludtam.

— Kis nyulacskám, mondá az anya s megcsókolta, — mennyi mindent összeálmodtál megint!

S ezzel beküldte Stinát, hogy felöltöztesse. A kis fiu azzal fogadta: Stina tudom, ki a karácsony angyala!

— Hogyan? Tán eltalálok? Honnan? — Gondold csak, édes mama az angyal. Éjjel szárnyakkal jár körül. S ekkor elmondott mindent, úgy, hogy Stina a csodálkozástól nem tudott hova lenni s felváltva kiáltá: Ah! — De nézd! Mint lehetséges! Utoljára mégis csak azt mondta az angyal csak hasonlított anyjához, mert hisz az az égből jön, de ezt a kis Győző nem akarta sehogysem megérteni.

S ah! itt volt a nap, a hosszú, hosszú nap, mely sehogysem akart elmúlni, bár ugy szólván a legrövidebb az egész évben. Szerencsére sok volt a változatosság, mert a szegény fiuk és leányok, kik tavasszal koszorukat, gyöngyvirág bokrétaikat s később málnát, földi epret, szedret árultak, most karácsonyi énekeket daloltak. Időről időre csengettek a kapun s nemsokára rá hallani lehetett: Dicsőség Istennek a magasban s más szép karácsonyi dalokat. Ekkor Győzővel nem lehetett birni. Kisietett Stinával s almákat diókat osztott szét a gyermekek közt s mikor a leányok s fiuk ügyetlen meghajlással elkészönve együtt mondták: Köszönöm s boldog ünnepeket kívánok! lábujjain befutott s karjaival hadonázott örömeiben. Néha azonban nem volt szabad a

csengő szavára kifutnia, ilyenkor titokzatos dolgok történhetek odakünn. Nehéz lépések hangzottak a lépcsőkön, idegen hangot hallott, a karácsonyi szoba ajtaja kinyílt s most papirzörgés üté meg fülét. S Győző hallgatódzott s nagy szemekkel bámult.

Az ebéd ideje is elmúlt, végre sötétedni kezdett. A kis fiu szokása szerint az erkély ablakánál állt s leste a lámpagyújtogatót. Ma ám többet is láthatott! Havazott, minden tető fehér volt, a gótstílusú templom haranglaku kupolája, mint az ezüst, ugy fénylett a sötét levegőben, az ablakfája, az ajtók fehér kerettel voltak körülvéve, a régi épületek kirugóin mind vakító köpeny borult. Ekkor jött a lámpagyújtogató hosszú rudjával, ezt betette az üvegházikóba s mindenkor egy láng lobbant fel, mely lassan tovább égett, mintha másként nem is lehetne.

Most Stinának mesélni kellett a turoslépenyházikóról és sok másról, mert Győző unta magát s az idő csak nem akart múlni, minduntalan kérdé: Nincs még itt ideje? Nincs még itt karácsony? Majd meg énekelte magát s mikor kedvenc dalát hallotta, tapsolt s nevetett. S ekkor újra a karácsony angyalára gondolt: Lehet látni az angyalt, ha jó s a sok szép dolgot hozza? kérdé.

— Igen — viszonzá Stina — világos lesz minden, hirtelen jön.

— Nem is csenget a kapun?

— Nem, arra nincs szüksége, mindenütt be tud ő jutni!

— Ah! mondá a kis fiu s feltette magában, vigyázni fog a fényre, hátha megláthatná az angyalt?

Ezalatt egészen besötétedett s az ajtóhasadékon a sötét szobába bejutott fény sugar hosszú fényes sávot rajzolt a padlóra. E hasadék előtt ült a fehér, sárga és barna foltos czicza, a kissé félretartotta fejét s figyelmesen nézett a hasadékból jövő fénycsikra. Győző mindjárt oda futott s mikor a macskát meglátta, felkiáltott: Nézd csak Stina, a czicza is örül a karácsonynak, s nem is tudja többet kiállani.

E perczben valamely urasági hintó robogott el a ház előtt s lámpája világa fényt vetett a sötét szoba padmalyára.

— Oh! — kiáltott fel Győző most ment erre az angyal és nem figyeltem. Felállt s hallgatódzott, mert a karácsonyi szobában zörögtek, székeket toltak, gyors léptek hallatszottak, recseggett, ropogott mindenfelől s a fény mely a hasadékon áthatott, mindig szemlátomást erősödött. Csakhamar kellemes fenyőillat áradt szét. Ah! már érzem a karácsonyt! kiáltott a fiucska s szeméi ragyogtak.

S megérkezett a komoly pillanat; minden izét borzongás járta át az asztali csengő hangjára mikor a trombita harsogását s a dob pergesét meghallotta. Az ajtó szárnyai ünnepélyesen nyíltak meg s oly fényes lett minden, mintha az égből jött volna fel. Most beléptek mind a ketten a cziczával. Elő a czicza lassu lépéssel a magasra tartott farkkal, utána vonakodva a kis Győző Stina vállaira emelve, mert ennyi fénybe nem is mert belépni. Minden szem reá volt függesztve s olvastak arcvonásaiból. De csakhamar elveszté elfoglaltságát. Hisz ott volt atyja, ki dobolt s mindjárt trombitált is a pompás trombitával, ott volt egy nagyszerű harcza való faló, egy szélid, barna szemű róka, melyek mintha üvegből lettek volna, ugy ragyogtak, ott katonák s ott képeskönyv s ott... ott... igazán az angyal jól végezte dolgát.

Majd egy kicsit dobolt, keveset fújt, keveset ide-oda állított a katonákat s a képeskönyvbe bepillantott s lován az asztalt körülyargalta. Egy kicsit még vad — mondta — de majd megszeli. S így mialatt ő egyik ajándéktól a másikhoz futott s mindig újabb kincsekre akadt, eltelt az est.

Mikor végre, minden ellenkezés és kérelem daczára a szokottnál sokkal később lefeküdt s esteli imáját elrebegette, különös, kellemes érzés, haladatossággal párosulva vett rajta erőt, e sok szépet, mindent magáénak tudva.

— A karácsony angyala nagyon jó — mondá — ugy-e anyám?

— Igen, fiam — viszonzá ez ki. ágyánál ült, — de most már aludnod kell!

Egy ideig szótlan volt s akkor kissé fáradt hangon kezdé újra:

— Anyám... mond csak, az éjjel is szárnyakkal fogsz megjelenni?... Igen? a nagy hosszú szárnyak... S ekkor már aludt a kis Győző.

Egy kis ethnographia.

— Humoreszk. —

Az „Aradi Közlönynek” írta:
Rónaszéki Gusztáv.

Mikor a „Betörők” című darabom megírásához hozzáfogtam, számítván természetesen arra is, hogy ha szíre kerül, a betörő és a tolvajcseh tisztelt tagjai is megfogják nézni; elhatároztam, hogy kellő alapossgal tanulmányozni fogom ezt az exclusiv társadalmat, nehogy valaki azon urak közül a szemembe vágassa, hogy olyan valamit hoztam a színpadra, a miről fogalmam sincs.

Ezzel különben tartoztam nekik, ha már ki-figuráltam és a publikum elé állítottam őket.

Hozzáfogtam tehát a tolvaj és betörő élet tanulmányozásához.

Mondhatom akárkinek, hogy nem volt könnyű munka.

A legsötétebb Afrikában tett tanulmányutak, valóságos kéjkirándulások ahhoz képest, a mit én tettem meg Budapest rejtelmes éjjeli kávéházaiban és még rejtelmesebb pinczéiben, természetesen rendőrbarátaimmal; de nem bírtam semmire se menni!

Láttam alakokat melyek kacajra fakasztottak, másokat melyeken könyeztem; olyanok is voltak, a kik megborzantottak, de azért nem mentem semmire.

A valódi tolvaj társadalomról nem bírtam fogalmat alkotni, hiszen a mikor rendőrbárátaimmal egy ilyen notorius helyre bementünk, — nyomort azt láttunk eleget; de azok az alakok mind olyan ártatlanok voltak, — olyan megindítóan panaszták el keserves sorsukat, hogy inkább szántam, semmint, hogy gya. usítani mer-tem volna az istenadtákat.

Eljártam a razziákra, összefogdostunk egy csomót csavargót, akadt közöttük tolvaj is, betörő is, talán még rosszabb is; de hát még mindig csak az alakokat ismertem, a mesterség lényegébe nem bírtam behatolni.

Más taktikához fogtam.

Megszereztem valamennyi könyvet, miket eddig magyar nyelven a tolvaj élet és nyelv ismertetése ozéjából írtak — kettőt találtam összesen.

Ezekből aztán egy pár hét alatt úgy megtanultam tolvaj nyelven beszélni, mint a pinty.

Nagyszerű egy nyelv ám az!

— Káposztázzál be és gyertyázd, hogy stokkol-e odabenn fejes?

Ez azt teszi, hogy: Eredj be és nézd, hogy van-e benn titkos rendőr?

No ez már valami, gondoltam magamban, most már a rendőrség nélkül próbálok szerencsét.

Ezentul egyedül látogattam a lebujszóba az erdem gyanus alakokkal, elhozakodtam nagyszerű tolvajnyelv tudományommal, feleltek is holmi ártatlan dolgokat; de bizalmat nem bírtam kelteni bennük.

Persze, hogy felismertek a derék rajcsosok (tolvajok) kifogástalan csavargó öltönyeim dacára — mert én ugyan igen jól beszéltem tolvajul, csak hogy úgy ejtettem ki a szavakat, mint a ki a francia nyelvet grammatikából tanulta, de Franciaországban soha sem volt és francia emberrel soha sem beszélt.

Jaj kérem okos emberek ám azok!

Már annyira mentem tanulmányozási dühömbe, hogy felajánltam nekik magamt, akármi-lyen kevés „schibojér” (osztalék) akár „falat csinálni, (eltakarni a tolvajt, mikor munkában van.) akár „marchetznoli” (lopni) nem használt semmit.

Olyan ártatlan képpel panaszkodott valamennyi, hogy nincs is tolvaj a világon és a betöréseket meg a zsebtolvajlásokat csakis a rendőrök találják ki, hogy létezésük igazolva legyen.

Képzelem, hogyan kikacagtak azok engem, mikor a boromat mind megitták, én pedig hosszú orral távoztam, egyre sóhajtozva:

— Alma a mázim! (Nincs szerencsém!)

Szóval tanulmányaim nem sikerültek.

Utóvégre kénytelen voltam lemondani és irodalmi uton szerzett tapasztalataim nyomán megírni a „Betörők”-et.

Meg is írtam, szíre is került, elég tisztességes sikerrel, és hogy a betörő és tolvaj urak között is többen szivesek voltak megnézni, azt elég okom van gyanítani abból a kellemes bizalomból, a mivel egy ilyen tolvaj úraság megtisztelni szives volt, mindjárt a premiére után való napon.

Ennek a kitünő urnak a bizalma folytán részt vehettem egy „handel”-en (tolvajlás) és

láttam egy olyan remek „rajzolás” (lopás), a mit nem fogok ez életben elfelejteni soha.

Tessék nekem elhinni, hogy soha!

Budán történt.

Krecsányi másodszer adatta a Betörőket.

Kora délután átsétáltam Budára; de miután a Krisztinavárosban egy lelket sem találtam, a kivel estig elszórákozhattam volna, elhatároztam, hogy kisétálok a városmajorba.

Nagyon szép hely ám az a városmajor! Bolyongó szerelmesek és szindarabírók számára felette alkalmas sétatény, — epekedhetnek és gondolkozhatnak eleget, nem háborgatja őket senki — különösen hétköznap.

Nekem is jól esett e magános séta, új darabon történi a fejemet, észre se vettem, hogy egy eléggé distingváltnak látszó fiatal ember figyelemmel kísér és többször elhalad mellettem.

— Raj — susogja valaki egyszerre a hátam megett, oda nézek, hát a distingváltnak ur mintha szót se szólt volna, egykedvűen tovább halad.

Ez a „raj” ez tetszik tudni tolvajlásra való felhívást jelent, erről ismerik meg egymást a tolvajok.

Érdekelni kezdett a dolog, figyelemmel kísértem az ideget, a ki kis várta, mintha véletlenül sétatényben történt volna, újra mellem került, és megint felém suttozta, hogy: „raj!” — Raj! — viszonzám én is óvatosan és örült a lellem, hogy annyi sikertelen kísérlet után, — habár későn is — mégis csak megismerem a tolvaj mesterséget.

A collegám, mert most már az ő szabályait szerint collegák voltunk — séta közben újra mellem került s félvállról oda szólt:

— Gyertyázd azt a gojint, stokkolj vele hadovába, toff fuschtrang a derekán, mig hadoválsz vele. — ezápázom.)

(Nézd azt a nőt, állj vele szóba, értékes arany lánc a derekán! mig beszélsz vele, — leveszem!)

— Jól van! válaszoltam én nagy örömmel.

— Öreg mázit hazzá, Blaumazel alma a tengeren.)

(Sok szerencsét hozzá, rendőr nincs a lát-határon!)

Az idegen elmosolyogta magát, — lehet ebben a mosolyban valami malicia; de biz én akkor nem vettem észre; aztán elvitorlázott egykedvűen, mintha soha életében nem beszélt volna velem.

Jaj, ügyes emberek ám azok; tessék nekem elhinni, hogy nagyon ügyesek.

Az említett hölgy csakugyan ott sétált nem messze a fasorban; igen szép sugár termetű del-nőnek látszott, elegans nyári toilletet és a derekán vastag aranyláncot viselt.

Hordták azt abban az időben.

Kerestem az alkalmat, hogy szóba álljak vele, — roppant könnyen ment, nagyon, kedves egy hölgy volt — öröm volt vele társalogni.

Egy darabig sétálgattunk, majd leültünk a padra.

Tudott az beszélni mindenről, nagyon kedves volt és nagyon bőbeszédű — — — utoljára már ő tartott engem szóval; egészen jó barátok lettünk.

Igazság szerint engen bántani kellett volna a lelkiismeretnek, — de hát olyan nagy volt a tudvány, — és az öröm, hogy végre saját szememmel láthatok egy ügyes tolvajlást — hogy elnémitotta a lelkiismeret szavát.

Pedig milyen kedves egy asszonyság volt, annyira ment a kedvességben, hogy nyakkendőmnek elferdült csokrát ajánlkozott helyreigazítani.

Levoltam kötelezve a sárgaföldig; de a lelkiismeretem az aludt tovább.

Szemben állottunk egymással és a delnő folytonos társalgás közben igazgatta nyakkendőm csokrát.

Ezt a pillanatot használta fel a collegám.

És én láttam egy remek lopást, a milyenről fogalmam sem volt és a mit nem fogok elfelejteni soha, soha, soha, soha sem!

Láttam a mint collegám nesztelenül mint a macska, kerül a hölgy háta megé, láttam, amint páratlan ügyességgel kikapcsolja a nehéz láncot, nagy óvatossággal leemeli, anélkül, hogy a hölgy a legkisebb érintést érezhette volna, — aztán nesztelenül visszavonult és futásnak eredt a fasorban.

Remegve és tágra nyílt szemekkel bámultam.

Remek egy munka volt!

— — — — —

A csokrom készen lett.

Zavartan, hajlongva köszöntem meg a nagy szíveséget és csak akkor támadt fel a lelkiismeretem a mikor a látvány gyönyörével már be voltam telve, epea figyelmeztetni akartam, amint

hirtelen a derekához kap. — Jaj, a lánczom! — sikitja — ah ott szalad a gazember, rendőr, rendőr! — és ezzel marokra kapja a ruháját és rohan a tolvaj után.

Igaz, hogy hangosabban is kiálthatott volna rendőr után, bár akkor sem lett volna több haszna, mert ilyen nem találatódott azon vidéken, azon időben.

Utánuk néztem, láttam is őket szaladni egymásután, mig végre eltűntek a sűrűben, befordulván a fogas kerékű vasut is.

Megnyugtattam a lelkiismeretemet — a fogaskerékünél bizonyosan lesz rendőr, mert ott nincs rá szükség — és ha a hölgy jól kiabál, majd csak elfogják az ipsét.

Még egy darabig sétáltam az árnyas fasorban, tündöve a társadalom eme nyomorultjai fellett, a kik végtelen ügyességüket ilyen ocsmány mesterségre használják fel. Hanem azt el kellett ismernem, hogy meglepő ügyességgel bírnak.

Fenn a várban a Szt.-János torony órája ütött, a távolság miatt nem vehettem ki, hogy hányat.

Önkénytelenül az óram után nyultam, megnézendő, hogy hányat ütött a Szent-János torony órája!

— — — Arany óram és lánczom seholl!!! Mindjárt megtudtam, hogy hányat ütött az óra!

Ujdonsült collegám és barátom lebztek alaposan.

Ki tudja melyik „Kegloviczban” (tolvaj tanya) ismerkedtek meg velem és tanulmányi mániámmal, — fel is használták az ismerettséget ügyesen.

Jaj, ügyes emberek azok nagyon, tessék nekem elhinni!

Arany óram és lánczom oda volt, nem került meg soha, — nem is kerestem.

A rendőrségnek nem merem feljelenteni, el kellett volna beszélnem az egész esetet, féltem, hogy kikacagnak — bele kerültem volna a lapokba is, kikacagott volna az egész ország.

Hallgattam és a „Betörők” tantimjéből vettem magamnak másik órát — lánczozal.

Mátyás király álma.

Az „Aradi Közlöny”-nek írta:

Calk János.

Egykori princípálisom áldott, jólelkű felesége, *Bekics* Gusztáv miniszteri számtanácsos édes anyja a téli unalmas esteiken, összegyűjté kis gyermekeit és mesélgetett nekik az „Argirus királyról”, a „Fekete városról”, „Tündér Ilonáról”, „Hét hollóról” s tudná az ég mi minden szépről. Midőn már mese készletéből kifogyott s mi rimánkodva kértük, hogy meséljen még, azt felelte: a mit most mesélek, az nem mese, hanem igaz történet. Ez az igaz történet pedig hangzott a következőképen:

Egy sötét, szeles, zimankós novemberi éjszakán Mátyás király felrezzent álmából. Azt álmodta, hogy gonosz emberek törtek be szobájába s meg akarták gyilkolni. Eh, hisz csak álmodtam, gondolta magában s másik oldalára fordulva, ismét elaludt. Pár percnyi alvás után azonban megint az előbit álmodta, mire ujólag felrezzent. Felkel, körülnéz szobájában, s mint-hogy semmi gyanusat nem talált, ismét lefeküdt és csakhamar elaludt. Azonban harmadszor is ismétlődött a borzasztó álom. Ekkor azonban már hiába kecsgettette magát azzal, hogy hiszen csak álmodott, hiába fordult a fal felé, nem jött többé álom szemére! Felkelt tehát, meggyújtá a gyertyát, megnézi, hogy áll az idő; hát épen éjféli volt.

Miután az álom egészen kiment szeméből, felöltözött s elhatározta, hogy sétát tesz a budai várban. A határozatot azonnal tett követé.

Azonban mint igen gyakran, úgy ez alkalommal is inkognitó akart maradni, s egyszerű bakancsos ruhába öltözködve indult sétájára. Na, legalább megvizsgálom a posztokat, gondolá s azzal egyenesen az ör állomás felé vette az útját.

Az őrt álló katona történetesen német se-regbeli volt. Ez, a mint észrevette, hogy valaki feléje közeledik, rákiált: halt, wer da? Mátyás azonban rögtön azt válaszolta: gut Freund! s azzal az örhez lépve, megszólítja németül, hogy te pajtás, ne félj semmit, én valami jót akarok mondani. Az ör látva, hogy baka, neki bátorodott s nógatta, hogy hát csak mondja el hamar. A baka, t. i. Mátyás, elkezd beszélni, hogy tegnap a király fegyvereit puczolta s ekkor megpillantott egy mellék szobát, a melynek a közepén egy hosszú asztal állt tele arannyal. Hát tudod azt gondoltam, hogy jó lenne azt a sok

aranyat kissé megvámolni, hisz azért maradna még elég; meg aztán nekünk sem ártana egy kis jobb élet. Van-e feleséged? Van bizony felelé az ör. Hát gyermekeid vannak-e? Van négy, felelt ismét amaz. Hát vagyonod van-e? Az nincs, hanem szegény öreg apám meg a feleségem eljárnak napszámba s úgy élnek. Fáj a szívem, ha eszembe jutnak.

No látod, mintha csak tudtam volna, hogy ilyen szegény ördög vagy. Hát tartasz velem? Hogy ne! felel az ör s azzal követni akarja Mátyást. Ez azonban meggyőződve a király iránti hűtlenségéről s azt mondta neki: de ha most itt hagyod a posztot s a felváltáskor nem talál itt az őrárat, akkor főbe lönek. Ezt én nem vehetem a lelkemre. Hanem tudod mit? Megvárom, míg felváltanak s aztán majd elmegyünk. Jó lesz, feleli az ör. Hát hol találkozunk? kérdé Mátyás király. A templomnál. Servus! azzal elváltak.

Tovább bandukolva, utja egy másik ör álomlás felé vezeté. Itt egy huszár állt a posztton. Ez, a mint lépteket hall közeledni, rákiált: állj, ki vagy? Jó barát, felelt Mátyás. Ne tarts semmitől, mert én is katona vagyok s valami jót akarok mondani. Ezzel a huszárhoz lép és ugyanazt az ajánlatot teszi neki, mint a másik őrnök. A huszár azonban fegyveréhez kap s erős hangon mondja neki, hogy eltakarodjék innen, ha kedves az élete. Te gazember, nyomorult! hát ez a király iránti hűség?

No, no, ne dühösködjél, hát várd be, míg elmondtam az egészet. Mond csak, van feleséged? Van, feleli a huszár nyersen. Hát gyermekeid? Van hát. Hát vagyonod? Az nincs. Na látod, hát nem bolondság tőled így felindulni és megharagudni? Nem fáj a lelked, ha szegény családod nyomorusága eszedbe jut? Pedig ezen milyen könnyen lehetne segíteni.

Persze, hogy fáj a szívem, ha elhagyott árva családom nyomorára gondolok, feleli a huszár; el is mennék veled, csak ne a mi jó királyunkhoz hívnál. De ezt, a mi drága urunkat meglopni, nem visz rá a lelkiismeretem.

Ugyan mit csinálz ebből lelkiismeretet! Hisz millió meg millió aranya marad még! Észre se veszi senki, ha egypár ezer hiányozni fog belőle. Azután nem kell ám félni semmitől sem. A kincses szoba ablakát nyitva hagytam, a létra is oda van már támasztva, s ebben a sötétben senki sem fog meglátni.

Már tudod — válaszolt a huszár — én miattam beszélhetsz, a mennyit és a mit akarsz. Én a királyom iránti hűséget meg nem szegem a te kedvedért.

De Mátyás addig beszélt, addig feszegette a nyomoruságot legsötétebb színeivel, hogy utóvégre is a huszár beadta a derekát, azonban azzal a feltétellel, hogy előbb megvárja az 1 órát, a midőn az őrárat fel fogja váltani. De hol találkozunk, kérde a huszár? A királyi palota nyugoti szárnya végén.

Derék katona ez a huszár, és mily hü! mondá magában Mátyás, ki a megjelölt találkozási helyhez igyekezett. Alig ért oda, megriadnak az őrárat kürtjei s kevés várakozás után a huszár csakugyan oda érkezett.

No, itt vagyunk valahára, kezdé Mátyás; fogjunk gyorsan a munkához! Itt a létra, menj fel rajta bátran. Az ablakot kissé nyomd meg s vigyázva lépj a kincstárba, merd tele a csákódat, azután meg majd én merem tele az enyémet.

Amint a huszár a létra közepére ér, a kincses szoba megvilágosodik. Ijedve lapul a létrához s még jobban megijed, midőn a fény kialszik és hangokat hall. Többen beszélgettek. A beszédből tisztán megértette, hogy összeesküvők, kik elhatározták, hogy Mátyást a legközelebbi udvari ebéden mérgezett borral fogják kivégezni. Csupán két nevet hallott: Gara és Czillely nevet. Az összeesküvők mintegy negyed óráig beszélgettek s azzal eltávoztak. Ekkor a huszár behatolt a kincstárba, tele merte csákóját aranyakkal s óvatosan lejött.

— Jaj, hol maradtál olyan sokáig? — kérdé Mátyás.

— Hej pajtás, de szörnyű dolog történt.

— Ugyan mi?

Erre elbeszélte neki a hallottakat. Csak most már hogyan lehetne erről a királyt értesíteni? Bizd csak rám, majd elvégzem én. No de most én is megyek az aranyakért.

Visszajövén Mátyás az aranyakkal, biztatá a huszárt, hogy hozza tele csákóját még egyszer. Elég ez pajtás, feleli a huszár, de most már menjünk. Hanem te baka pajtás! a ki Árgyilusa van a te hunczut eszednek, valahogy el ne árulj ám! Ne beszélj pajtás. Hogy egészen nyugodt légy, ime, cseréljünk csákót. Reggel korán talál-

kozunk a templom előtt s akkor visszacseréljük. De igaz, mond csak hogy hinak? Bercsényi Mihály. No isten veled!

Mátyás palotájába térve, rögtön kiadta a parancsot, hogy azt a huszárt, aki ma reggel korán a vár temploma előtt lesz baka csákóval, fogják el és vezessék azonnal hozzá.

Ugy is lett. A huszár mit sem gyanítva, jókor megjelenik a templom előtt s az örök azonnal körülvették és a király elé kísérték. A király elé érve, térdre borult s kegyelemért esedezett. Hisz én nem akartam lopni, hanem... A király félbeszakítva beszédét, közelebe lépett, megfogta kezét s mondá: kelj fel jó barátom! Ne félj, ne tarts semmitől, én voltam veled. Ime a csákód az aranyakkal. Te életedet mentetted meg, azaz a király életét. Nemes vagy s e percztől első tábornokom.

Szegény Bercsényi átkulcsolta Mátyás térdeit s így szólt: uram királyom, életem és mindenem a tiéd! Azzal felemelkedett s a király által elébe tett tábornoki ruhába öltözve, megreggeliztek.

Most még egyszer elmeséltette vele a király mindazt, amit a kincses szobából az éjszaka hallott.

Tehát megint a Gara és Czillelyk! mond a király; no de most ti estek abba a törbe, amit nekem készítettek.

E naptól kezdve Bercsényi naponta Mátyás asztalánál étkezett s mindig az oldala mellett volt.

Az udvari ebéd elérkezett. A meghívott főurak, herczegek, grófok, bárók és hadvezérek számosan jelentek meg.

Mátyás jobbra felől ültette Bercsényit, kit a főuraknak bemutatott s a kik sugni-bugni kezdtek egymás között, mivel előttük ismeretlen volt; balfelől ült Gara Zoltán, a Hunyadyak halálos ellenségének utóda.

Midőn a sültet behozták, Gara a király előtt álló palaczkból töltött a királynak poharába, azután a maga előtt levő palaczkból a saját poharába, miközben jelentős szempillantást váltott Czillely Alberttel. A borok kitöltése után Mátyás kezébe veszi saját poharát s Gara-éval kicserélve, feláll s harsány hangon szól: Emelem poharamat kedves vendégeim, különösen Gara Zoltán zászlós ur egészségére!! Az urak koczczintanak, a király is nyújtja koczczintásra poharát Gara felé, ki halálsápadt lett s dadogva szólt: de föl... sé... ges uram, ki... rá... lyom, nem érde... me... lem meg e... zen ki... rá... lyi ki... tün... tést!

Hát nem koczczint Gara a királylyal? — kérde nyájas mosolylyal a reszkető Garát, ki alig érthetően hebegé: de fő... fölség, é... én nem va... vagyok e... erre mé... mé... méltó!

Az urak látva Gara zavarát, reszketését s a király villogó szeméit, egymásra tekintve valami rosszat sejtettek s mint az orkán zudultak fel: még daczol a királylyal!

Mátyás most így szólt: Gara, ön királyi parancsra kiürítendő poharát! De Gara még mindig tétovázott, mire a vendégek kardot ragadva kényszerítették az engedelmességre. Míg ezek történtek, Mátyás az összeesküvők arczeit vizsgálta, kik kétségbe esve sötétítették le szemüket.

Gara kiürítette a mérge-poharát s pár perc múlva halva zuhant a padozatra. Pillanat alatt villogtak a kardok s „halál az árulókra” kiáltással rohantak az összeesküvőkre. De a király közbeszólván, rendet parancsolt.

A kardokat a hüvelybe urak, nincs reájok szükség!

A zajra előtörték a mellékszobába elhelyezett poroszlok.

A király parancsára elvitték Garát, az urak pedig egymásra bámulva hallgattak.

Beszéljen Bercsényi tabornok, szólt Mátyás a csend közepette. És Bercsényi elmondta az éjszakai kalandot s egyenként felismerve az összeesküvőket, kik megnevezésük után leoldák kardjukat s a poroszlok őket is elhurcolták.

A terem megtisztulván a gazemberektől, a főurak magásra emelék poharukat s örömrivalgással kiálták:

„Éljen Mátyás király, az igazságos!”

Mátyás ezután koczczintott mindegyikkel. Most saját kezével tölté tele Bercsényi poharát s azt mondá: Éljen a király leghűbb katonája és élete megmentője, Bercsényi Mihály!

Divatos szerelem.

Az „Aradi Közlöny”-nek írta:

Rózsa Endre.

Fogja csak meg egy kicsit a gyeplőt, hadd gyujtsam meg a cigarettetemet — mondja Bándy Andor a mellette ülő Gerber Marcsának, ennek a szép városi szökevénynek, akinek minden porczikája csak úgy szivja, nyeli az illatos, üde nyári reggel friss, kék levegőjét.

Női kacaj, ruganyos könnyű kocsik robogása, zaj, zsongás hallatszik ezen a verőfényes, harmatos reggelen, amint a fehér, sima országúton hosszú sor uri kocsit vágtat sebesen be a kékes hegyek közé.

A Bándy eszméje volt, hogy ránduljanak ki az egy óra járásra lévő hegyekbe egy egész hosszú nyári vasárnapra és már ez a pompás reggeli kocsikázás elismerő nyilatkozatra ragadja a kis városka intelligenciáját, amely teljes számban vesz részt a kiránduláson; de hogyné, mikor a Bándy rendezi — hisz úgy megszokták már, hogy minden amit ez a kedves modoru elegáns nagyvilági gavallér indítványoz, rendez, az mindig pompásan beüt, ott mindig kitünően mulatnak.

— Na már az igaz, hogy remek fut ez a Bándy, ma megint kellemes napunk lesz — mondja a szöke, potrohos doktor az ő kis bájos asszonykájának, akit a világért sem engedné más kocsijára ülni, nehogy valami baja essék.

— Jó, jó, — felel a szép doktorné, bájos kis fejét féloldalt fordítva, hogy az előttük robogó könnyű kis sandiaferra lásson, melyen Bándy hajt Gerber Marcsával — de hogy lehet lány, ha még olyan emancipált is, egy fiatal emberrel egyedül egy kocsin, és még hogy hozzásimul, hogy néz fel rá.

És Gerber Marcsa csakugyan közelebb húzódik Bándyhoz, üde, a reggeli szellőtől rózsás szép arczával hozzáhajolva, félig nyitott piczi száján át tele tüdővel szíva a ragyogó tisztá nyári levegőt, hallgatja amint ez egy kissé sikamlós, talán nem is egészen lányoknak való fővárosi kalandot mesél napbarnította érdekes arcán józsu mosolylyal, csak néha-néha fordítva fejét hanyagul a mellette ülő szép lányra, aztán megint almásszürkéinek füleit nézve merően dióbarna szellemes nézésű szemével.

Tán nem is kellene olyan részletesen elmondani, milyen, mélyen, igazán tudta szeretni őtet az a hires orpheumi csillag, akiről senki sem tett fel annyi igaz, meleg érzést... No de hiszen ez nem olyan lány, mint a többi, okos, szellemes tán kissé kaczer is.

— Hollá, itt vagyunk — hangzik minden felé amint a völgyben álló kis erdőszlak tágas gyepes udvarára az örökké nyitva álló nagy székelly kapun befordulnak.

— Bándy ugrik le elsőnek udvariasan, lesegíti Gerber Marcsát, azután siet a többieknek segíteni.

— Nagyon jól mulattak, láttam, mondja a szép doktorné, keztyűs finom kezét nyujtva Bándy felé.

Ez most nézi meg először jobban ezt az asszonyt, akiről általános nézet a városkában, hogy ő a legszebb asszony. És amint ott áll a harmatos gyepen, könnyű kerti kalapját szallagjánál fogva piczi kezében, lángvörös crêpe-de-chine blouseban, átható, mámorító pean d'espagne illattal töltve meg maga körül a levegőt, Bándy is látja, hiszi hogy szép, nagyon szép!

— Szépnek talál tán engem is?! mondja neki a doktorné, mintegy leolvassa arczáról gondolatait és azzal csengően, édesen felkaczagva ott hagyja őt, a hiu, büszke gavallért, akit nem látszik sérteni a kaczagás, mert hosszas érzésként tekintettel néz utánna és érzi, hogy ez asszony az ő sivar, mindenféle élvezettel szaturált lelkére mély, igaz benyomást tett.

Ettől fogva semmi sem érdekli, lassan sétálgatva hallgatja a kis erdőszlak fatenyészési reformjait, egykedvűen megmosolyogja a hosszú, szemüveges német ispán rossz vicczzeit. Egy nagy tisztáson lawn-tennis játszanak, de ő csak egy piros blousos karcsu szép alakot néz, amint könnyen, kecsesen üt vissza minden labdát.

Az ebédnél, melyet az erdőben leterített plaideken szervíroznak a doktorné mellé telepedik, igyekszik szellemes, mulattató lenni, de ami máskor legkisebb fáradtságába sem került, most sehoggy sem akar sikerülni.

— Lássá ilyenek maguk férfiak. Az a lány magának semmije sem, de mert egy kicsit kaczer volt, felült a maga kocsijára, udvarolt magának, hát jól érezte magát, kaczagott nagyokat, hogy még a kocsirobogáson is áthallottam.

— Igazán? hát figyelt rám? Lássá pedig jó mondja; kaczer az, és ne higye, hogy minden férfinak tetszik az. Higye el, nekem különben mindegy akár ki ült volna is mellettem, nevettem, jól éreztem volna magamat abban az üde verőfényes reggeli levegőben és... De mégsem mindegy, azt hiszem ha maga ül ott mellettem, nem nevetek, hanem...

— Ép ilyen unalmas lett volna mint most, mikor én vagyok itt, mondta hirtelen csaknem sugva, szép arcát oly közel hajtván az övéhez, hogy meleg lehelletét érzi.

A lemenő nap vörös fénye átszillog a zöld lombokon, a távoli erdészlak felől elmosódva hallatszik a cigány zenéje. Az egész társaság felkerekedik és mennek táncolni, hisz e nélkül nem teljes a mulatság. Az erdészlak nagy szobájából mindent kihordtak és meg is kezdték már a táncot. Bándy karját nyújtja a szép asszonynak, és mikor a kis patakhidon lassan átmennek, egész közel simulva egymáshoz, mikor tágra nyílt orrlyukakkal szivja be ennek az édes női testnek bódító illatát: olyan boldog, jóleső valamit érez, maga sem tudja mi az?!

— Megengedi, hogy ezt a csárdást Gerber Marcsával eljárjam, még az uton angageált rá, aztán jövök vissza.

— Csak menjen — mondtam úgy-e, hogy Gerber Marcsa. De ne is jöjjön vissza, én nem tánczok, és lassan kihuzva karját az övéből, bemegy a női garderoobenak berendezett szobába. Bándy egyszerre valami keserűt érez a torokban, lemorzsolja a csárdást aztán bemegy az erdész kis, haloványan világított szobájába és leül szótlanul az asztalhoz hol már akkor három fogyasztják a hozott kitűnő ménesi cabinetet. A doktor, az erdész és a hosszú ispán, a kin legjobban meglátszik, hogy nem az elsőnél tartanak.

— Adnak nekem is, kérdi erőltetett vidámsággal Bándy.

— Jöjjön már no és mondjon valami érdekset, tudja valami pikánsat abból a fővárosi életből; hiszen ért már úgy-e? hehehe. Szól a doktor teletöltve egy poharat a piros csillogó borral.

— Szabad nekem is meghallgatnom szólni be az ajtón aranszőke fejét bedugva Gerber Marcsa és választ sem várva bejön, fesztelenül leül Bándy és az ispán közé, tánczról kipirult lángoló szép arcát lassan legyezgetve.

— Adjanak nekem is poharat, hadd koczinthok a maguk egészségére.

— Hohó, majd mi a magáéra; de már arra csak champussal lehet ám — mondja Bándy egy pezsgős üveg dugóját kipattantva, teleönti a poharakat a habzó creme színű Mummal.

A borgőz, a fülledt meleg levegő, vagy a szenvedélyes vágy, a szép leánynak közvetlen közelsége — tudja az ég mi hozta az ispánt olyan extasisba, lassan odahajolt Gerber Marcsához és égő arcára egy nagy czuppanós csókot nyomott, még mielőtt bárki is észrevette volna.

A meglepetés halálos csöndje ülte meg egy pillanatra a kis szobát; Bándyban ébredt fel legelőször is a józan gentleman és szó nélkül úgy ütötte arcúl az ispánt, hogy a szemüveg összetörve hullott a földre.

A szép aranszőke lány csillogó könnyeivel menekült ki a szobából a vastag tisztartónéhoz, nagynénjéhez.

Csakhamar zaj, láрма, kocsizörgés, zürzavar lett és vége volt a szépen indult jó mulatságnak.

— Beh kár — szolt a doktor hazamenet — és mindez azért a bolondos Marcsáért!

— Bolond eset, gondolkozott magában Bándy, mikor harmadnap elegans szobájában smokingját felvette és a nagy földig érő tükör előtt fekete nyakkendőjét megigazitotta. — Jóllakom minden rangú és rendű élvezettel aztán lejövök ide pihenni, elébem akad egy bolondos kis asszonyka, aki elcsavarja a fejemet, aközben meg exponálom magamat egy lányért, akihez semmi közöm, megvágok egy hőbörtös embert akihez még kevesebb közöm van, jó heccz mondhatom.

És ment a Boboczyék vacsorájára. A nagy langyos salonban perse hogy ezt a „bolond esetet” tárgyalják kisebb csoportokban.

Az egyik sarokban zöld levelű pálmáktól félig eltakarva halkan cseveg a szép doktor

Berencz Pipivel, evvel a fesch, hatalmas alaku huszárral.

Mikor Bándy meglátja a zöld keretben azt a szép angyalarczot, amint rövidre vágott hullámos haját finom fehér kezével simogatja, minden vére a fejébe szökik, érzi, hogy imádja ezt az asszonyt. Önkénytelenül felejük meg, azok elhallgatnak, csak a huszár nézegeti merően, kihívóan.

— Nos Bándy, most már elveheti Gerber Marcsát, és megint hallja azta a gunyos csengő kaczeit. Mire összeszedi zavaros gondolalait, a szép asszony lassan haladt el előtte, nem hagyva maga után csak átható édes illatát.

Lássá Bándy, tudtam, éreztem én, hogy maga szeret és most olyan boldog, végtelen boldog vagyok, hogy maga ezt be is bizonyította, szóval meg a Gerber Marcsa lágy, hízeglő hangja, amint sima fehér kezét az övére teszi és aranszőke szép fejét oly közel hozza az ő arcához, hogy selymes fürtöcskéinek illatát érzi.

Hát mit csináljon? az a másik nem szereti, nem is fogja soha — hadd lássa, hogy ő sem!

Három hét múlva elvette Gerber Marcsát, kapott egy szép okos asszonykát, egy nagy vagyont — no meg egy nagy győtrődést a lelkében, mert szereti őt a másik szép asszonyt, jobban mint gondolta.

A fejfájásról.

Az „Aradi Közlöny”-nek írta:

Herman J. Károly dr.

A fejfájás civilizált emberek betegsége és olyan egyéneknek, melyek a műveltség alacsony fokán állanak csak ritka esetekben fordul elő. — Hisz könnyen érthető is, mert nem kívánunk minden embertől egyforma szellemi működést, más szóval egyforma munkát az agyvelőtől, hanem az egyik többet dolgozik a fejével, a másik a testével. Minél több egyéne van egy nemzetnek, vagy népnek, mely szellemi munkát végez, annál ismeretebb is nálá a fejfájás. Tévednénk azonban ha azt hinnők, hogy csak a szellemi munka okoz fejfájást, mert itt tekintetbe jönnek még azon rossz tulajdonságok is, melyek a civilizáció nyomában haladnak és annak terjedését még sok esetben nem is tessik kívánatosná. Így például az alkohol, a nikotin élvezete a vad embereknél az első jel arra, hogy kedvező talajra jutott a civilizátor. A hasznosítás, a birvágy, a saját énjének mások fölé helyezése, a lustaság vagy semmittevés, az irigység stb. már a civilizáció bizonyos fokára mutat, az ugynevezett félcivilizációra, melylyel lépten nyomon nálunk is mindenütt találkozunk. Ezután jön a műveltségnek azon foka, melyet magunk is igyekszünk megszerezni, vagy saját tapasztalatainkból kifolyólag legalább gyermekeinkkel elsajátíttatni, ha mi már kiventűtünk belőle.

A tényleg civilizált ember p. o. biró, ügyvéd sokat gondolkozik egy pöréről, megerőlteti az agyvelőjét, úgy hogy az ki is merül a sok munka következtében és hogy a gondolatok jobban jöjjenek szigaretizálás vagy szivarozás, rontja a levegőt az irodájában és est belézi, órákosszat egy helyen ül összegörnyedve, miáltal a légzés és vérkeringés meg van nehesítve. Ennek következménye az, hogy a szellemi tevékenységben kifárasztott és a dohányfüst által megmérgezett agyvelőreagál és azt érezteti velünk, hogy fáj. Ha a légzés és vérkeringés is meg van lassítva az agysejtekben és a sejtek közötti üregekben, a munka folytán létrejött elégségi termékek sem távolíttatnak el oly gyorsan, hanem felhalmozódva izgatást, fájdalmat okoznak.

Íde sorolandó az a fájdalom is, mely akkor lep bennünket ha egy kedves szeretett lényt veszítünk el, vagy pedig ha valaki kedve ő anyagi viszonyokból hirtelen mostoha körülmények közé jut, mert egy ideig mindig egy és ugyanazon tárgyra gondolunk és végre is kifárasztjuk agyunkat. Ha valakit nagy csalódás ér, p. o. kiköszaraz egy leány, vagy pedig elhagyta az a kit szeretett, az érzelmeit a költő magasztos gondolatmenetében ilyen ékes szavakkal fejezi ki, „fáj a szívem, fáj a lelkem” stb. Mi orvosok azonban sokkal prozaiabb kifejezéseket használunk, mert bonczolgatjuk nem csak a hideg testet, hanem a szellemi működések összegét és főleg az érzelmeiket is és az imént idézett szép szavak helyett azt mondjuk: „fáj a fejem és émeleg a gyomrom”.

A fejfájás sok esetben hülés következménye főleg olyan egyéneknek, kiknél a fejet védő haj kihullott. A fej ugyanis az által, hogy a hajzatát vessitni el nemcsak természetes díszétől lesz meg-

fosztva, hanem egy igen fontos melegsabályozó készletétől is, minek folytán az áramló levegő, úgy nevezett légvonat kellenél nagyobb elpárolgást okoz a fejbőrön és így lehűlést vagy meghűlést okoz. Tudjuk azt is, hogy az ilyen egyének könnyebben kapnak náthát mint mások és látjuk, hogy a fej meghűlését az által igyekeznek elkerülni, hogy sípkát hordanak. Sokkal szebb és egyuttal szélszerűbb volna parókat hordani, melynek direkt e célra kellene elkészülnie oly módon, hogy a fejbőr ne izzadjon alatta.

Egy másik igen fontos tényező a fejfájásra nézve magában a vér mennyiségében és összetételében keresendő. Ugy a vérbőség mint a vérszegénység, ha nagyobb fokot ér el, okozhat fejfájást. Görvélyes, sápkóros egyéneknek az agyvelő táplálkozása hiányos, mi fájdalmat okoz. De hiányos ez a táplálkozás még olyan egyéneknek is, kik piros posztagás színben vannak, mert ezeknél a vérkeringés meg van lassítva részben a szívelhajasodás, részben az általános elhajasodás következtében, így csak látszólag van az agyvelő jól táplálva, tényleg nincsen.

A vér összetételét illetőleg felemlitem azt, hogy nagyobb mérvű alkoholfelvétel által a vér telítve lesz alkohollal, mi tudvalevőleg fejfájást okoz. Ha szokatlanul sokat dohányozunk, vagy huzamosabb ideig sárt, dohányfüsttel szaturált levegőt légzünk, megfájul a fejünk. Széngőz, szén-sav belégzése az által okoz fejfájást, hogy a vérnek vegyi összetétele megváltozik, illetőleg a vörös vérszettek egy része elpusztul. Májbajoknál a sárgaság alkalmával az epe nem ürítetik ki a bélcsatornába, hanem felhalmozódik a vérben, vesébajoknál az ammoniak és a húgysavas sók szintén a vérben maradnak, helybelileg izgatják, mérgezik az agysejteket, főfájást okoznak. Állandó tünet, sőt egyike a legelsőeknek és továbbá az agyvelő, az agyhurkok és egyes idegek megbetegedésénél, különösen a loocs bántalmaknál és az agyban képződő daganatoknál. Ilyenkor, fájdalom mellett különösen nyomásról panaszolnak a betegek.

A heveny fertőző betegségek legnagyobb része erős fejfájással kezdődik. Ezen betgség kről tudjuk azt, hogy úgy keletkeznek, miszerint bizonyos alsóbb, a növény és állatország határan álló, csak erős nagytáplálással látható lények u. n. mikroorganizmusok az emberi szervezetbe jutva, rájuk nézve kedvező körülmények mellett megtapadnak és szaporodásnak indulnak, mi alatt igen erős szerves mérgeket (ptomaineket) produkálnak, melyek a szervezetet megmérgezik, beteggé tessik és sok esetben elpusztítják. A fejfájás ezen mérgek tulajdonítandó és csak abban különbözik a nikotin vagy alkohol által okozott fájdalomtól, hogy míg ezek 8—12 óra alatt a szervezetből kiküszöbölődnek, addig a bakteriumok mérgei csak napok és hetek után távolíttatnak el.

Ezen okokon kívül még számosat lehetne fel- említeni, melyeknek kimerítése azonban nem tarthatván ide, még csak azon eddigelő kevés figyelemre méltatott tényeket sorolom fel, hogy az orr és fül megbetegedéseinél igen sok esetben fordul elő fejfájás és ezen szervek megvizsgálása rendkívül fontos, különösen olyan esetben, hol a betegség makacs. Hisz tudjuk, hogy az egyszerű náthánál is a nyákhártyának megduzzadása folytán légió heves fejfájás szokott fellépni. Hát még ha idült nátha következtében az orr nyákhártyája tetemesebben megvastagszik, vagy daganatok (polypusok) képződnek rajta, melyek nyomást gyakorolnak az ideg végelágazásaira, folytonos izgatást tartanak fenn és mindaddig míg el nem távolíttatnak erős fejfájást okoznak. A fülben egy idegen test érintése vagy nyomása a dobhártyára vagy fülzsirnak meggyülése elegendő ok arra, hogy fejfájást és szédülést okozzon, mi azonnal megszűnik, ha onnan kivesszük.

Miután, mint láttuk a fejfájás különböző okok által lehet előidézte, a kezelésére nézve megjegyzem, hogy itt is a fődolog az okot eltávolítani és akkor megszűnik az okozat. A fejfájás ellen egész légió azon szerek száma, melyeket magasztainak és ez érthető is, mert az egyiknek p. o. hideg borogatás, a másiknak éppen meleg begöngyölés, vagy pedig Chinin, Antipyrin, Phenacetin, Migrainin stb. használ a szerint, hogy mi idézi elő a fájdalmat. Minden embernél azonban ezan szerek nem használnak de még azok is, kiknél a jó eredmény el lesz általuk érve óvakodjanak az abusustól, mert a szervezet nagyon kellemetlen módon reagál hogy ha bizonyos gyógyszerekhez hozzászoktatjuk, vagy éppenséggel taltömjük velük.

Aradi nyomdarezsvénytársaság könyvnyomdája Aradon.

Fő-út 51. sz.

az „Aradi és csanádi egyesült vasutak”
palotájában.

Telefon sz. 151.

Papirzacskók

**erős és jó minőségű papirból gyártva
mindenféle nagyságban**
nálunk raktáron tartatnak és czégnyomással együtt olcsó
áron kaphatók.

PSERHOFER J.-féle gyógyszer-tár

BÉCSBEN, I. ker., Singerstrasse 15. sz. a. „Zum Goldenen Reichsapfel.“

Vértisztító labdacskok,

ezelőtt általános labdacskok neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben ezen labdacskok csodás hatásukat észszeresen be nem bizonyították volna. Évtizedek óta ezen labdacskok általános elterjedésnek örvendenek és alig van család, melyben ezen kitűnő háziszorból készlet nem volna található.

Számtalan orvos által ezen labdacskok háziszorból ajánlatnak és ajánlattak minden oly bajoknál, melyek a rossz emésztésből és székrekedésből erednek: mint epe-zavarok, májbajok, kólika, vértóulások, aranyér, béltétlenség s hasonló betegségeknél. Vértisztító tulajdonságuknál fogva kitűnő hatással vannak vérszegénység s az abból eredő bajoknál is: így sápkórnál, idegességből származó fejfájásoknál stb. Ezen vértisztító labdacskok oly könnyen hatnak, hogy a legcsekélyebb fájdalmakat sem okozzák és ennek folytán még a leggyengébb egyének, de még gyermekek által is minden aggodalom nélkül bevehetők.

A számtalan hálaíratból, melyet e labdacskok fogyasztói a legkülönbözőbb és legnehezebb betegségeik után egészségük visszanyerése folytán hozzánk intéztek, ezen helyen csakis néhányat említnék azon megjegyzéssel, hogy mindenki, aki ezen labdacskokat egyszer használja, meg vagyunk győződve, hogy azokat tovább fogja ajánlani.

Köln, 1893. Április hó 30-án.

Tisztelt Pserhofer ur! Legyen olyan szives és küldjön nekem ismét 15 tekerőset az Ön felülmúlhatatlan vértisztító labdacskóiból utánvéttel. Fogadja ez uton is a legmélyebb köszönetemet labdacskóinak csodáhatásáért. Maradok teljes tisztelettel

Pawlistik Ferencs, Köln, Lindenthal.

Hrasche, Földnik mellett, 1887. szept. 12-én.

Tekintetes ur! Isten akaratára volt, hogy az Ön labdacskói kezem közé kerültek, melyeknek hatását esemmel megírom: En gyermekágyban meghűltem, olyannyira, hogy semmi munkát sem voltam többé képes végezni és bizonyára már a holtak közt volnék, ha az Ön osodálatra méltó labdacskói engem nem mentettek volna meg. Az Isten áldja meg Önt ezért észszer. Nagy bizalmam van, hogy ezen labdacskók engem is tökéletesen ki fogják gyógyítani, amint már másoknak is egészségük visszanyerésére segítségül szolgáltak.

Knifcs Teréz.

Bécs-Ujhely, 1887. november 9.

Mélyen tisztelt ur! A legforróbb köszönetemet mondok esemmel Önnek 30 éves nagynéném nevében. Az illető 6 éven át szenvedett gyomorhurutban és viskórságban, már életét is megunta, melyről egyébként le is mondtam, midőn véletlenül egy dobozt kaptam az Ön kitűnő vértisztító labdacskóiból s azoknak állandó használata folytán tökéletesen kigyógyult.

Legfőbb tisztelettel

Weinostel Josefa.

Eichengraberamt, Gföhl mellett, 1890. márc. 27.

Tekintetes ur! Alulírott ismételtén kér 4 csomagot az Ön valóban hasznos és kitűnő labdacskóiból. El nem mulaszthatom legnagyobb elismerésemel kifejezni ezen labdacskók értéke felett és azokat, ahol csak alkalmam nyílik, a szenvedőknek legmelegebben fogom ajánlani. Ezen hálaíratom tetszészerintű használására Önt esemmel felhatalmasom. Teljes tisztelettel

Hahn Ignác.

Gotschdorf, Kolbach mellett, Szilésia, 1893. okt. 8.

T. ur! Felkérem, miszerint az Ön vértisztító labdacskóiból egy csomagot 6 dobozzal küldeni sziveskedjék. Csakis az Ön osodálatos labdacskóinak köszönhetem, hogy egy gyomorhajótól, mely engem 8 éven át gyötört, megszabadultam. Ezen labdacskók nálam sohasem fognak kifogni s midőn legforróbb köszönetemet kifejezem, vagyok tisztelettel

Zwiokl Anna.

Ezen vértisztító labdacskók csakis a Pserhofer J.-féle az „arany birodalmi almához” ozimzett gyógyszer-tárban, Bécsben I. Singerstrasse 15. sz. a. készítettnek valódi minőségben s egy 15 szem labdacskót tartalmazó doboz ára 21 kr. Egy csomag, melyben 6 doboz tartalmazzatik, 1 frt 5 krba kerül; bérmentelen utánvételi küldéssel 1 frt 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az összeg előbbeni beküldésénél (mi legjobban posta-utalványon eszközöltetik) bérmentes küldéssel együtt: 1 csomag 1 frt 25 kr. 2 csomag 2 frt 30 kr. 3 csomag 3 frt 35 kr. 4 csomag 4 frt 40 kr. 5 csomag 5 frt 20 kr. és 10 csomag 9 frt 20 krba kerül. — Kaphatók Türök József gyógyszer-tárban, Budapestben.

NB. Nagy elterjedtségük következtében ezen labdacskók a legkülönbözőbb nevek és alakok alatt utánoztatnak; ennek következtében kéretik csakis Pserhofer J.-féle vértisztító labdacskókat követelni és csakis azok tekinthetők valódiaknak, melyeknek használati utasítása a Pserhofer J. név aláírásával fekete színben és minden egyes doboz fedele ugyanazon aláírással vörös színben van ellátva.

920. 1—12

Bernhardi alpesi növénynedv.

Likör W. O. Bernhardtól Bregenzben 1 üveg 2 frt 80 kr., 1/2 üveg 1 frt 40 kr., 1/4 üveg 70 kr.

Amerikai köszvénykenőcs gyors és biztos hatásu legjobbszer, minden bántalom, tagszagatás, ischias, migraine, ideges fogfájás, főfájás, fülzaggatás stb. ellen. 1 frt 20 kr.

Tannochinin hajkenőcs Pserhofer J.-től. Évek hosszú sora óta valamennyi hajnövesztő szer között orvosok által a legjobbnak elismerve. Egy elegánsan kiállított nagy szelencével 2 frt.

Általános tapasz Steudel tanártól, ütés és szúrás által okozott sebeknél, mérges daganatoknál, ujjkukacsz, sebes- vagy gyulladt-mell vagy más ily bajoknál, mint kitűnő szer lön kipróbálva. 1 tégely 50 kr. Bérmentve 75 krajczár.

Fagybalzsam Pserhofer J.-től. Sok év óta a fagyos tagokra és minden idült sebre, mint legbiztosabb szer elismerve. Egy köcsöggel 40 kr. Bérmentve 65 kr.

Utifüvedv, egy általánosan ismert kitűnő háziszor, hurut rekedtség, görcsös köhögés stb. ellen. 1 üvegcsoke ára 50 kr. 2 üveg bérmentve 1 frt 50 kr.

Élet-esszencia (prágai csöppek) megrontott gyomor, rossz emésztés és mindennemű altesti bajok ellen kitűnő háziszor. Egy üvegcsovel 22 kr., 12 üveg 2 frt.

Általános tisztító só Bulrich A. W.-től. Kitűnő háziszor a rossz emésztés minden következményei, u. m.: főfájás, szédülés, gyomorgörös, gyomorhév, aranyér, dugulás stb.ellen. 1 csomag ára 1 frt.

Angol csodabalzsam, 1 üveg 50 kr., egy kis üveg 12 krajczár.

Por a lábizzadás ellen. Ezen por megszünteti a lábizzadást s az által képződő kellemetlen szagot, épen tartja a lábballit és mint ártalmatlan szer van kipróbálva. Egy dobozzal 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Golyva-balzsam, kitűnő szer golyva ellen. 1 üveg 40 krajczár, bérmentes küldéssel 65 krajczár.

Helső vagy egészség-só kitűnő gyógyszer gyomorhurut és minden a rendellen emésztésből származó bajoknál. 1 csomag 1 frt.

Mia-Poko, kitűnő szer fejfájás, fogfájás, köszvény stb. ellen.

Ezen itt felsorolt készítményeken kívül, az osztrák lapokban hirdettet összes bel- és külföldi gyógyszerészeti különlegességek raktáron vannak és a készletben netán nem levők gyorsan és olcsón megszerestetnek. — Postai megrendelések a leggyorsabban eszközöltetnek, ha a pénzösszeg előre küldetik; nagyobb megrendelések utánvétellel küldetnek. Bérmentve csakis oly esetben történik a küldés, ha az összeg előre beérkezik, mely esetben a postaköltségek sokkal mérsékeltebbek.

Dürr Testvérek

fűszer-, csemege-, gyarmatáru-, ásványviz- és borkereskedése az „arany szarvashoz“ Aradon, fő-ut 2. sz. a városházzal szemben.

Az őszi idény beálltával ajánlunk a nagyérdemű közönségnek friss és legjobb minőségű csemegéket, u. m.: különféle **sajtokat, halmeműeket, hideg felvágottakat, salátákat, zsinai uborkát és bozeni befőttet**, továbbá a legfinomabb **teákat, teasüteményeket, rumokat, magyar és francia cognacokat, pezsgő- és pecsenye-borokat**. Nemkülönböztetve ajánljuk a legjobb gyártmányu **czukrot, friss érkezésű kávékat, rizsekét, főzelékeket és szép hegyi rózsaszőlőt**, továbbá mindennemű fűszereket a **legjobb minőségben és legjutányosabb árak mellett.**

Midőn a nagyérdemű közönség b. pártfogását kéri bátorkodunk, magunkat tapasztalt jóindulatába ajánlva, maradunk

kiváló tisztelettel

Frissen lőtt nyul darabja 80 kr.

Dürr Testvérek.

Egyedül valódi angol **csodabalsam** THIERRY A. gyógyszerésztől **PREGRADÁ-ban.**

Kenyíti a köhögést, gyógyítja a mell- és tüdőbajt, minden külső és belső betegséget és oszadasszerű gyógyhatással bír. Mint első segély használatára egyetlen egy családnál se hiányozzon. Csak akkor valódi és hamisítatlan e balsam, ha minden üveg egy szűrt kupakkal (Kapsel) van lezárva, s melyben czérum „Thierry Adolf gyógyszerésztára az Orangyalhoz Pregradában“ belemoza, s ha minden üvegben egy veres cimke, ehhez pedig egy használati utasítás is mellékelve van, mely ugyanezen védjegy és szöveggel, mint itt lenni látható, van ellátva. Minden más baksamok, melyek nem az én kupakjaimmal vannak lezárva és melyeknél vannak kiállítva, hamisítványok és utazatok és tiltott, káros hatású és durva anyagot mint „Aloe“ és ehhez hasonlót tartalmaznak. Minden ilyen balsam ne fogadtassék el. Balsamom hamisítói és utánzói a védjegy törvényesen, szigorúan üldözöttek, ugyancsak a hamisítványok ismét elárulói is. A magas kormány 5789. B. 6108. sz. a. kelt végzési, szakértői bizonyítvány alapján igazolva van, hogy készítményem semmiféle ártalmatlan, egészségre káros hatással bíró anyagot nem tartalmaz. Oly helyről, hol balsamomból raktár nincs, tessék megrendelést közvetlenül hozzám: Thierry A. Pregradában, Rohits-Sauerbrunn mellett intézni. Ausztria-Magyarország bármely postahelyére bérmentve küldve 12 kis vagy 6 duplaüveg ára 4 korona, 60 kis vagy 30 duplaüveg ára 12 korona 60 fillér. Borsniban vagy Horczagovinába bérmentve: 12 kis vagy 6 duplaüveg ára 5 korona, 60 kis vagy 30 duplaüveg 15 korona. Megrendelések csak a pénz előleges beküldése, vagy utánvétellel eszközölhetők. Thierry Adolf gyógyszerésztára Pregradában, Rohits-Sauerbrunn mellett.

A legrégibb, legjobbnak bizonyult és valódi, mindamellett a legolcsóbb egyszemélyes, népszerű házi gyógyszer majdnem minden külső és belső betegség ellen.

hasonlót tartalmaznak. Minden ilyen balsam ne fogadtassék el. Balsamom hamisítói és utánzói a védjegy törvényesen, szigorúan üldözöttek, ugyancsak a hamisítványok ismét elárulói is. A magas kormány 5789. B. 6108. sz. a. kelt végzési, szakértői bizonyítvány alapján igazolva van, hogy készítményem semmiféle ártalmatlan, egészségre káros hatással bíró anyagot nem tartalmaz. Oly helyről, hol balsamomból raktár nincs, tessék megrendelést közvetlenül hozzám: Thierry A. Pregradában, Rohits-Sauerbrunn mellett intézni. Ausztria-Magyarország bármely postahelyére bérmentve küldve 12 kis vagy 6 duplaüveg ára 4 korona, 60 kis vagy 30 duplaüveg ára 12 korona 60 fillér. Borsniban vagy Horczagovinába bérmentve: 12 kis vagy 6 duplaüveg ára 5 korona, 60 kis vagy 30 duplaüveg 15 korona. Megrendelések csak a pénz előleges beküldése, vagy utánvétellel eszközölhetők. Thierry Adolf gyógyszerésztára Pregradában, Rohits-Sauerbrunn mellett.

Thierry A. gyógyszerésztára az „Orangyal“-hoz Pregradában.

A valódi angol **csodakenőcs** hatása és ereje.

As angol csodakenőcs, mely a legjobb eredményrel használható s az emberiségnek a legsúlyosabb és idült bajokban. A sebek gyógyítása, ugyancsak a fájdalom enyhítésében felülmúlhatatlan alkalmatosság a piros rózsá „rosa centifolia“-ban létező oszadasszerű hatású győgyerejtő anyaga. A csodakenőcs ellenszert a győgyanyagok összetételéből képezik. Az angol csodakenőcs használható: A gyermekgyógyászatnál, tüdőgyógyászatnál, mellkemenyűknél, Orbáncz (Szt.-Antal tize), mindennemű sérülések, láb vagy csont sebesülések, sebek, gennyedések, dagadt lábak, sőt csontszűk ellen. Tűs-, sűrű-, ló-, vágás- és zúzódási sebek ellen. Használható minden idegen résznek, u. m.: üveg-, faszálka-, homok-, szilánka- és tüskék eltávolítására. Mindennemű daganat, kinővés, pokolvar, újd. fejlődés, sőt rákbetegség ellen; szemölcs, körömdaganat, hólyag-é-epidémia lábak gyógyítására. Mindennemű égési sebek, fagyott testrészek, belegeknek hosszas fekvés által lamadt sebek nyakdaganat, vértorlás, fülzuga és a gyermekknél előforduló kőbeledések ellen. stb. stb.

Figyelmeztetek mindenkit hatástalan hamisítványok megvételé ellen s kérem szigorúan arra figyelni, hogy minden tégelyen a fenti védjegy és címnek „Thierry A. Orangyal gyógyszerésztára Pregradában“ becégezve kell lenni és minden tégelynek egy használati utasításba ugyanolyan védjeggyel mint itt látható kell becsomagolva lenni.

Az egyedül valódi angol csodakenőcs hamisítói és utánzói a védjegy törvényesen, szigorúan üldözöttek, ugyanúgy a hamisítványok ismét elárulói.

Egyedül közvetlen beszerzési forrás **THIERRY A. Orangyal gyógyszerésztára** Pregradában, Rohits-Sauerbrunn mellett.

Egyedül forrást Budapest és környéke részére **TÖRÖK JÓSEF-nél**

Budapest, Király-utca 12. szám. Oly helyről, hol raktár nincs, tessék a megrendelést közvetlenül: Thierry Adolf Orangyal gyógyszerésztárhoz Pregradában, Rohits-Sauerbrunn mellett címezni. Az Ausztria-Magyarországi védjegy lajstrom száma 4524.

STEIGERWALD A.

kárpitos, díszítő és bútorgyáros Aradon. | Butorraktár: Andrassy-tér 15. — Bútorgyár: P.Vásztó-u. 32. Telefonon sz. 115. Őszi idényre ujonnan berendezett raktára 779 5—x

salon-, ebédlő- és hálószoba-butorait, ugyancsak a legizlésteljesebb **KÁRPITOS-BUTORAIT.**

minden stílus kivételben előnyös és olcsó árak mellett. Vidéki megrendelések pontosan teljesülnek.

!!Négy regény ingyen!!

Felhívás

a művelt magyar olvasó közönséghez!

A „Képes Családi Lapok“ jelenleg már az ország minden vidékén a legtöbb művelt magyar család rendszer házi lapja.

Közkezdveltséget és elterjedtséget az által ért el, hogy mindig hazafias irányban s úgy van szerkesztve, hogy a *serdülo lánykának* is bátran a kezébe lehet adni, s e mellett az *atyák, anyák és nagyanyák* is mindig megfelelő szórakozás és hasznos olvasmányokat találhatnak benne.

A „Hölgyek Lapja“ című melléklet, a nő hü tanácsadója és szellemi titkára.

A „Regénymelléklet“ évente négy díszes regénnyel ajándékozza meg előfizetőit, szép színes borítékkal, melyeknek egyenkénti bolti ára 1 frt, tehát összesen négy forint.

A „Boríték“ tele van szórakoztató talányokkal s mulattató apróságokkal, kérdésekkel, feleletekkel, egyzóval a „Képes Családi Lapok“ a legizlésteljesebb, a legizlésteljesebb s mégis a *legolcsóbb szépirodalmi képes hetilap.*

A képek a legelső művészek ecsetének köszönik létüket. A „Hölgyek Lapja“ mellékletünknek *divatképei* mindig a legjobb divatnak mintái; így az 1895-iki évi első szám a következő tartalommal jelent meg: „Házsmár és társa“ regény *Beniczkyné Bajza Lenkéllől*; „Ujév“ költemény *Abrányi Emiltől*; „A befeléd fordított kép“ novella *Muray Károlytól*; „A nő feladata“ dr. *Turnowszky Mórtól*; „A sötét világ“ *Tolnay Lajostól*; „Az ifju anya“ költemény *dr. Feleki Sándortól*; „Az álom“ *G. Diószeghy Mórtól*; „Bál után“ *Mészáros Sándortól*; „Az időről“ szatira *Jámbor Lajostól*; „A szép színésznő“ regény *Rudnyánszky Gyulától.*

Előfizetési árak:

a „Hölgyek Lapja“ című divat-s „Regény“-melléklettel együtt

Egész évre 6 frt — kr.

Fél évre 3 frt — kr.

Negyed évre 1 frt — kr.

A „Képes Családi Lapok“ hetilapból *mutatványszámokat ingyen és bérmentve* küld a kiadóhivatal mindazoknak, akik eziránt — legelőszerebben levelezőlapon — hozzá fordulnak.

A *ki három új előfizetőt gyűjt s az előfizetési összeget utalványon egyszerre beküldi, annak elismerésül egy díszes emlékkönyvet küldünk.*

A *ki az egész évre szóló hat frtnyi előfizetési összeget 80 kr csomagolási és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküldi, annak elismerésül 4 regényt küldünk; a ki 3 frt előfizetési összeget 40 kr csomagolási és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküldi, annak két regényt küldünk elismerésül és a ki csak 1 frt 50 kornyis negyedévi előfizetési díjjal 20 kr csomagolási és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküldi, annak a kiadóhivatal egy regényt küld jutalmul.*

A „Képes Családi Lapok“

Kiadóhivatala

Budapest, Vadasz-utca 14. sz. saját házában.

Téli áruk!
Az olcsóság csodája!
 a hol mindent fél árban lehet venni
csakis, de csakis
Kilényi R. és Társa
 7, 14 és 30 kros bazárjában
 a színházépületben, a 18 vértanu szobor
 átellenében van. 586 9-9

Iskolai táskák potóm árért.
Alkalmi ajándékok
hihetetlen olcsó áron.
Gyermekjátékok majdnem ingyen.

Gyermek és férfi kalapok minden árban.
 Gyermek és férfi ingek, harisnyák, -nyak-
 kendők, gyermekkocsik, utazó bőröndök,
 esernyők, stb. stb. 818.

olcsóbban mint bárhol.

Ternovai járás főszolgabírójától.

3353/894.

940. I-3.

Arverési hirdetés.

Melynél fogva közhírré tétetik, hogy a silingyiai körjegyzőségi szövetkezetbeli községek tulajdonát tevő jegyzői lak és irodahelyiségül szolgált, a silingyiai 52. sz. tjkben A+1. 127. hr. számú épület és beltelek, miután annak eladása Aradvármegye tekintetes törvényhatósági bizottságának 505/893. sz. határozatával engedélyeztetvén, folyó évi december hó 30-án d. o. 10 orakor Silingyia községhezánál megtartandó árverésen eladatni fog.

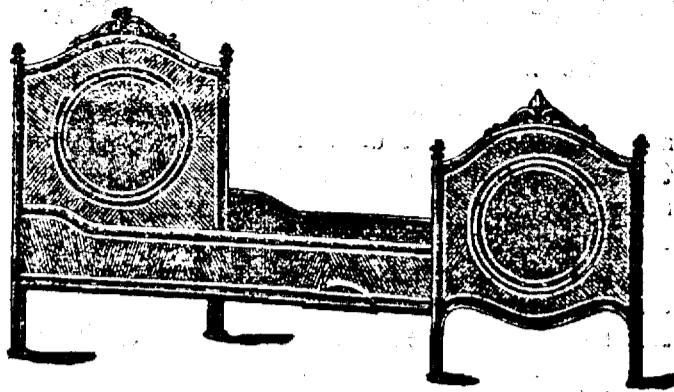
Feltételek:

1. Kikiáltási ár 1000 frt.
2. Árverési szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át az árverés megkezdése előtt készpénzben vagy az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. igazságügy-miniszeri rendelet 8. §-a értelmében óvadékképes értékpapirokban letenni.
3. A vétel az árverés után a bánatpénz betudásával azonnal készpénzben lefizetendő.
4. Az átírás és az árveréssel járó költségeket egyedül vevő köteles viselni.
5. Az árverés jogcselekménye vevőre azonnal kötelező, míg ellenben a községek nézve a kötendő szerződésnek a törvényhatóság jóváhagyása után lép életbe.

Ternova, 1894. decz. 18.

Kiss
 főszolgabíró.

Vasbutorgyár Aradon, hal-tér 4. sz.

A midőn a nagyérdemű közönség szives pártfogásáért köszönetet mondok, melyben új iparágamat részesítette, vagyok oly bátor az őszi és téli idényre gyártmányaimat legjobban ajánlani, és pedig: **vaságyak, asztalok, gyermekágyak, fatar-tók, mozdószeke-nyek, gyermekkocsik, ágybetétek**, a legdiszesebb kivitelben.

Kályha ellenzőim

izléses kivitelben **minden versenyt felülmulják** és ár tekintetében is a legolcsóbbak, miért is kérem a n. é. közönség szives pártfogását. Vasbutor javítások, újjáfényezése és festése elfogadtatik.

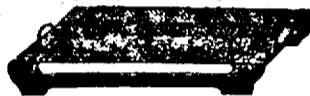
Teljes tisztelettel

FLEISCHER ADOLF,

Arad, hal-tér 4-ik sz.

804.

Atzél sodrony-ágybetétek

minden mértékre készülnek.

Női, férfi és gyermek fehérművek.

Kilényi C. és Társa

Arad, Andrassy-tér 20. (Arena épület.)
 A „kék golyó“-hoz.

A közeledő sáison változás beálltával bátorkodunk a nagybecsült közönséget, valamint mélyen tisztelt vevőinket értesíteni, hogy női divat közmű, rövidáru sorrah orgi és fehérmű eszkekkel álló raktárunkat az

őszi és téli idényre

mindennemű újdonságokkal dusan felszereltük, a m.: legjobb minőségű mosásban szil-tartó parohetek, csásnak és flanellek, téli szövetek, Jäger aleó ruházat, harisnyák, koz-tyúk, sapkák, karmantyuk, poaszté és berliner kendők.

Nemkülönbön legjobb gyártmányu váazon, chifon, cadavász, csilavat és asztal-szemétkben, mely eszkek egy minőség mint olcsó ár tekintetében minden **versenyt felülmulnak.**

Midőn az eddig irányunkban tanusított becses pártfogást megköszönjük, kérjük azt a jövőben is fenntartani, miért is mint eddig, szolid és pontos kiszolgálást bizto-sítunk. Becces pártfogásért esd

812.

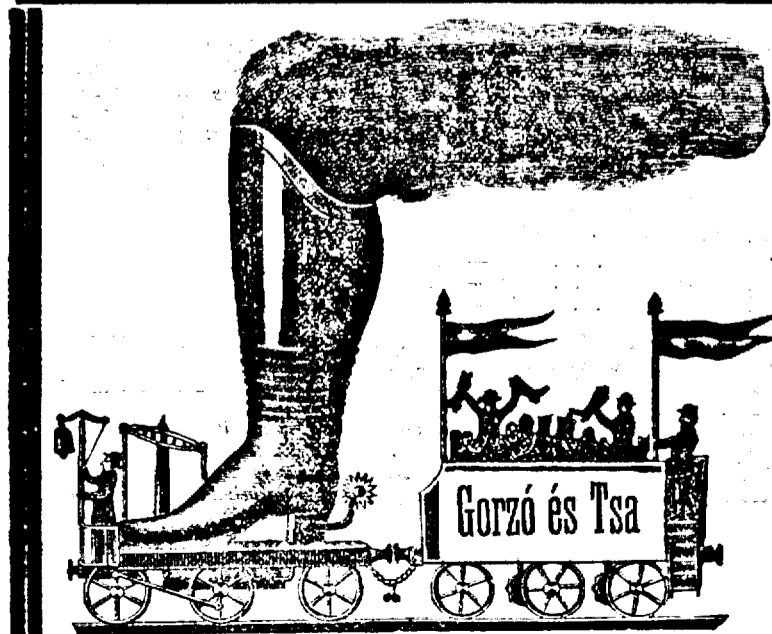
teljes tisztelettel

Kilényi C. és Társa.

Utazó és kézi bőröndök.

Női és férfi sapkák, gyermekruhák. Szőnyegek és paplanok

Gyapju és pamut keztyűk és harisnyák

ARADI CZIPÖGYÁR

arad-csanádi vasuti palotában.

Egyéves önkéntesek becces figyelmébe!

Bakkancsok és csizmák

előírás szerint eszközöltetnek.

Van szerencsénk a n. é. közönség becces figyelmét felhívni

dusan felszerelt czipőgyárunkra,

illetve raktárunkra, mely bárkivel szemben is versen képes azáltal, hogy a tömeges mennyiségben való előállítás folytán szolid kivitelű, izléses és amellet olcsó árakkal szolgálhatunk t. vevőinknek. Különös figyelmet fordítunk a mértékutáni megren-delésekre. Ugyanott javítások is elfogadtatnak.

Gorzó Antal és Társa.

26532/1894.

Hirdetmény.

Városunk közönségének ezennel tudomására hozzuk, hogy azon magánosok, kik saját házi s ükségletükre a közbánhidon hentes által sertést vágatnak, tartoznak a városi fogyasztási adó felügyelőségtől előzetesen igazolványt beszerezni, mert különben a vágás a fogyasztási adó befizetését igazoló bázca nélkül meg nem engedetik.

Arad, 1894. decz. 15.

A városi tanács.

Arad sz. kir. város polgármesterétől.

79 | 894. pm.

51 9—02

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város közönsége részéről közhírré tétetik, hogy a városi árvapénztárból és a város által kezelt alapokból törlesztési kölcsönök vehetők.

Fizetendő évenként: 23 évi törlesztésre 8%, a melyből tőke törlesztésre esik 2%, 26 fél évi törlesztésre 7 1/2%, melyből tőke törlesztésre 1 1/2% fordítatik. 32 évi törlesztésre 7%, amelyből a tőketörlesztésre 1% számoltatik el. A kölcsönvevők jogában áll kölcsönt a törlesztési időn belül is félévi felmondásra a félévi kamat különbözet megtérítése mellett visszafizetni.

Arad 1894. január 10.

Salacz Gyula,

királyi tanácsos polgármester.

26133/1894.

Hirdetmény.

A nagyméltóságú m. kir. belügyminiszteriumnak 101636/1894. számú intévénye nyomán ezennel közhírré tétetik, hogy az 1894. évben engedély mellett termelt dohány beváltására kiküldött bizottság Arad sz. kir. város területén 7. évi december 10-től 1895. évi február hó 23-ig működik.

Arad, 1894. december 12.

A városi tanács.

M. k. államvasutak. Üzletvezetőség Debreczenben.

30563/1894. III. szám.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Nagy Károly állomásán 1895. évi márczius 31-én a vasúti vendéglő bérlete lejár; ugyanazon időponttól számítandó három évi időtartamra ezen vendéglő bérletére ezennel zárt ajánlati tárgyalás hirdetetik.

Az 50 kros bélyeggel és »Ajánlat a m. kir. államvasutak Nagy Károly állomásán levő vendéglő üzlet bérletére« felirattal ellátott, nemkülönben a kellő okmányokkal felszerelt, borítékba zárt és lepecsételt ajánlatok 1895. évi január hó 2-án déli 12 óráig a m. kir. államvasutak debreczeni üzletvezetősége titkári hivatalához posta útján térti bevénnyel nyújtandók be; ugyanazon időpontig bánatpénz fejében pedig 200 azaz kétszáz o. é. frt készpénzben küldendő be — függetlenül az ajánlattól — a debreczeni üzletvezetőség gyűjtőpénztárába posta útján jelen pályázati hirdetmény számára való hivatkozással.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség III. (forg. és keresk.) osztályában (Hungária-kávéház épület II. em. 12. ajtó) a hivatalos órák tartama alatt (d. e. 8—12 és d. u. 2—4 óráig) megtekinthetők, mirt is az ajánlattevőktől feltételeztetik, hogy azokat ismerik és magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkezendő ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A m. kir. államvasutak debreczeni üzletvezetősége fenntartja magának azon jogot, hogy a pályázók közül — tekintet nélkül a felajánlott bérletösszeg nagyságára — szabadon választhasson.

Debreczen, 1894. október hó 1-én.

Az üzletvezetőség.

Itt készítettnek a legelegánsabb
névjegyek.

Bloch H.

papirkereskedése és
könyvnyomdája.

ARAD.

Saját jól berendezett
gyorsajtó és könyvnyomda.

Karácsonyi és ujévi ajándékok.

Diszlevélpapírok és Billet de Corresp.-ban minden sikerült ujdonság!

VAN-E

elmesebb, elegánsabb és olcsóbb meglepetés, mint egy doboz divatos levélpapír vagy Billet de Corresp, egy művészies dobozban, a miből meglepő szép választék van.

Emlékkönyvek, festékszekrények, képes könyvek.

Rajzeszközök, iró aljzatok, szintén hasznos ajándéktárgyak és még sok egyéb ilyenmü tárgyak jó választékban.

Színes papírok minden fajtában, karácsonyfa-diszek, aranyozó- és ezüstözö hab, stb.

Ügyvédi könyvek és nyomtatványok az új perrendt. szerint.

Van szerencsém az ünnepek alkalmával nagy választékban

szigoruan eredeti

muszka-magyarádi fehér

asztali- és kabinet-borokat

1811. évtől kezdve, továbbá

ménés-gyoroki asztali és csemege-borokat

és pedig:

vörös asztali borokat	50 kr, 60 kr, 70 kr és 1 frt,
1885. évi mászlást félaszu	1 frt 25 kr,
1868. évi ménési aszu	4 frt — kr,
1837. évi ménési essenz, jobb mint a malaga	7 frt — kr,
Ruszi aszu	1 frt — kr,

továbbá nagy választékban

Tokay Cherry, Madeira, Malaga-Lunell,

bel- és külföldi pezsgöt,

Bordeaux-Rajnai borokat,

nemkülönben egész

ó-rum, cognac és szilvóriumot

ajánlani.

Kiváló tisztelettel

DOMÁNY JÓSZEF

cs. és kir. udvari borszállító.

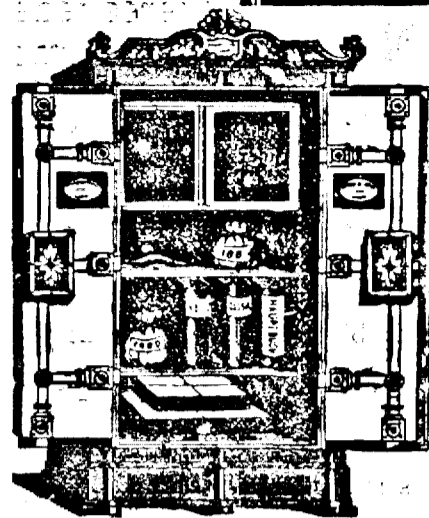
SINGER L. S.

SINGER

A „NÁDOR SZÁLLODA“ MELLETT.

SINGER

SINGER L. S.

Amerikai varrógépek,
vasbútor
és pénzszekrények
gyári raktára.
SINGER L. S.

aradi kereskedő 1856. óta.

A cs. kir. osztr. és a m. kir. minissteriumok s államvasutak szállítói tűz és betörés ellen biztos kis kézi és nagy

pénzszekrények

gyári raktára.
Kösségek számára kivételesen 25% engedmény.

Asonkívül ajánlom

vasbútor gyári raktáromat nagy válaszlékban.

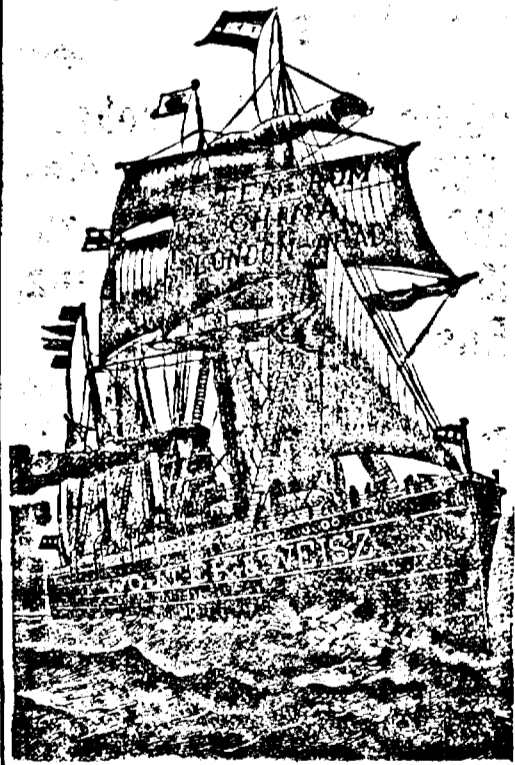
Valódi amerikai
H O W E,
karikahajó
WHEELER & WILSON,
Singer és kézi varrógépek
oszládok, szabók és cipészek
részére.
Mindennemű varrógépek ja-
vitása is eszközöltetik.
Varrógépekhez szükséges hel-
lőkek. 581

VOJTEK és WEISZ gyógyáru-üzlete Aradon.

TEÁK

frt. kr.

Tea valódi Caraván 0 sz.	
kimérve 1 Kilo	24
" 100 gramm	2 70
" 10 gramm	80
eredeti csomag = 1 orosz font	10
Tea valódi Caraván 1 sz.	
kimérve 1 Kilo	15
" 100 gramm	1
" 10 gramm	20
eredeti csomag = orosz font	6 25
Tea valódi Caraván 4 sz.	
kimérve 1 Kilo	10
" 100 gramm	1 10
" 100 gramm	12
eredeti csomag = orosz font	4 25
Tea valódi Caraván 6 sz.	
kimérve 1 Kilo	8
" 100 gramm	90
" 10 gramm	10
eredeti csomag = orosz font	8 50
Tea valódi Caraván 8 sz.	
kimérve 1 Kilo	6
" 100 gramm	70
" 10 gramm	08
eredeti csomag = orosz font	2 50
Tea császárkéverék legfinomabb	
kimérve 1 Kilo	10
" 100 gramm	1 10
" 10 gramm	12

TEÁK

frt. kr.

Tea mandarin keverék legfinomabb	
kimérve 1 Kilo	8
" 100 gramm	90
" 10 gramm	10
Sucheng I. rendű	
kimérve 1 Kilo	6
" 100 gramm	70
" 10 gramm	08
Sucheng II. rendű	
kimérve 1 Kilo	5
" 100 gramm	55
" 10 gramm	06
Pecking Congo legfinomabb	
kimérve 1 Kilo	10
" 100 gramm	10
" 10 gramm	12
Pecco virág legfinomabb	
kimérve 1 Kilo	12
" 100 gramm	1 35
" 10 gramm	15
törödéék finom szitált	
kimérve 1 Kilo	4
" 100 gramm	45
" 10 gramm	05

RUMOK

frt. kr.

Rum eredeti Jamaicai legfinomabb	
nagy üveg (1/10) Lit.	3
közép üveg (2/100) Lit.	1 50
kicsiny üveg (0.15) Lit.	50
Liter	4
eredeti Jamaicai finom	
nagy üveg 0.7 Lit.	2
közép üveg 0.35 Lit.	1

RUMOK

frt. kr.

Rum eredeti Jamaicai finom	
kis üveg 0.15 Lit.	40
Liter	8
Jamaicai I. rendű	
nagy üveg 0.7 Lit.	1 50
közép üveg 0.35 Lit.	75
kis üveg 0.35 Lit.	80
Liter	2

RUMOK

frt. kr.

Rum Jamaicai II. rendű	
nagy üveg 0.7 Lit.	1
közép üveg 0.35	50
kis üveg 5.15	20
Liter	1 20
Hungaria	
nagy üveg 1 Liter	1
kis üveg fél Liter	50

1894.

ŐSZ.

1894.

NEUMANN

férfi-, fiu- és gyermek-ruha áruháza
ARAD, ANDRÁSSY-TÉR 9. SZÁM.

Telefon 238. sz.

Szabott árak.

1845. ALAPITTATOTT 1845.

RAKTÁRAK:

Bécs, Máriahilferstrasse 35-ik szám.

Bécs, Kärnthnerstrasse 31-ik szám.

Arad.
Debreczen.
Ujvidék.
Nisch.

Nagyvárad.
Temesvár.
Fiume.
Laibach.

Eszék.
Zágráb.
Szófia.
Becskepek.

Pancsova.
Belgrád.
Szerajevo.
Szilisztria.

Merán.

Trieszt.

Szabott árak.

Szabott árak.

Alapított 1875-ben.

Stern M. A.

238. sz.

kizárólagos női confection áruháza.

Legnagyobb raktár

Arad és vidékén.

Dús választék

minden e szakmába vágó

ezikkekben

lehető jutányos árak mellett.

Alapított 1875-ben.

